รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน

และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย

ปี 2558

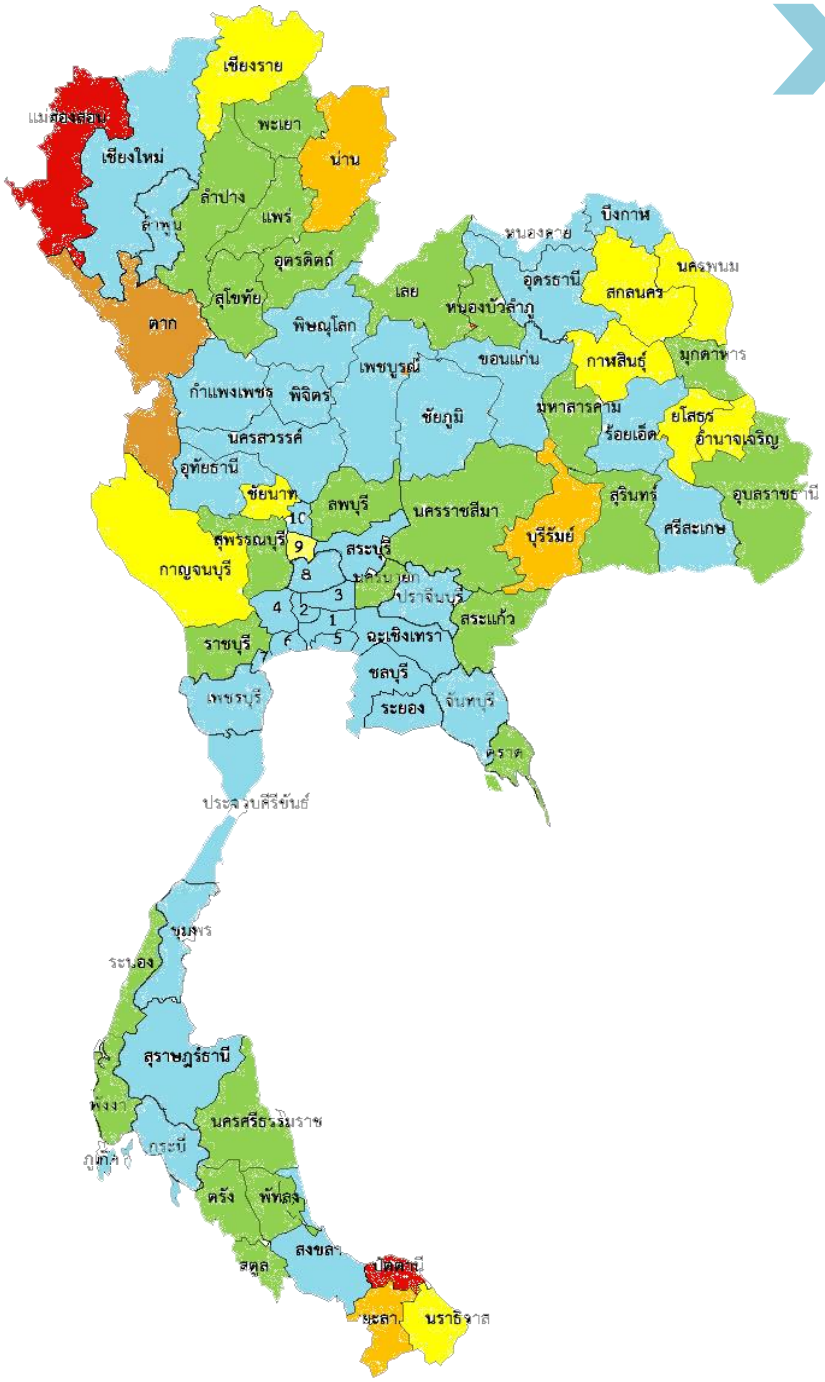

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม

รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน

และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย

ปี 2558

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม ได้จัดทำรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา โดยมีจุดประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาความยากจนและ ความเหลื่อมล้ำที่เป็นสถานการณ์ล่าสุด รวมทั้งการวิเคราะห์ลักษณะของปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย นอกจากนี้ มีการรวบรวมนโยบายและมาตรการ/โครงการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของรัฐบาลที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งสรุปและเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยในระยะต่อไป

รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558 เป็นรายงานฯ ฉบับที่ 5 ที่สำนักงานฯ จัดทำขึ้น โดยได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการจัดทำรายงานดังกล่าว โดยเฉพาะสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้เป็นฐานในการจัดทำเส้นความยากจน (Poverty line) ตัวชี้วัดความยากจน และตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำในสังคมเพื่อใช้ประเมินสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย จึงขอขอบคุณหน่วยงานต่าง ๆ ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ในการนี้ สำนักงานฯ จึงได้จัดทำรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558 ฉบับนี้ขึ้น เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของสำนักงานฯ (http://www.nesdb.go.th) เพื่อเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและประชาชนที่สนใจนำไปใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม รวมทั้งเป็นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยสู่สาธารณชนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กันยายน 2559

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
สรุปสำหรับผู้บริหาร	
บทที่ 1 สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย ปี 2558	1-1
1.1 ภาพรวมความยากจนในประเทศไทย ปี 2558	1-1
1.2 ความยากจนในระดับภาคและเขตพื้นที่	1-7
1.3 ความยากจนในระดับจังหวัด	1-13
1.4 สาเหตุ/ปัจจัยพื้นฐานของปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม	1-16
บทที่ 2 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558	2-1
2.1 ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้	2-1
2.2 ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา	2-3
2.2.1 ความเหลื่อมล้ำของโอกาสการเข้าถึงบริการด้านการศึกษา	2-3
2.2.2 ความเหลื่อมล้ำระหว่างเด็กในเขตเมืองกับเขตชนบท	2-7
2.2.3 ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพของผู้เรียน ระหว่างภูมิภาค	2-8
2.3 ความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข	2-11
2.4 การเข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม	2-13
2.5 ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน	2-17
2.6 การเข้าถึงด้านโครงสร้างพื้นฐาน	2-19
2.7 ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	2-23
บทที่ 3 นโยบาย/มาตรการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม	3-1
3.1 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของสังคมด้านรายได้และการมีงานทำ	3-1
3.2 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมด้านการศึกษา	3-6
3.3 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมด้านสาธารณสุข	3-10
3.4 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมด้านกระบวนการยุติธรรม	3-12
3.5 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมในภาคเกษตร	3-15

หน้า

บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 4-1

4.1 สรุป 4-1

4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 4-3

เอกสารอ้างอิง

ภาคผนวก

ก ตารางข้อมูลความยากจน

ข ข้อมูลการกระจายรายได้

ค วิธีการจัดทำเส้นความยากจนใหม่ ปีฐาน 2554 ที่ใช้วิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำปี 2558

สรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558 เป็นรายงานที่มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และลักษณะของปัญหาของความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมรวมทั้งสรุปนโยบายและมาตรการ/โครงการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของรัฐบาล รวมถึงจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อนำไปสู่การดำเนินนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยใช้เส้นความยากจน (Poverty line) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนที่เกิดขึ้น ซึ่งเส้นความยากจนนี้คำนวณมาจากเส้นความยากจนทางด้านอาหาร (Food line) และเส้นความยากจนที่ไม่ใช่อาหาร (Non Food line) โดยใช้หลักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการคำนวณ เช่น ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility Function) การประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) และความแตกต่างของราคาสินค้าในแต่ละพื้นที่ (Spatial Price) เป็นต้น ซึ่งเส้นความยากจนจะบ่งบอกถึงค่าใช้จ่ายมาตรฐานขั้นต่ำที่คนจะสามารถดำรงชีพอยู่ได้ (Minimun Requirement) ในสังคม โดยคนที่มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพต่ำกว่าเส้นความยากจน จะถือว่าเป็นคนจน

1. สรุปสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558

1.1 สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย ปี 2558

1.1.1 ความยากจนโดยรวมในประเทศไทยลดลง โดยสัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ 10.53 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2557 เหลือร้อยละ 7.2 ในปี 2558 คิดเป็นจำนวนคนจนประมาณ 4.8 ล้านคน ทั้งนี้ความยากจนที่ลดลงในปี 2558 ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน และการลดรายจ่าย/ลดต้นทุนการผลิต โดยการช่วยเหลือจัดหาเครื่องจักรกลการเกษตร การลดและควบคุมค่าเช่านา สำหรับการช่วยเหลือด้านหนี้สิน ได้แก่ มาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่ประสบอุทกภัย โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้ต่ำกว่า 500,000 บาท การศึกษาภาวะหนี้สินเกษตรกรและแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานของกองทุนในกำกับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน รวมทั้งมีการจัดตลาดเกษตรกร/สินค้า การจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อยและมาตรการกระตุ้นการลงทุนขนาดเล็กทั่วประเทศ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 กันยายน 2558) วงเงิน 136,275 ล้านบาท ประกอบด้วย 3 มาตรการย่อย ได้แก่ 1) มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับหมู่บ้าน วงเงิน 60,000 ล้านบาท โดยให้ธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ปล่อยสินเชื่อ ให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2) มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับตำบล (ตำบลละ 5 ล้านบาท) โดยจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่ 7,255 ตำบล ทั่วประเทศ วงเงิน 39,743.8 ล้านบาท 3) มาตรการกระตุ้นการลงทุนขนาดเล็กทั่วประเทศ วงเงินรวม 40,000 ล้านบาท เพื่อกระตุ้นให้เกิดการจ้างงาน

และส่งเสริมให้มีการลงทุนทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัด รวมถึงมาตรการการสร้างโอกาสทางการศึกษาโดยเฉพาะแก่เด็กฐานะยากจน อาทิ โครงการทุนพระราชทานเพื่อการศึกษาเด็กนักเรียนในถิ่นทุรกันดารในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร โครงการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เป็นต้น

แผนภาพที่ 1 : เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน และจำนวนคนจน ตั้งแต่ ปี 2531-2558

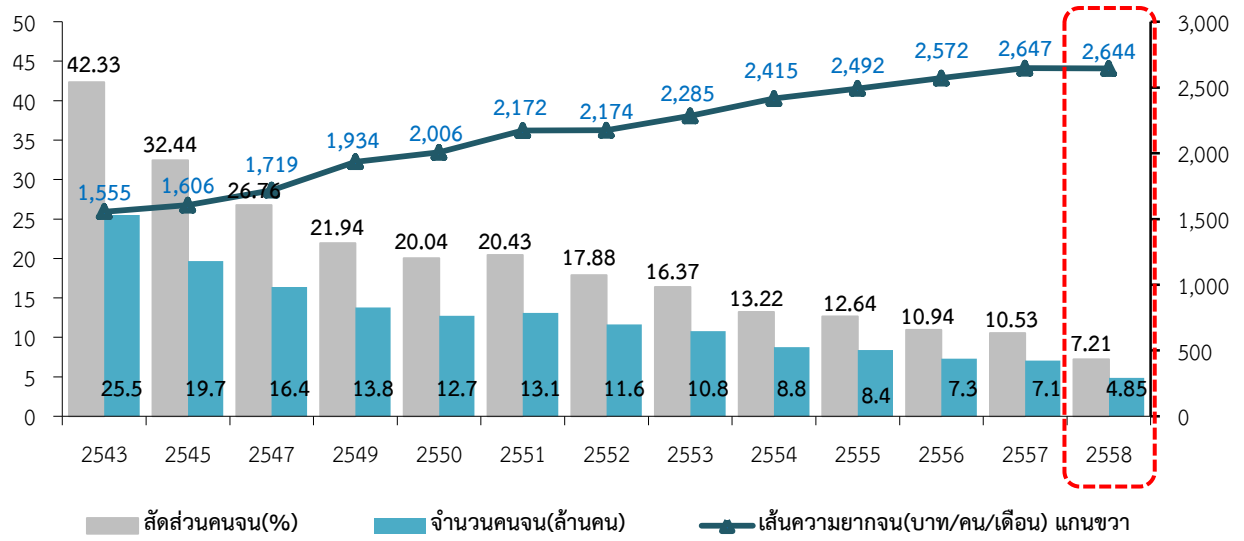

1.1.2 แม้ว่าปัญหาความยากจนมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งจำนวนและสัดส่วนคนยากจนแต่ยังคงมีคนจนและคนจนเรื้อรัง (คนจนมาก) อยู่ในสังคมไทย โดยสัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ 65.17 ของประชากรทั้งหมด ในปี 2531 เหลือเพียงร้อยละ 7.2 ของประชากรทั้งหมดในปี 2558 หรือคิดเป็นจำนวนคนจน 4.8 ล้านคน และช่องว่างความยากจน (Poverty gap) ความรุนแรงของปัญหาความยากจน (Severity Gap) มีการปรับตัวที่ดีขึ้น โดยช่องว่างความยากจนลดลงจาก ร้อยละ 9.66 ในปี 2541 เหลือร้อยละ 1.14 ในปี 2558 ส่วนความรุนแรงของปัญหาความยากจนลดลง จากร้อยละ 3.41 ในปี 2541 เหลือร้อยละ 0.3 ในปี 2558 ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีว่าปัญหาความยากจนที่เป็นความยากจนมากหรือความยากจนเรื้อรัง (Chronic poverty) ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ดียังมีสัดส่วนคนจนมากร้อยละ 2.24 ในปี 2558 หรือประมาณ 1.5 ล้านคน ซึ่งจะต้องได้รับการช่วยเหลือดูแลเพื่อให้การดำรงชีวิตดีขึ้น

1.1.3 ความยากจนยังคงกระจุกตัวหนาแน่นอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ ในปี 2558 มีสัดส่วนคนจนร้อยละ 10.30 ร้อยละ 9.92 และร้อยละ 8.78 ของประชากรในแต่ละภาคตามลำดับ ซึ่งจากประชากรในภูมิภาคดังกล่าวส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ มีอาชีพหลักอยู่ในภาคการเกษตรและเป็นแรงงานนอกระบบในสัดส่วนที่สูง โดยในปี 2558 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแรงงานนอกระบบ ร้อยละ 70.1 ในขณะที่ภาคใต้มีสัดส่วนแรงงานนอกระบบอยู่ที่ร้อยละ 56 และภาคเหนืออยู่ที่ร้อยละ 68.3 และหากพิจารณารายได้ประจำของครัวเรือนเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนเป็นรายภาคแล้ว พบว่า รายได้ประจำของครัวเรือนเฉลี่ย

ต่อคนต่อเดือน ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับรายได้ประจำในภาพรวมทั้งประเทศ

1.2 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558

1.2.1 ในรอบเกือบ 3 ทศวรรษที่ผ่าน สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประเทศไทยดีขึ้นเพียงเล็กน้อย โดย ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลางเมื่อสะท้อนจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini Coefficient) ซึ่งมีค่าประมาณ 0.4 – 0.5 และมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย จาก 0.487 ในปี 2531 ลดลงเหลือ 0.445 ในปี 2558 และเมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างกลุ่มรวยสุดกับกลุ่มจนสุด ยังมีความแตกต่างกันประมาณ 22.1 เท่า ในปี 2558

แผนภาพที่ 2 :ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ด้านรายได้ : ทั่วประเทศ เขตเมือง-เขตชนบท

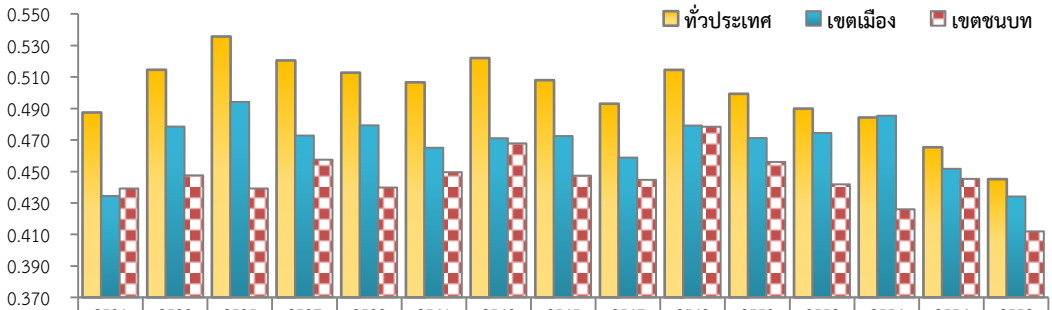

	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2552	2554	2556	2558
ทั่วประเทศ	0.487	0.515	0.536	0.520	0.513	0.507	0.522	0.508	0.493	0.514	0.499	0.490	0.484	0.465	0.445
เขตเมือง	0.434	0.478	0.494	0.473	0.479	0.465	0.471	0.472	0.459	0.479	0.471	0.474	0.485	0.452	0.434
เขตชนบท	0.439	0.447	0.439	0.457	0.440	0.450	0.468	0.447	0.445	0.478	0.456	0.442	0.426	0.445	0.412

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

ตารางที่ 1 : สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากร ตามระดับรายได้ (Decile by Income) ปี 2543-2558

กลุ่มประชากรตามระดับรายได้	สัดส่วนรายได้ของประชากร (ร้อยละ)								
	2543	2545	2547	2549	2550	2552	2554	2556	2558
กลุ่ม 10% ที่ 1 (จนที่สุด)	1.50	1.61	1.75	1.34	1.55	1.62	1.56	1.06	1.58
กลุ่ม 10% ที่ 2	2.45	2.57	2.73	2.46	2.66	2.80	3.05	3.10	3.34
กลุ่ม 10% ที่ 3	3.22	3.40	3.56	3.34	3.51	3.66	3.88	4.03	4.22
กลุ่ม 10% ที่ 4	4.06	4.29	4.46	4.28	4.45	4.59	4.76	4.97	5.18
กลุ่ม 10% ที่ 5	5.09	5.35	5.55	5.39	5.56	5.65	5.77	6.07	6.29
กลุ่ม 10% ที่ 6	6.42	6.71	6.90	6.78	6.97	7.01	7.02	7.40	7.63
กลุ่ม 10% ที่ 7	8.37	8.59	8.73	8.67	8.86	8.84	8.66	9.15	9.33
กลุ่ม 10% ที่ 8	11.48	11.52	11.61	11.49	11.49	11.43	10.92	11.65	11.66
กลุ่ม 10% ที่ 9	17.06	16.48	16.41	16.26	16.08	15.95	15.11	15.77	15.78
กลุ่ม 10% ที่ 10 (รวยที่สุด)	40.36	39.48	38.30	39.98	38.87	38.44	39.27	36.81	34.98
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
สัดส่วนกลุ่มที่10/กลุ่มที่1 (เท่า)	**26.82**	**24.50**	**21.93**	**29.92**	**25.10**	**23.76**	**25.23**	**34.85**	**22.08**

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นไป มีการบันทึกข้อมูลรายได้ติดลบหรือขาดทุนรายได้ หมายถึง รายได้ประจำที่ไม่รวมรายรับอื่นๆ (เช่น เงินทุนการศึกษา มรดก พินัยกรรม ของขวัญประกันสุขภาพ ประกันภัยและประกันชีวิต/ประกันสังคม เงินถูกสลาก เงินรางวัลค่านายหน้าและเงินได้จากการพนัน เป็นต้น)

1.2.2 ความเหลื่อมล้ำด้านสินทรัพย์ทางการเงิน : สินทรัพย์ทางการเงินกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนเล็ก ๆ โดยสะท้อนจากเงินออมในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัญชีเงินฝากประจำธนาคารพาณิชย์ที่กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนจำนวนน้อย คือบัญชีเงินฝากที่มีวงเงินเกิน 10 ล้านบาทขึ้นไปมีเพียงจำนวน 111,517 บัญชีหรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 0.1 ของจำนวนบัญชีทั้งหมด แต่มีวงเงินฝากสูงถึงร้อยละ 49.2 ของวงเงินฝากทั้งหมด ในขณะที่บัญชีเงินฝากขนาดเล็กวงเงินไม่เกิน 10 ล้านบาทมีจำนวน 84 ล้านบัญชีหรือคิดเป็นร้อยละ 99.9 ของจำนวนบัญชีทั้งหมด แต่มีวงเงินฝากเพียงร้อยละ 50.8 ของวงเงินฝากทั้งหมด

1.2.3 ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน : การถือครองที่ดินของผู้มีรายได้สูงที่มีโอกาสในสิทธิการครอบครองที่ดินมากกว่าผู้มีรายได้น้อย สัดส่วนการถือครองที่ดินของทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลในกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 10 ที่มีการถือครองที่ดินมากที่สุด (Decile10) ต่อกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 10 ที่มีการถือครองที่ดินน้อยที่สุด (Decile1) คิดเป็น 853.64 เท่า โดยกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 10 ที่มีการถือครองที่ดินมากที่สุด (Decile10) มีส่วนแบ่งการถือครองที่ดินร้อยละ 61.48 ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ถือครองที่ดินอีกร้อยละ 90 ที่เหลือ (Decile1-9) ที่มีส่วนแบ่งการถือครองที่ดินเพียงร้อยละ 38.52[1]

1.2.4 ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของไทย เริ่มมีความเหลื่อมล้ำตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและมีความเหลื่อมล้ำมากขึ้นในระดับระดับปริญญาตรี เมื่อสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปี 2558 พบว่า กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดี

[1] รายงาน “การกระจุกตัวของความมั่งคั่งในสังคมไทย” โดยดวงมณี เลาวกุล (2556)

ที่สุด (Decile10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) สูงถึงร้อยละ 70.1 ขณะที่กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ด้อยที่สุด (Decile1) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) เพียงร้อยละ 38.9 เท่านั้น ส่วนอัตราการเข้าเรียนในระดับปริญญาตรี พบว่า อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในกลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุด (Decile10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) สูงถึงร้อยละ 62.8 ขณะที่กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ด้อยที่สุด (Decile1) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) เพียงร้อยละ 3.6

1.2.5 ความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข : การกระจายบุคลากรทางการแพทย์ระหว่างภูมิภาคยังมีแตกต่างกัน การกระจายบุคลากรทางการแพทย์ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการบริการมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ปัจจุบันในสถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งเป็นผลจากการกระจายตัวบุคคลากรสาธารณสุขของประเทศ ส่งผลให้มีจำนวนแพทย์ต่อประชากรที่ต้องดูแลมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ควรจะเป็น สะท้อนได้จากอัตราบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากรของแต่ละภูมิภาคยังคงมีความเหลื่อมล้ำกัน โดยในปี 2558 บุคลากรทางการแพทย์โดยเฉพาะแพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกร ยังคงกระจุกตัวหนาแน่นอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการกระจุกตัวน้อยที่สุด

1.2.6 การคุ้มครองทางสังคมยังไม่ทั่วถึงและครอบคลุมแรงงานทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ โดยในภาพรวมแรงงานได้รับความคุ้มครองเพียงร้อยละ 36.3 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ แม้ว่าจะมีการขยายความคุ้มครองไปสู่แรงงานนอกระบบโดยการนำแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคมภาคสมัครใจตาม พ.ร.บ.ประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 40 แต่พบว่ามีผู้สนใจเข้าสู่ระบบดังกล่าวจำนวนน้อยเพียง 2.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ของแรงงานนอกระบบทั้งหมดในปี 2558 โดยแรงงานนอกระบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเข้าสู่ระบบประกันสังคมภาคสมัครใจน้อยที่สุด นอกจากนี้ ยังมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และค่าตอบแทนของแรงงาน พบว่าแรงงานนอกระบบได้รับค่าจ้างเฉลี่ยต่ำกว่าแรงงานในระบบ

1.2.7 ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม : การตรากฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพและความเสมอภาคเท่าที่ควร กฎหมายมีความล้าสมัย กระบวนการในการจัดทำกฎหมายมีความล่าช้า โครงสร้างของกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐมาก ขาดความโปร่งใสในตัวของกฎหมาย ประชาชนมีความสามารถในการเข้าถึงสิทธิตามกระบวนการยุติธรรมได้แตกต่างกันตามระดับรายได้ ผู้มีรายได้น้อยขาดความสามารถในการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับการขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายของประชาชนส่งผลให้มีโอกาสตกเป็นเหยื่อได้ง่ายขึ้นเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รวมไปถึงการเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรมในกลุ่มคนชายขอบ ปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ และการมีผลประโยชน์ทับซ้อนในภาครัฐ ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

2. นโยบายและการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติภายใต้โครงการที่สำคัญเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

มาตรการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของสังคมด้านรายได้และแรงงาน ที่สำคัญในปี 2558 จนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

2.1 มาตรการลดภาระค่าครองชีพของประชาชนเพื่อให้ประชาชนนำเงินที่เหลือไปใช้จ่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ประกอบด้วย *การลดภาระค่าครองชีพด้านการเดินทาง* เช่น การให้บริการฟรีแก่ประชาชนองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ประเภทรถโดยสารธรรมดา และรถไฟชั้น 3 ระยะทางไกลในขบวนรถเชิงพาณิชย์ เป็นต้น *มาตรการลดภาระค่าครองชีพ*เช่นการจัดงานธงฟ้าทั่วประเทศ และ การจำหน่ายข้าวสารบรรจุถุงตามโครงการเพื่อชุมชนให้แก่ผู้มีรายได้น้อยราคาต่ำกว่าตลาดประมาณร้อยละ 20 เป็นต้น

2.2 การสร้างความมั่นคงด้านรายได้ของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เช่น (1) การยกระดับรายได้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้น้อย โดยให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้จบปริญญาตรีมีรายได้เดือนละไม่น้อยกว่า 15,000 บาท (2) การปรับปรุงบัญชีโครงสร้างอัตราค่าจ้างของลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ กำหนดอัตราค่าจ้างต่ำสุด ขั้นที่ 1 อัตรา 9,040 บาท และอัตราค่าจ้างสูงสุดขั้นที่ 53 อัตรา 142,830 บาท ลูกจ้างยังคงได้รับค่าจ้างในอัตราเดิมตามขั้นของบัญชีโครงสร้างใหม่ (3) การจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนกู้ยืมเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

2.3 การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและแหล่งจัดหางานในการประกอบอาชีพ เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีโครงการจัดหาเงินกู้ให้แรงงานที่จะไปทำงานต่างประเทศจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานเพื่อคนไทย (Smart Job Center) และ การจัดส่งแรงงานไปต่างประเทศ

2.4 การคุ้มครองแรงงานทั้งในและนอกระบบ เช่นการเยียวยาลูกจ้างการพัฒนาการคุ้มครองดูแลแรงงานนอกระบบการจัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานและสนับสนุนเครือข่ายแรงงานนอกระบบ” และ การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การประกันตนมาตรา 40 เป็นต้น

2.5 การสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของผู้ที่มีฐานะยากจน ผู้มีรายได้น้อยหรือขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยการให้ทุนการศึกษา (ทุนที่ไม่ต้องจ่ายคืน) และการจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาซึ่งการให้ทุนการศึกษา (ทุนที่ไม่ต้องจ่ายคืน) เช่น โครงการทุนพระราชทานเพื่อการศึกษาเด็กนักเรียนในถิ่นทุรกันดารในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และ โครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน รุ่นที่ 4 ส่วนการให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา เช่น กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)

2.6 การสร้างโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น การส่งเสริมและป้องกันด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน การพัฒนาระบบและการบริการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามมาตรฐานสากล การพัฒนาประสิทธิภาพการบริการประชาชนให้เข้าถึงความยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ควรให้ความสำคัญในการยกระดับรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายคนจน เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษา สาธารณสุข การประกอบอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและเหลื่อมล้ำในสังคมโดยมีข้อเสนอแนะทางนโยบาย โดยสรุป ดังนี้

3.1 การแก้ปัญหาคนจน โดยเฉพาะคนจนเรื้อรังหรือคนจนมาก รัฐต้องมีนโยบายและมาตรการที่ดำเนินการในเรื่องการให้บริการทางสังคมให้ถึงกลุ่มเป้าหมายคนยากจน โดยเฉพาะคนยากจนเรื้อรัง (คนยากจนมาก) เพราะกลุ่มคนยากจนเรื้อรังยังเป็นกลุ่มที่มีโอกาสหลุดจากภาวะความยากจนได้ยากมาก จึงต้องมีการจัดสวัสดิการทางสังคมอย่างเจาะจง (Targting) กับกลุ่มนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้การแก้ปัญหาความยากจนเรื้อรังมีประสิทธิภาพและหมดไป รวมถึงการตัดวงจรความยากจนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3.2 การเพิ่มโอกาสให้กับเด็กยากจนให้สามารถเข้าถึงบริการด้านการศึกษา โดยการจัดสวัสดิการเฉพาะเพื่อสนับสนุนการศึกษาเด็กนักเรียนที่มาจากครัวเรือนยากจนและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อลดภาระด้านการศึกษาของครัวเรือนยากจน และเป็นการสร้างโอกาสให้เด็กยากจนศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

3.3 สนับสนุนระบบส่งต่อผู้ป่วย เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคคลากรทางการแพทย์ในพื้นที่ต่างจังหวัด รวมถึงการสร้างแรงจูงใจเพื่อรักษาแพทย์ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในภูมิภาคต่างๆ อาทิเช่น การให้เงินรางวัลพิเศษ การเพิ่มวันลาตามอายุการทำงาน การจัดให้มีแพทย์ผู้ช่วย การให้เงินตอบแทนค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยต่อราย การปรับปรุง**การศึกษา**อย่างต่อเนื่องทางการแพทย์ โครงการสวัสดิการและเงินบำนาญหลังการปลดเกษียณ และการช่วยเหลือคู่สมรส เป็นต้น

3.4 การเร่งขยายความคุ้มครองการประกันตนให้ครอบคลุมกลุ่มคนทุกกลุ่ม โดยเร่งประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการประกันตนมาตรา 40 นอกจากนั้นเร่งประชาสัมพันธ์กองทุนการออมแห่งชาติซึ่งเป็นทางเลือกในการออมสำหรับผู้ประกอบการอิสระและแรงงานนอกระบบในการสร้างความมั่นคงในช่วงวัยเกษียณ

3.5 สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความเหลื่อมล้ำส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่รู้หรือไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกัน ปัจจุบันในยุคประเทศไทย 4.0 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยี และแอปพลิเคชั่นต่างๆ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนตื่นตัวกับการให้บริการเชิงรุกมากยิ่งขึ้น ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากยิ่งขึ้น เช่น **ศูนย์บริการจัดหางานเพื่อคนไทย (Smart Job Center)** เป็นตัวกลางในการส่งต่อข้อมูลด้านแรงงานช่วยให้ผู้ที่ต้องการแรงงานและผู้ที่ต้องการทำงานได้รับทราบข้อมูลซึ่งกันและกัน **โครงการ Smart Labour Application** ที่ได้พัฒนาระบบการให้บริการด้านแรงงาน เพื่อให้ประชาชนและคนทำงานเข้าถึงบริการของภาครัฐได้ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น **โครงการ OAE Ag-Info แอปพลิเคชันเพื่อเกษตรกร**เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร เป็นต้น

บทที่ 1
สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย ปี 2558

สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยใช้เส้นความยากจน (Poverty line) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนที่เกิดขึ้น ซึ่งเส้นความยากจนนี้คำนวณมาจากเส้นความยากจนทางด้านอาหาร (Food line) และเส้นความยากจนที่ไม่ใช่อาหาร (Non Food line) โดยใช้หลักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการคำนวณ เช่น ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility Function) การประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) และความแตกต่างของราคาสินค้าในแต่ละพื้นที่ (Spatial Price) เป็นต้น ซึ่งเส้นความยากจนจะบ่งบอกถึงค่าใช้จ่ายมาตรฐานขั้นต่ำที่คนจะสามารถดำรงชีพอยู่ได้ (Minimun Requirement) ในสังคม โดยคนที่มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพต่ำกว่าเส้นความยากจน จะถือว่าเป็นคนจน

1.1 ภาพรวมความยากจนในประเทศไทย ปี 2558

1.1.1 ความยากจนโดยรวมในประเทศไทยลดลง โดยสัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ 10.53 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2557 เหลือร้อยละ 7.2 ในปี 2558 คิดเป็นจำนวนคนจนประมาณ 4.8 ล้านคน ทั้งนี้ความยากจนที่ลดลงในปี 2558 ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน และการลดรายจ่าย/ลดต้นทุนการผลิต โดยการช่วยเหลือจัดหาเครื่องจักรกลการเกษตร การลดและควบคุมค่าเช่านา สำหรับการช่วยเหลือด้านหนี้สิน ได้แก่ มาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่ประสบอุทกภัย โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้ต่ำกว่า 500,000 บาท การศึกษาภาวะหนี้สินเกษตรกรและแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานของกองทุนในกำกับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน รวมทั้งมีการจัดตลาดเกษตรกร/สินค้าการจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อย และมาตรการกระตุ้นการลงทุนขนาดเล็กทั่วประเทศ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 กันยายน 2558) วงเงิน 136,275 ล้านบาท ประกอบด้วย 3 มาตรการย่อย ได้แก่ 1) มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับหมู่บ้าน วงเงิน 60,000 ล้านบาท โดยให้ธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ปล่อยสินเชื่อ ให้แก่กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง2) มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับตำบล (ตำบลละ 5 ล้านบาท) โดยจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่ 7,255 ตำบลทั่วประเทศ วงเงิน 39,743.8 ล้านบาท 3) มาตรการกระตุ้นการลงทุนขนาดเล็กทั่วประเทศ วงเงินรวม 40,000 ล้านบาท เพื่อกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานและส่งเสริมให้มีการลงทุนทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัดรวมถึงมาตรการการสร้างโอกาสทางการศึกษาโดยเฉพาะแก่เด็กฐานะยากจน อาทิ โครงการทุนพระราชทานเพื่อการศึกษาเด็กนักเรียนในถิ่นทุรกันดารในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร โครงการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เป็นต้น

แผนภาพที่ 1.1 : เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน และจำนวนคนจน ตั้งแต่ ปี 2531-2558

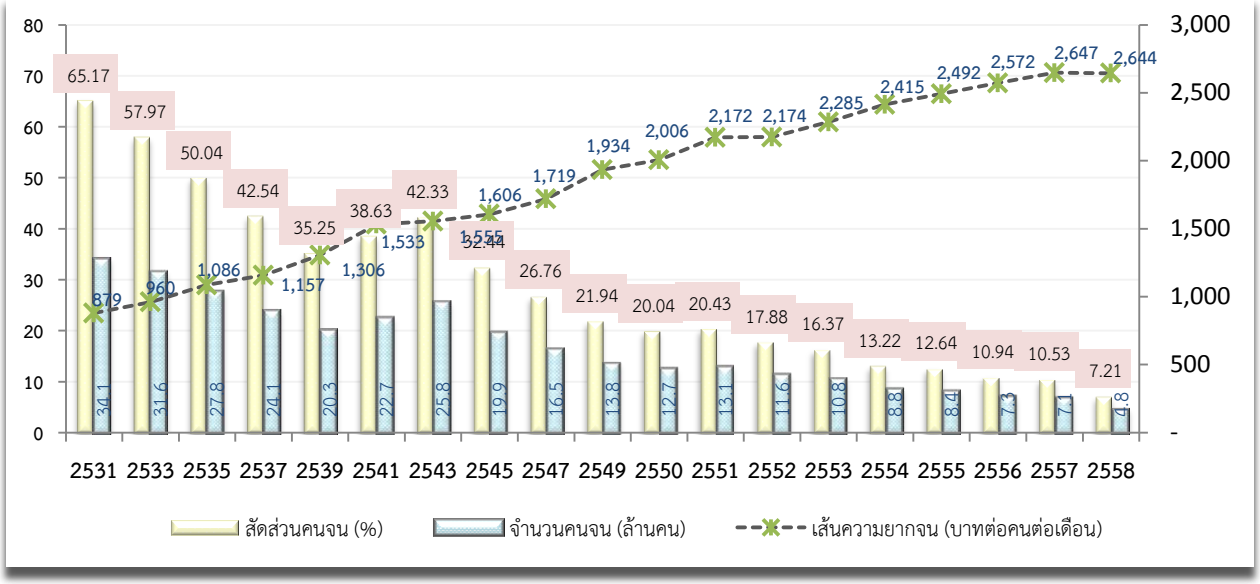

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ,ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

1.1.2 ครัวเรือนยากจนส่วนมากมีขนาดสมาชิก 4-6 คน โดยมีคนจนจำนวน 2.49 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.71ของคนจนทั้งประเทศ รองลงมาเป็นครัวเรือนยากจนที่มีขนาด 2 – 3 คน มีจำนวน 1.67 ล้านคน ครัวเรือนยากจนที่มีขนาด 7 คนขึ้นไปมีจำนวน 0.52 ล้านคน และครัวเรือนยากจนที่อยู่คนเดียวมีจำนวน 0.16 ล้านคน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาลักษณะครัวเรือนยากจนที่มีสมาชิก 4 – 6 คนซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่แล้ว พบว่าส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 47.9 ของครัวเรือนดังกล่าวมีสมาชิกที่ประกอบด้วยวัยเด็กและแรงงาน ซึ่งมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 12,105 บาทต่อเดือน ครัวเรือนที่ประกอบด้วยวัยเด็ก แรงงาน และผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 29.5 มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 12,597 บาทต่อเดือน และครัวเรือนที่ประกอบด้วยวัยแรงงานและผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 11.8 มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 14,609 บาทต่อเดือนทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าครัวเรือนยากจนที่มีวัยผู้สูงอายุอยู่ร่วมด้วยจะมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนสูงกว่าครัวเรือนที่มีเฉพาะวัยแรงงานและวัยเด็ก ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงวัยที่อยู่ในครัวเรือนดังกล่าวแต่ยังต้องทำงานทำให้มีรายได้ ในขณะที่ครัวเรือนที่มีเฉพาะวัยแรงงานและวัยเด็กนั้นภาระการหารายได้ตกอยู่ที่วัยแรงงานเท่านั้น

แผนภาพที่ 1.2 : ขนาดครัวเรือนยากจน

ขนาดครัวเรือน	จำนวนคนจน (ล้านคน)	สัดส่วนคนจน %
1 คน	0.16	0.24
2-3 คน	1.67	2.49
4-6 คน	2.49	3.71
7 คนขึ้นไป	0.52	0.77

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาครัวเรือนที่มีความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุไทยพบว่าครัวเรือนที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่คนเดียวมีสัดส่วนความยากจนมากกว่าครัวเรือนข้ามรุ่น (Skip Generation)โดยในปี 2558 พบว่า มีครัวเรือนผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวและยากจน ร้อยละ 14.4 ขณะที่ครัวเรือนข้ามรุ่นยากจน อยู่ที่ร้อยละ 4.2 แสดงให้เห็นว่าสังคมผู้สูงอายุของไทยเริ่มมีปัญหาโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวและยากจน ภาครัฐจึงควรมีมาตรการรองรับสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี และลดสัดส่วนผู้สูงอายุยากจนลงได้อีกด้วย

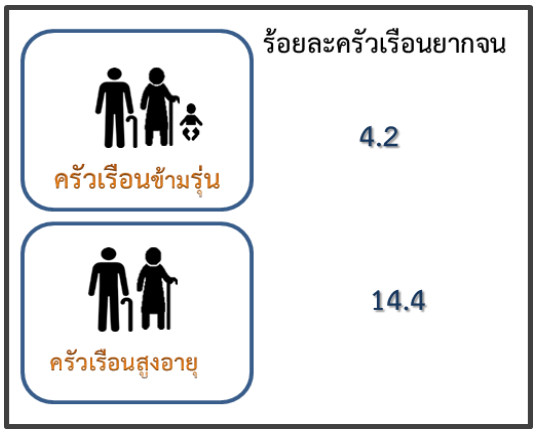

1.1.3 การศึกษาของคนจนส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมและต่ำกว่า โดยในปี2558 คนจนที่มีการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่ามีสัดส่วนประมาณร้อยละ 82.3 ของการศึกษาของคนจนทั้งหมดเมื่อพิจารณารายภาคพบว่า คนจนในภาคกลางและภาคเหนือ มีการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่า มีสัดส่วนร้อยละ 84.0 รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 82.0 79.24 และ 72.09 ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันของระดับการศึกษากับความยากจนของคนไทย ที่ส่งผลต่อระดับความสามารถในการประกอบอาชีพ การหารายได้และเศรษฐานะของคนและครัวเรือน

แผนภาพที่ 1.3 : ระดับการศึกษาของคนจน ปี 2558

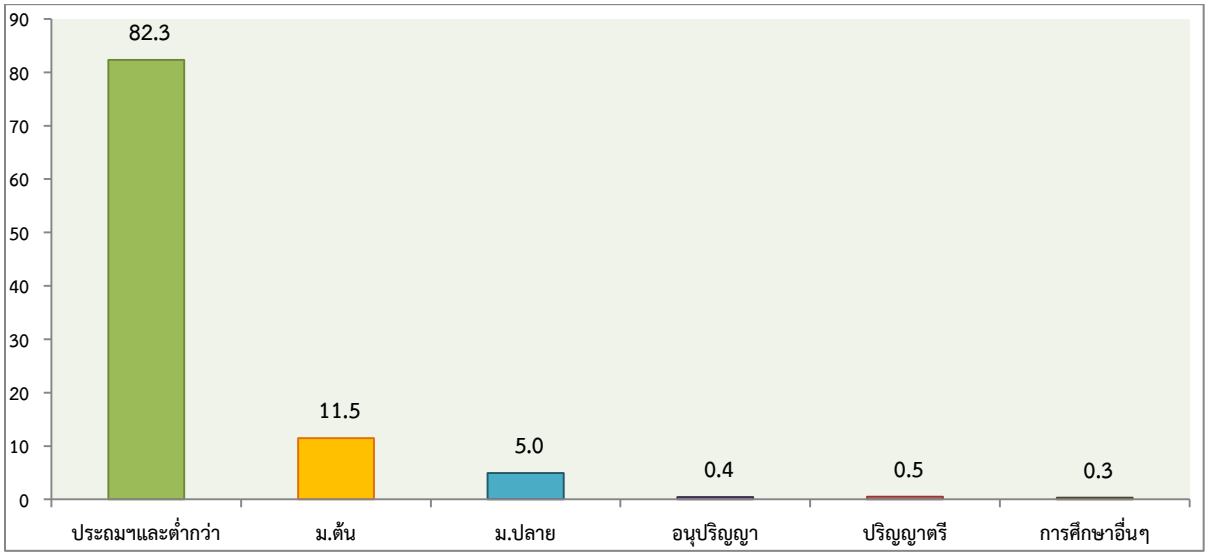

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

1.1.3 "คนจน" รวมกับ "คนเกือบจน" มีจำนวนที่ลดลงจาก 14.0 ล้านคนหรือร้อยละ 21.0 ของประชากรทั้งหมด ในปี 2557 เหลือ 10.4 ล้านคน หรือร้อยละ 15.5 ของประชากรทั้งหมด ในปี 2558 แม้ว่าภาพรวมความยากจนในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงในช่วงเกือบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมาแต่เมื่อพิจารณาในมิติของ "คนเกือบจน" (Near poor) ร่วมด้วย ซึ่งคนเกือบจนหมายถึงประชากรที่มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงกว่าเส้นความยากจนไม่เกิน 20% ซึ่งคนกลุ่มนี้มีความอ่อนไหวต่อภาวะวิกฤตต่างๆ ได้ง่าย เป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสจะตกเป็นคนจนได้ง่ายหากประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจหรือประสบปัญหาด้านสุขภาพ รวมถึงภัยธรรมชาติที่รุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและรายได้ซึ่งคนเกือบจนนี้มีจำนวนลดลงเล็กน้อยจาก 6.7 ล้านคน ในปี 2556 เหลือ 5.63 ล้านคน ในปี 2558 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาคนจนกับคนเกือบจนแล้ว พบว่าในปี 2558 มีคนจนและคนเกือบจนรวมกันถึงร้อยละ 15.5 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งยังเป็นสัดส่วนที่สูงและจัดเป็นกลุ่มเปราะบางที่ควรได้รับการเฝ้าระวังและควรมีมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นกรณีพิเศษ

1.1.4 ช่องว่างความยากจน (Poverty gap) และ ความรุนแรงของปัญหาความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงเกือบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยช่องว่างความยากจนลดลงจากร้อยละ 9.66 ในปี 2541 เหลือร้อยละ 1.14 ในปี 2558 ส่วนความรุนแรงของปัญหาความยากจนลดลงจากร้อยละ 3.41 ในปี 2541 เหลือร้อยละ 0.3 ในปี 2558 ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีว่าปัญหาความยากจนที่เป็นความยากจนมากหรือความยากจนเรื้อรัง (Chronic poverty) ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยสะท้อนจากสัดส่วนคนจนมาก (ตารางที่ 1.2) ที่มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 22.32 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2541 เหลือร้อยละ 2.24 ในปี 2558 อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นต้องดำเนินการแก้ปัญหาในเรื่องการเข้าถึงบริการภาครัฐในกลุ่มเป้าหมายคนยากจนเรื้อรัง เพราะยังเป็นกลุ่มที่มีโอกาสหลุดจากภาวะความยากจนได้ยากมาก จึงต้องมีการจัดสวัสดิการทางสังคมอย่างเจาะจง (Targting) กับกลุ่มนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้การแก้ปัญหาความยากจนเรื้อรังมีประสิทธิภาพและหมดไปในอนาคต

ตารางที่ 1.1 : ตัวชี้วัดความยากจนและการกระจายรายได้ ทั่วราชอาณาจักร

ตัวชี้วัด	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2556	2557	2558
ช่องว่างความยากจน	9.66	11.46	7.80	6.12	4.83	4.17	4.04	3.51	3.24	1.92	1.85	1.14
ความรุนแรงปัญหาความยากจน	3.41	4.27	2.69	2.03	1.59	1.31	1.22	1.06	0.97	0.53	0.51	0.30
เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)	1,533	1,555	1,606	1,719	1,934	2,006	2,172	2,174	2,285	2,572	2,647	2,644
สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	38.63	42.33	32.44	26.76	21.94	20.04	20.43	17.88	16.37	10.94	10.53	7.2
จำนวนคนจน (ล้านคน)	22.7	25.8	19.9	16.5	13.8	12.7	13.1	11.6	10.8	7.3	7.1	4.8
สัดส่วนครัวเรือนยากจน(ร้อยละ)	34.75	38.48	29.31	24.29	19.92	18.26	18.54	15.81	14.50	9.24	9.10	6.14
จำนวนครัวเรือนยากจน (พันครัวเรือน)	5,491	6,521	5,145	4,404	3,793	3,540	3,620	3,170	3,010	2,089	2,065	1,309
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายได้	0.507	0.522	0.508	0.493	0.514	0.499	na.	0.490	na.	0.465	na.	0.445
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	0.409	0.428	0.419	0.425	0.420	0.398	0.405	0.398	0.396	0.378	0.371	0.359
ความเหลื่อมล้ำในรายได้กลุ่มรวยสุด 20% สุดท้ายต่อกลุ่มจนสุด 20% แรก (เท่า)	13.06	14.54	13.37	12.22	14.83	13.06	na.	12.30	na.	12.64	na.	10.31
ความเหลื่อมล้ำในรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคกลุ่มรายจ่ายมากสุด 20% สุดท้าย ต่อกลุ่มรายจ่ายน้อยสุด 20% แรก (เท่า)	7.40	8.07	7.79	8.06	8.11	7.21	7.41	7.18	7.09	6.51	6.30	5.85
ประชากรทั่วประเทศ (ล้านคน)	58.7	60.9	61.2	61.8	62.8	63.5	64.2	65.0	66.0	66.8	67.0	67.2
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (พันครัวเรือน)	15,801	16,948	17,551	18,133	19,043	19,384	19,526	20,058	20,764	22,601	22,696	23,639

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

: na. ไม่มีข้อมูล

หมายเหตุ

<u>ช่องว่างความยากจน</u> (Poverty gap ratio) หมายถึง ช่องว่างระหว่างรายจ่ายของคนที่ตกอยู่ใต้เส้นความยากจนกับเส้นความยากจนเพื่อบ่งชี้ว่าคนจนเหล่านี้มีระดับรายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจนมากน้อยเพียงใดโดยเป็นการหาค่าเฉลี่ยร้อยละของช่องว่างระหว่างเส้นความยากจนกับรายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนของครัวเรือนยากจนคนจนที่มีรายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจนมากก็จะมีความยากลำบากมากกว่าผู้ที่มีรายจ่ายใกล้เส้นความยากจน

<u>ความรุนแรงของปัญหาความยากจน</u> (Severity of poverty) เป็นการวัดที่พิจารณาให้ความสำคัญกับกลุ่มคนจนที่มีปัญหาความยากจนรุนแรงหรือมีรายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจนมากๆ เพื่อบ่งชี้ภาวการณ์กระจายรายจ่ายในกลุ่มคนจนที่อยู่ใต้เส้นความยากจนโดยทำการถ่วงน้ำหนักมากให้กับค่าที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนมากตัวชี้วัดนี้จะช่วยตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าของสถานการณ์ของความยากจนที่สุดซึ่งแม้จะมีจำนวนน้อยแต่เป็นกลุ่มที่จะหลุดพ้นจากความยากจนได้ยากที่สุด

<u>เส้นความยากจน</u> (Poverty line)เป็นเครื่องมือสำหรับใช้วัดภาวะความยากจนโดยคำนวณจากต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของปัจเจกบุคคลในการได้มาซึ่งอาหารและสินค้าบริการจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

<u>สัดส่วนคนจน</u> คำนวณจากจำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน หารด้วยจำนวนประชากรทั้งหมด คูณด้วย 100

<u>จำนวนคนจน</u>หมายถึง จำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน

<u>ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่</u> (Gini coefficient) เป็นเครื่องมือในการวัดความไม่เท่าเทียมในรูปของสัดส่วน (Gini ratio) ซึ่งค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 1 ยิ่งค่าเข้าใกล้ 1 มากเท่าไรแสดงว่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ยิ่งมีมากขึ้นโดยคำนวณจากการใช้ค่าของพื้นที่ระหว่าง Lorenz curve ของการกระจายรายได้กับเส้นการกระจายรายได้สัมบูรณ์เป็นตัวตั้งและค่าของพื้นที่ใต้เส้นการกระจายรายได้สัมบูรณ์ทั้งหมดเป็นตัวหาร

ตารางที่ 1.2 : สัดส่วนและจำนวน คนจน จนมาก จนน้อย และเกือบจน (วัดจากรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค)

ปี พ.ศ.	สัดส่วนคนจน(%)				จำนวนคนจน (พันคน)				ร้อยละต่อจำนวนคนจนทั้งหมด	
	จน	จนมาก	จนน้อย	เกือบจน	จน	จนมาก	จนน้อย	เกือบจน	จนมาก	จนน้อย
2531	65.26	50.95	14.31	9.73	34,198	26,698	7,500	5,100	78.1	21.9
2533	58.08	42.03	16.05	11.07	31,683	22,926	8,757	6,038	72.4	27.6
2535	50.09	34.83	15.26	11.97	27,826	19,349	8,477	6,647	69.5	30.5
2537	42.65	25.63	17.03	12.37	24,134	14,500	9,635	6,997	60.1	39.9
2539	35.31	19.58	15.72	13.03	20,321	11,271	9,050	7,501	55.5	44.5
2541	38.72	22.32	16.41	12.91	22,719	13,093	9,626	7,574	57.6	42.4
2543	42.63	26.53	16.10	13.10	25,516	15,880	9,637	7,842	62.2	37.8
2545	32.52	17.98	14.55	13.43	19,621	10,845	8,776	8,101	55.3	44.7
2547	26.86	13.89	12.98	13.24	16,424	8,491	7,934	8,094	51.7	48.3
2549	22.01	10.68	11.33	11.69	13,720	6,658	7,063	7,288	48.5	51.5
2550	20.09	9.20	10.89	12.09	12,677	5,803	6,873	7,627	45.8	54.2
2551	20.46	8.91	11.55	11.65	13,081	5,696	7,385	7,451	43.5	56.5
2552	17.93	7.69	10.24	11.32	11,634	4,991	6,643	7,343	42.9	57.1
2553	16.39	6.95	9.44	11.41	10,812	4,583	6,229	7,531	42.4	57.6
2554	13.23	5.16	8.06	11.53	8,757	3,417	5,340	7,637	39.0	61.0
2555	12.61	5.03	7.58	10.80	8,388	3,346	5,042	7,183	39.9	60.1
2556	10.94	4.05	6.89	10.08	7,305	2,703	4,602	6,727	37.0	63.0
2557	10.53	3.77	6.76	9.10	7,057	2,528	4,530	6,097	35.8	64.2
2558	7.21	2.24	4.97	8.38	4,847	1,506	3,341	5,634	31.1	68.9

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ : จนคือมีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน

จนมากคือ มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนเกินกว่า 20%

จนน้อยคือ มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนไม่เกิน 20%

เกือบจนคือ มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงกว่าเส้นความยากจนไม่เกิน 20%

1.2 ความยากจนในระดับภาคและเขตพื้นที่

1.2.1 ความยากจนยังคงกระจุกตัวหนาแน่นอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาคใต้ และภาคเหนือโดยในปี 2558 มีสัดส่วนคนจนร้อยละ 10.30 ร้อยละ 9.92 และร้อยละ 8.78 ของประชากรในแต่ละภาคตามลำดับ ซึ่งจากประชากรในภูมิภาคดังกล่าวส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำมีอาชีพหลักอยู่ในภาคการเกษตรและเป็นแรงงานนอกระบบในสัดส่วนที่สูง โดยในปี 2558 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแรงงานนอกระบบ[1] ร้อยละ 70.1 ในขณะที่ภาคใต้มีสัดส่วนแรงงานนอกระบบอยู่ที่ร้อยละ 56 และภาคเหนืออยู่ที่ร้อยละ 68.3 และหากพิจารณารายได้ประจำของครัวเรือนเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนเป็นรายภาคแล้ว พบว่า รายได้ประจำของครัวเรือนเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับรายได้ประจำในภาพรวมทั้งประเทศ (ตารางที่ 1.3)

แผนภาพที่ 1.4 : การกระจายตัวของคนจนจำแนกรายภาค ปี 2558

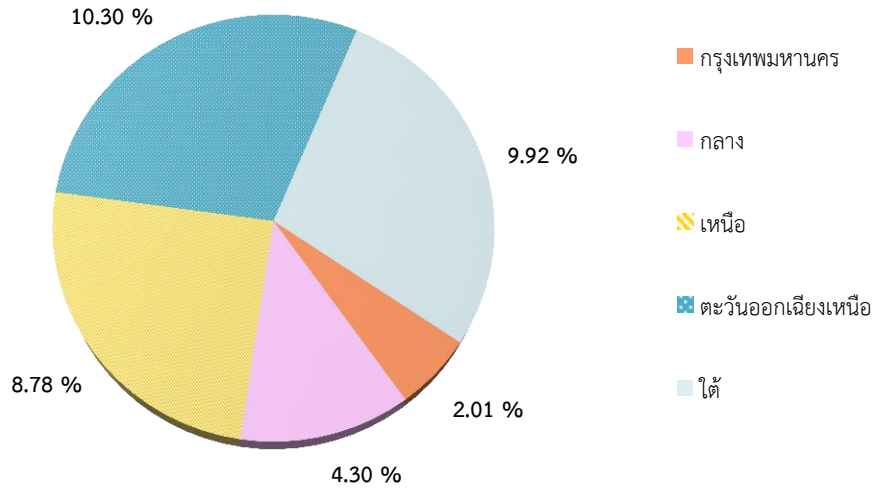

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

[1] การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาส 3 ปี 2558 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนภาพที่ 1.5 : การกระจายตัวของคนจนจำแนกรายพื้นที่ ปี 2531-2558

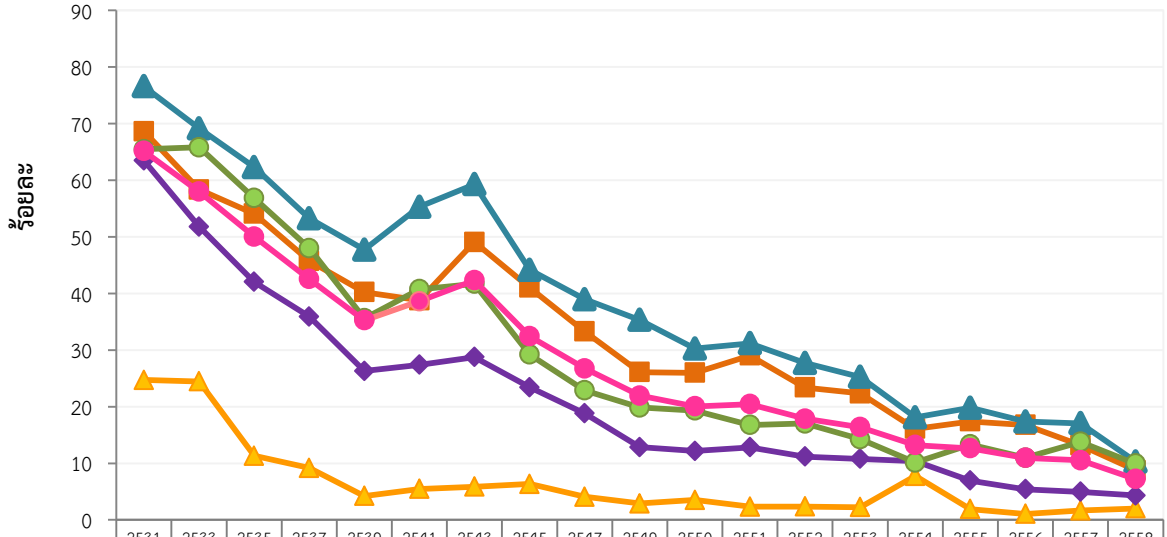

	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
กรุงเทพมหานคร	24.72	24.47	11.30	9.18	4.21	5.45	5.86	6.35	4.07	2.88	3.51	2.33	2.36	2.25	7.74	1.91	1.06	1.64	2.01
กลาง	63.49	51.79	42.04	35.91	26.30	27.40	28.75	23.42	18.80	12.85	12.15	12.83	11.18	10.77	10.36	6.94	5.40	4.95	4.30
เหนือ	68.64	58.36	54.09	45.74	40.24	38.78	49.08	41.03	33.29	26.11	25.99	29.05	23.38	22.33	16.09	17.40	16.76	13.19	8.78
ตะวันออกเฉียงเหนือ	76.58	69.16	62.32	53.26	47.72	55.28	59.28	44.16	38.97	35.32	30.24	31.19	27.71	25.26	18.11	19.79	17.37	17.04	10.30
ใต้	65.48	65.81	56.85	48.01	35.60	40.73	41.70	29.20	22.89	19.84	19.33	16.77	17.03	14.24	10.12	13.32	10.96	13.79	9.92
ทั่วประเทศ	65.17	57.97	50.04	42.54	35.25	38.63	42.33	32.44	26.76	21.94	20.04	20.43	17.88	16.37	13.22	12.64	10.94	10.53	7.21

ตารางที่ 1.3 : โครงสร้างประชากร และรายได้ประจำของครัวเรือนเฉลี่ยต่อคน จำแนกตามสถานภาพเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค ปี 2558

สถานภาพเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้	รวม
	ร้อยละของประชากร (%)					
ผู้ถือครองทำการเกษตร	0.1	8.1	24.4	23.5	22.1	16.1
- เป็นเจ้าของที่ดิน		5.8	17.1	21.7	21.5	13.5
- เช่าที่ดิน	0.1	2.3	7.3	1.9	0.6	2.5
ผู้ทำประมง ป่าไม้ ล่าสัตว์ เก็บของป่า บริการเกษตร		0.9	4.2	1.3	1.6	1.6
ผู้ประกอบธุรกิจ การค้า อุตสาหกรรมและบริการ	28.0	19.8	18.3	15.9	19.6	19.5
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการและนักบริหาร	26.2	10.9	6.4	8.2	9.3	11.1
คนงานเกษตร	0.2	3.0	2.2	1.6	8.7	2.9
คนงานทั่วไป	1.4	2.1	1.6	2.0	1.8	1.9
เสมียน พนักงาน พนักงานขายและให้บริการ	22.6	18.5	10.9	10.5	16.3	15.2
ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้าง	11.6	25.7	12.0	12.2	9.8	15.6
ผู้ไม่ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ	9.8	11.1	20.0	24.6	10.8	16.2
รวม	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	รายได้ประจำเฉลี่ย (บาท/คน/เดือน)					
ผู้ถือครองทำการเกษตร	11,474	9,720	5,363	5,092	7,596	6,303
- เป็นเจ้าของที่ดิน		10,047	5,756	4,940	7,622	6,320
- เช่าที่ดิน	11,474	8,902	4,437	6,848	6,701	6,216
ผู้ทำประมง ป่าไม้ ล่าสัตว์ เก็บของป่า บริการเกษตร		5,617	4,028	4,347	6,392	4,705
ผู้ประกอบธุรกิจ การค้า อุตสาหกรรมและบริการ	15,093	11,563	8,059	9,147	11,161	11,050

สถานภาพเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้	รวม
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการและนักบริหาร	24,816	17,787	15,311	15,382	16,605	19,043
คนงานเกษตร	9,474	4,728	4,934	3,504	4,283	4,429
คนงานทั่วไป	9,485	7,054	5,576	4,027	5,446	5,944
เสมียน พนักงาน พนักงานขายและให้บริการ	12,226	9,326	7,176	7,020	8,570	9,064
ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้าง	10,717	9,196	5,949	4,902	6,103	7,712
ผู้ไม่ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ	17,135	8,752	6,270	5,290	7,553	7,307
รวม	**16,597**	**10,407**	**6,878**	**6,757**	**8,795**	**9,363**

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.
หมายเหตุ : na.กลุ่มตัวอย่างน้อยเกินไป ไม่สามารถนำเสนอข้อมูลได้

1.2.2 ความยากจนกระจุกตัวหนาแน่นอยู่เขตชนบทมากกว่าเขตเมือง ในปี 2558 เขตชนบทมีสัดส่วนคนจนร้อยละ 8.91 ขณะที่เขตเมืองมีสัดส่วนคนจน ร้อยละ 5.49 สาเหตุของความยากจนในชนบทที่สำคัญ คือการขาดการเข้าถึงบริการทางสังคม สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงของประชาชนในชนบท เนื่องจากบริการพื้นฐานของรัฐทั้งสถานศึกษา สถานพยาบาล และอื่น ๆ กระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ คนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทจึงมีโอกาสเข้าถึงได้น้อยกว่าและภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อไปรับบริการยิ่งซ้ำเติมความยากจนในชนบท ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนชนบทส่วนคนจนในเขตเมือง พบว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาความยากจนเมืองลดลงเพียงช้า ๆ ซึ่งแม้ว่าจะมีสัดส่วนที่น้อยกว่าคนจนชนบท แต่ปัญหาที่คนจนเมืองเผชิญก็มีความเฉพาะเจาะจงและมีหลายประเด็น เช่น คนจนเมืองอาศัยอยู่ในสังคมเศรษฐกิจที่ต้องใช้เงินในการได้มาซึ่งปัจจัยในการดำรงชีพต่าง ๆ ทำให้คนจนเมืองจำเป็นต้องทำงานหนักเพื่อแลกกับรายได้ให้เพียงพอเลี้ยงชีพปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยซึ่งในบางเมืองยังมีคนจนที่ไม่มีที่อยู่อาศัย เป็นคนเร่ร่อน ปัญหาความแออัดที่สืบเนื่องมาจากอยู่ในชุมชนแออัดหรืออยู่ในสลัม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษซึ่งมักเป็นปัญหาต่อเนื่องจากการอยู่ในชุมชนที่แออัด ขาดสาธารณูปโภค ความเป็นอยู่ไม่ถูกสุขอนามัย และอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อมลภาวะ (เช่น ใกล้โรงงาน แหล่งทิ้งขยะ) และปัญหาอาชญากรรมในเขตเมืองมีมากกว่าเขตชนบท[2]

[2] รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายด้านความยากจนและการกระจายรายได้, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยเสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; กุมภาพันธ์ 2556.

แผนภาพที่ 1.6 : การกระจายตัวของคนจนจำแนกรายพื้นที่ ปี 2531-2558

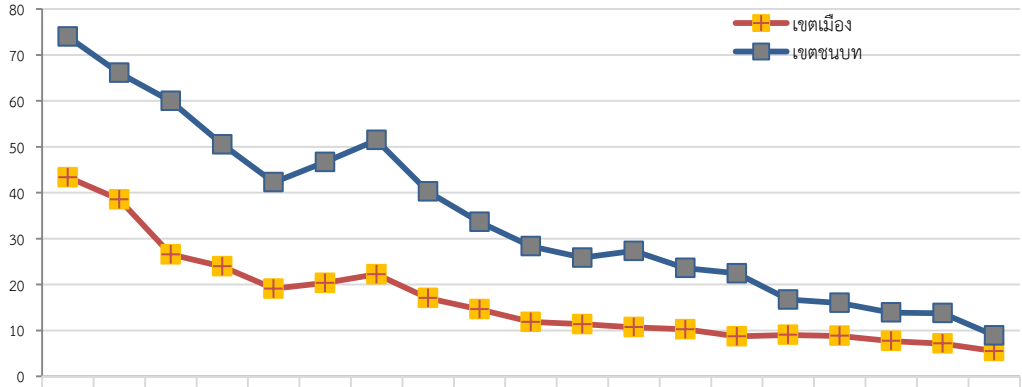

	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
เขตเมือง	43.35	38.53	26.53	23.93	19.09	20.34	22.21	17.03	14.60	11.83	11.34	10.69	10.23	8.69	9.00	8.80	7.70	7.12	5.49
เขตชนบท	73.97	66.08	59.97	50.51	42.25	46.68	51.43	40.22	33.62	28.31	25.85	27.31	23.59	22.44	16.71	15.96	13.89	13.76	8.91

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

ตารางที่ 1.4 : เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน จำนวนคนจนและโครงสร้างของคนจนจำแนกตามเขตพื้นที่ ปี 2531- 2558

ปี พ.ศ.	เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)			สัดส่วนคนจน (% ของประชากร)			จำนวนคนจน (พันคน)			โครงสร้างของคนจน (% ของคนจน)		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
2531	1,113	785	879	43.35	73.97	65.17	6,534	27,614	34,148	19.14	80.86	100
2533	1,220	852	960	38.53	66.08	57.97	6,184	25,439	31,623	19.56	80.44	100
2535	1,353	974	1,086	26.53	59.97	50.04	4,376	23,420	27,796	15.74	84.26	100
2537	1,457	1,028	1,157	23.93	50.51	42.54	4,060	20,010	24,070	16.87	83.13	100
2539	1,638	1,162	1,306	19.09	42.25	35.25	3,321	16,965	20,286	16.37	83.63	100
2541	1,882	1,380	1,533	20.34	46.68	38.63	3,646	19,022	22,668	16.08	83.92	100
2543	1,911	1,394	1,555	22.21	51.43	42.33	4,214	21,574	25,788	16.34	83.66	100
2545	1,953	1,430	1,606	17.03	40.22	32.44	3,498	16,361	19,859	17.62	82.38	100
2547	2,061	1,526	1,719	14.60	33.62	26.76	3,256	13,293	16,549	19.67	80.33	100
2549	2,258	1,731	1,934	11.83	28.31	21.94	2,873	10,906	13,780	20.85	79.15	100
2550	2,314	1,801	2,006	11.34	25.85	20.04	2,880	9,839	12,718	22.64	77.36	100
2551	2,459	1,970	2,172	10.69	27.31	20.43	2,839	10,278	13,116	21.64	78.36	100
2552	2,452	1,967	2,174	10.23	23.59	17.88	2,844	8,780	11,624	24.46	75.54	100
2553	2,546	2,078	2,285	8.69	22.44	16.37	2,532	8,269	10,801	23.44	76.56	100
2554	2,677	2,198	2,415	9.00	16.71	13.22	2,701	6,051	8,752	30.86	69.14	100
2555	2,755	2,263	2,492	8.80	15.96	12.64	2,720	5,682	8,402	32.37	67.63	100
2556	2,827	2,341	2,572	7.70	13.89	10.94	2,443	4,863	7,305	33.44	66.56	100
2557	2,896	2,412	2,647	7.12	13.76	10.53	2,319	4,739	7,057	32.86	67.14	100
2558	2,892	2,399	2,644	5.49	8.91	7.21	1,833	3,014	4,847	37.81	62.19	100

ที่มา :ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคมสศช.

หมายเหตุ : เส้นความยากจน (Poverty line) เป็นเครื่องมือสำหรับใช้วัดภาวะความยากจน โดยคำนวณจากต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของปัจเจกบุคคลในการได้มาซึ่งอาหารและสินค้าบริการที่จำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

: สัดส่วนคนจนคำนวณจากจำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน หารด้วยจำนวนประชากรทั้งหมด คูณด้วย 100

: จำนวนคนจนหมายถึงจำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน

แผนภาพที่ 1.7 : สัดส่วนคนจนเขตเมือง (เมื่อวัดจากรายจ่ายเพื่อการบริโภค) จำแนกรายภาค ปี 2531-2558

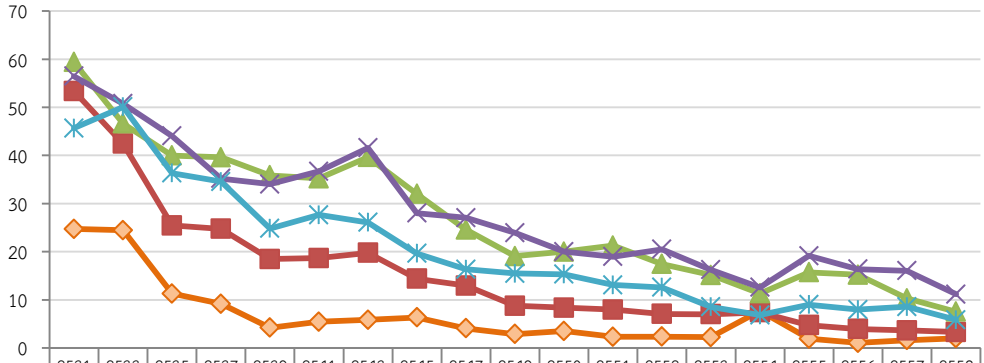

	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
กรุงเทพมหานคร	24.7	24.4	11.3	9.18	4.21	5.45	5.86	6.35	4.07	2.88	3.51	2.33	2.36	2.25	7.74	1.91	1.06	1.64	2.01
กลาง	53.3	42.4	25.4	24.7	18.4	18.6	19.7	14.3	12.9	8.76	8.37	7.97	7.08	7.00	7.42	4.74	3.95	3.66	3.34
เหนือ	59.3	46.6	39.9	39.6	35.8	35.2	39.6	32.0	24.5	19.0	20.0	21.2	17.4	15.1	11.3	15.7	15.2	10.3	7.55
ตะวันออกเฉียงเหนือ	56.4	50.7	44.0	35.2	34.0	36.7	41.5	28.0	27.0	23.9	20.0	18.9	20.5	16.2	12.6	19.1	16.3	16.0	11.1
ใต้	45.6	50.0	36.3	34.5	24.8	27.6	26.0	19.6	16.3	15.4	15.3	13.1	12.6	8.53	6.83	9.02	7.98	8.58	5.86

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

แผนภาพที่ 1.8 : สัดส่วนคนจนเขตชนบท (เมื่อวัดจากรายจ่ายเพื่อการบริโภค) จำแนกรายภาค ปี 2531-2558

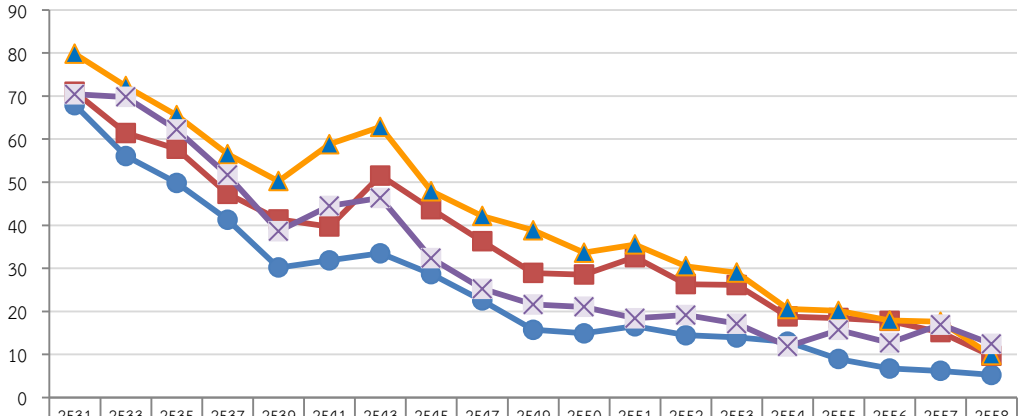

	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
กลาง	67.8	56.0	49.8	41.2	30.1	31.8	33.4	28.6	22.5	15.7	14.9	16.5	14.4	13.9	12.9	8.92	6.72	6.17	5.25
เหนือ	70.9	61.4	57.7	47.3	41.3	39.6	51.5	43.7	36.2	28.9	28.5	32.6	26.3	26.1	18.7	18.4	17.7	15.1	9.67
ตะวันออกเฉียงเหนือ	79.8	72.3	65.5	56.5	50.2	58.8	62.8	47.8	42.1	38.8	33.6	35.5	30.4	28.9	20.5	20.1	17.8	17.5	9.80
ใต้	70.4	69.8	62.2	51.6	38.5	44.4	46.3	32.3	25.2	21.5	21.0	18.4	19.1	17.1	11.8	15.7	12.6	16.8	12.4

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

ตารางที่ 1.5 : จำนวนคนจน (เมื่อวัดจากรายจ่ายเพื่อการบริโภค) จำแนกตามภาคและเขตพื้นที่ ปี 2551-2558

ภาค	คนจนเขตเมือง (พันคน)								คนจนเขตชนบท (พันคน)							
	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
กรุงเทพมหานคร	183	190	187	648	161	90	141	174								
กลาง	591	555	580	632	416	357	340	318	1,604	1,417	1,378	1,273	875	658	602	510
เหนือ	765	665	612	476	687	689	482	364	2,564	2,035	1,990	1,393	1,330	1,248	1,038	644
ตะวันออกเฉียงเหนือ	952	1,081	900	734	1,167	1,043	1,065	772	5,014	4,194	3,890	2,692	2,568	2,228	2,136	1,158
ใต้	348	354	253	211	288	263	292	205	1,095	1,133	1,010	693	909	729	963	703
ทั่วประเทศ	2,839	2,844	2,532	2,701	2,720	2,443	2,319	1,833	10,278	8,780	8,269	6,051	5,682	4,863	4,739	3,014
(ร้อยละ)	**21.64**	**24.5**	**23.4**	**30.86**	**32.4**	**33.44**	**32.86**	**37.81**	**78.36**	**75.54**	**76.56**	**69.1**	**67.6**	**66.6**	**67.14**	**62.19**

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

ตารางที่ 1.6 : จำนวนประชากร รายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนของประชากร และสัดส่วนคนจน จำแนกตามสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน และเขตพื้นที่ ปี 2558

สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน	จำนวนประชากร (พันคน)			รายได้ประจำ (บาท/คน/เดือน)			สัดส่วนคนจน (%)[1]		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ผู้ถือครองทำการเกษตร	2,265	8,529	10,794	6,894	6,147	6,303	14.84	10.44	11.36
- เป็นเจ้าของที่ดิน	1,941	7,159	9,101	6,817	6,185	6,320	14.50	9.19	10.32
- เช่าที่ดิน	324	1,369	1,693	7,355	5,946	6,216	16.91	16.99	16.97
ผู้ทำประมง ป่าไม้ ล่าสัตว์ เก็บของป่า บริการเกษตร	314	735	1,049	4,836	4,650	4,705	32.18	23.84	26.34
ผู้ประกอบธุรกิจ การค้า อุตสาหกรรมและบริการ	8,138	4,964	13,102	12,217	9,138	11,050	3.38	5.22	4.08
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการและนักบริหาร	5,178	2,311	7,489	21,075	14,491	19,043	0.63	1.55	0.91
คนงานเกษตร	412	1,534	1,946	5,331	4,187	4,429	23.49	19.25	20.15
คนงานทั่วไป	658	600	1,258	6,618	5,205	5,944	13.45	15.76	14.55
เสมียน พนักงาน พนักงานขายและให้บริการ	6,373	3,847	10,220	10,301	7,015	9,064	2.86	4.46	3.46
ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้าง	5,237	5,266	10,503	9,000	6,431	7,712	7.27	7.43	7.35
ผู้ไม่ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ	4,821	6,055	10,875	9,685	5,413	7,307	7.04	11.59	9.57
รวม	33,396	33,840	67,236	11,729	7,029	9,363	5.49	8.91	7.21

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

1/ หมายถึง สัดส่วนคนจนต่อประชากรที่อยู่ในเขตเมือง (ชนบท) ที่อยู่ในสาขาอาชีพนั้น

ตารางที่ 1.7 : โครงสร้างประชากร จำนวนคนจน และโครงสร้างคนจน จำแนกตามสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน และเขตพื้นที่ ปี 2558

สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน	โครงสร้างประชากร (%)			จำนวนคนจน (พันคน)			โครงสร้างคนจน (%)[1]		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ผู้ถือครองทำการเกษตร	6.8	25.2	16.1	336	890	1,227	18.3	29.5	25.3
- เป็นเจ้าของที่ดิน	5.8	21.2	13.5	281	658	939	15.4	21.8	19.4
- เช่าที่ดิน	1.0	4.0	2.5	55	233	287	3.0	7.7	5.9
ผู้ทำประมง ป่าไม้ ล่าสัตว์ เก็บของป่า บริการเกษตร	0.9	2.2	1.6	101	175	276	5.5	5.8	5.7
ผู้ประกอบธุรกิจ การค้า อุตสาหกรรมและบริการ	24.4	14.7	19.5	275	259	534	15.0	8.6	11.0
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการและนักบริหาร	15.5	6.8	11.1	33	36	68	1.8	1.2	1.4
คนงานเกษตร	1.2	4.5	2.9	97	295	392	5.3	9.8	8.1
คนงานทั่วไป	2.0	1.8	1.9	89	95	183	4.8	3.1	3.8
เสมียน พนักงาน พนักงานขายและให้บริการ	19.1	11.4	15.2	182	172	354	9.9	5.7	7.3
ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้าง	15.7	15.6	15.6	381	391	772	20.8	13.0	15.9
ผู้ไม่ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ	14.4	17.9	16.2	339	702	1,041	18.5	23.3	21.5
รวม	100.0	100.0	100.0	1,833	3,014	4,847	100.0	100.0	100.0

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

1/ หมายถึง ร้อยละของคนจนที่อยู่ในสาขาอาชีพนั้น ต่อประชากรทั้งหมดที่อยู่ในเขตเมือง (ชนบท)

1.3 ความยากจนในระดับจังหวัด

1.3.1 การจัดลำดับจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก ในปี 2558 โดยเรียงลำดับจากสัดส่วนคนจนสูงที่สุดดังนี้ปัตตานี แม่ฮ่องสอน ตาก บุรีรัมย์ ยะลา น่าน ชัยนาท นราธิวาส กาฬสินธุ์ กาญจนบุรี ตามลำดับ โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ติดอันดับจังหวัดที่ยากจนที่สุดในประเทศไทยตลอดระยะเวลา 9 ปีที่ผ่านมา สามารถลดสัดส่วนคนจนจากร้อยละ 46.08 ในปี 2557 เหลือร้อยละ 32.19 ในปี 2558 มาอยู่ในลำดับที่ 2 ขณะเดียวกันจังหวัดปัตตานีสามารถลดสัดส่วนคนจนได้เพียงเล็กน้อยจากปี 2557 ทำให้มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดในประเทศไทยในปี 2558 ที่ร้อยละ 34.91

แผนที่ความยากจนรายจังหวัด ปี 2558

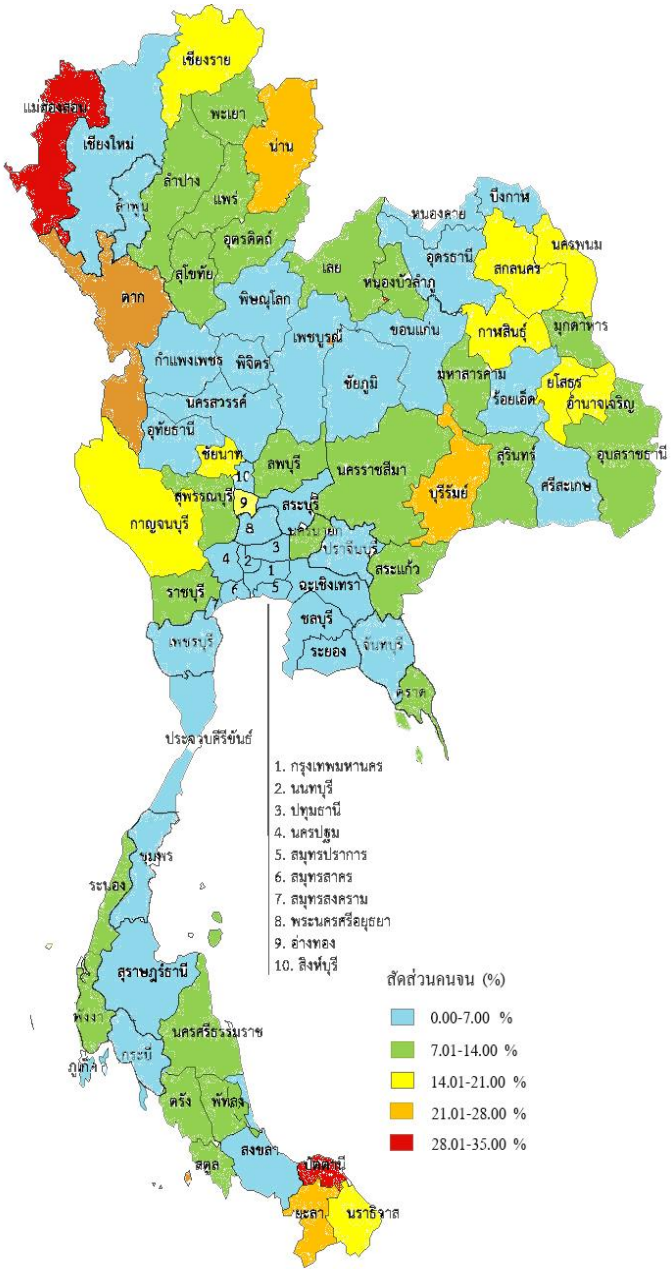

รายชื่อจังหวัดที่ติดอันดับ 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดหรือมีความยากจนหนาแน่นสูงที่สุด ในช่วงปี 2543-2558

ปี พ.ศ.	ลำดับ1	ลำดับ2	ลำดับ3	ลำดับ4	ลำดับ5	ลำดับ6	ลำดับ7	ลำดับ8	ลำดับ9	ลำดับ10
2558	ปัตตานี (34.91)	แม่ฮ่องสอน (32.19)	ตาก (24.48)	บุรีรัมย์ (23.34)	ยะลา (21.34)	น่าน (21.01)	ชัยนาท (19.64)	นราธิวาส (19.50)	กาฬสินธ์ (17.78)	กาญจนบุรี (17.63)
2557	แม่ฮ่องสอน (46.08)	นราธิวาส (45.13)	กาฬสินธ์ (42.67)	ปัตตานี (39.15)	บุรีรัมย์ (39.13)	ตาก (36.53)	ยะลา (32.83)	น่าน (28.80)	เชียงราย (26.83)	นครพนม (24.89)
2556	แม่ฮ่องสอน (65.16)	ปัตตานี (37.44)	นราธิวาส (35.31)	ตาก (34.00)	นครพนม (31.13)	กาฬสินธ์ (31.03)	มุกดาหาร (29.26)	หนองบัวลำภู (27.38)	บุรีรัมย์ (25.35)	อุบลราชธานี (24.25)
2555	แม่ฮ่องสอน (63.17)	ปัตตานี (46.80)	นราธิวาส (42.73)	กาฬสินธุ์ (39.80)	ศรีสะเกษ (36.07)	ตาก (35.93)	นครพนม (35.28)	สกลนคร (34.25)	บุรีรัมย์ (31.61)	มุกดาหาร (30.80)
2554	แม่ฮ่องสอน (58.85)	ตาก (43.50)	ศรีสะเกษ (35.89)	บุรีรัมย์ (33.67)	ปัตตานี (33.39)	ยโสธร (32.45)	กาญจนบุรี (32.19)	นครพนม (32.11)	ราชบุรี (30.10)	กาฬสินธุ์ (28.55)
2553	แม่ฮ่องสอน (70.39)	ศรีสะเกษ (55.79)	ปัตตานี (54.26)	กาฬสินธุ์ (51.64)	นครพนม (46.41)	ตาก (45.87)	สระแก้ว (40.70)	นราธิวาส (35.24)	บุรีรัมย์ (32.82)	อุตรดิตถ์ (30.69)
2552	แม่ฮ่องสอน (74.39)	ศรีสะเกษ (58.73)	นราธิวาส (54.94)	กาฬสินธุ์ (51.18)	ปัตตานี (49.65)	บุรีรัมย์ (47.18)	สระแก้ว (41.73)	ยะลา (38.66)	ตาก (37.61)	นครพนม (37.06)
2551	แม่ฮ่องสอน (70.39)	กาฬสินธุ์ (57.00)	ศรีสะเกษ (54.87)	ปัตตานี (51.07)	สระแก้ว (46.25)	บุรีรัมย์ (42.84)	นครพนม (40.82)	นราธิวาส (40.13)	ตาก (39.70)	ชัยภูมิ (39.63)
2550	แม่ฮ่องสอน (74.40)	นราธิวาส (53.40)	ศรีสะเกษ (48.93)	สระแก้ว (48.22)	บุรีรัมย์ (47.29)	ปัตตานี (44.99)	สุโขทัย (41.53)	กาฬสินธุ์ (40.23)	ชัยภูมิ (39.74)	ตาก (37.08)
2549	แม่ฮ่องสอน (69.55)	นราธิวาส (66.20)	สระแก้ว (56.26)	บุรีรัมย์ (54.53)	อุบลราชธานี (49.29)	ปัตตานี (43.38)	ศรีสะเกษ (43.19)	ชัยภูมิ (42.39)	กาฬสินธุ์ (40.79)	นครพนม (36.73)
2547	สระแก้ว (68.80)	แม่ฮ่องสอน (59.47)	หนองบัวลำภู (53.92)	ตาก (51.67)	ชัยภูมิ (51.62)	สุรินทร์ (51.44)	ปัตตานี (49.36)	บุรีรัมย์ (49.26)	สกลนคร (48.04)	กาฬสินธุ์ (47.74)
2545	สระแก้ว (69.72)	นราธิวาส (67.61)	อุทัยธานี (63.06)	หนองบัวลำภู (62.75)	ตาก (62.67)	ศรีสะเกษ (62.54)	สุรินทร์ (60.48)	เพชรบูรณ์ (57.54)	แม่ฮ่องสอน (56.74)	ลำปาง (56.55)
2543	อุดรธานี (81.58)	หนองบัวลำภู (76.50)	สุรินทร์ (73.75)	นราธิวาส (73.30)	แม่ฮ่องสอน (72.83)	ยโสธร (70.22)	สระแก้ว (69.50)	เพชรบูรณ์ (69.00)	สุพรรณบุรี (68.92)	นครพนม (67.08)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือสัดส่วนคนจน

1.3.2 จังหวัดปัตตานี แม่ฮ่องสอน ตาก บุรีรัมย์ นราธิวาส และกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีปัญหาความยากจนเรื้อรัง และมีสัดส่วนคนจนอยู่ในลำดับสูงสุด 10 ลำดับแรกเกือบทุกปี ในช่วงปี 2543 -2558 ทั้งนี้ 6 จังหวัดดังกล่าวจึงเป็นจังหวัดเป้าหมายที่ควรให้ความสำคัญลำดับสูงในการแก้ไขปัญหาความยากจน เนื่องจากมีสถานการณ์ความยากจนในจังหวัดที่มีมิติควบคู่กันทั้งความเรื้อรังและความรุนแรง

รายชื่อจังหวัดที่ติดลำดับ 1 ใน 10 จังหวัด ที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุด ในปี 2558	ความถี่ในการติดลำดับในช่วงปี 2543-2558(ปีหรือครั้ง)
แม่ฮ่องสอน	13
ปัตตานีตาก บุรีรัมย์ นราธิวาสกาฬสินธุ์	11

ความยากจนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในช่วงปี 2549 -2557 จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุด อย่างไรก็ตามในปี 2558 จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถลดสัดส่วนคนจนลง โดยมีสัดส่วนคนจนร้อยละ 32.19 ลดลงจากร้อยละ 46.08 ในปี 2557 และกลายเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงเป็นลำดับที่ 2 รองจากจังหวัดปัตตานี จากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เป็นภูเขาสูงชันและสลับซับซ้อน ทำให้มีข้อจำกัดด้านที่ดินทำกิน และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตป่าสงวน การเดินทางเข้าถึงแต่ละพื้นที่มีความห่างไกลและยากลำบาก ทำให้เป็นข้อจำกัดทั้งการขนส่งสินค้าและการเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐ เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า การศึกษาสาธารณสุข เป็นต้น ทำให้การพัฒนามีความล่าช้ากว่าจังหวัดอื่น ๆ และสัดส่วนความยากจนลดลงค่อนข้างช้า นอกจากนี้ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยในพื้นที่เป็นชาวไทยใหญ่และชาวไทยภูเขา และจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2558 พบว่า ผู้มีงานทำส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 29.39 ไม่มีการศึกษา รองลงมาเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 21.17 และผู้มีงานทำส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ทำให้มีข้อจำกัดในการพัฒนาฝีมือแรงงานและการทำงานเพิ่มมูลค่าที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างรายได้ของประชาชนในพื้นที่ ทำให้การเพิ่มรายได้แรงงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก อย่างไรก็ตามประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รู้สึกว่าตนประสบปัญหาความยากจนหรือขัดสน เนื่องจากมีวิถีการดำรงชีวิตที่พอเพียงและมีความสุข

1.4 สาเหตุ/ปัจจัยพื้นฐานของปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม

ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม เกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสาเหตุ/ปัจจัยพื้นฐานของปัญหาที่สำคัญในหลายด้าน ดังนี้

1.4.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย มีขนาดของแรงงานนอกระบบจำนวนมาก ทำให้การคุ้มครองทางสังคมยังไม่ทั่วถึงและครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม โดยกลุ่มแรงงานนอกระบบ แม้ว่าจะมีการขยายความคุ้มครองไปสู่แรงงานนอกระบบโดยการนำแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคมภาคสมัครใจตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 40โดยขนาดของแรงงานนอกระบบ ในปี 2558 มีแรงงานนอกระบบคิดเป็นร้อยละ 53.5 จำนวน 20.4 ล้านคน ทำให้มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และค่าตอบแทนของแรงงานโดยแรงงานนอกระบบได้รับค่าจ้างเฉลี่ยต่ำกว่าแรงงานในระบบ และมีลักษณะงานที่ไม่แน่นอนและไม่ต่อเนื่อง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรในธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก ส่งผลให้เกิดช่องว่างรายได้ของแรงงานในระบบและนอกระบบมีความแตกต่างกันมากขึ้น

ตารางที่ 1.8 : สัดส่วนแรงงานในระบบและนอกระบบ ปี 2557-2558

หน่วย : ร้อยละ

	2557		2558	
	ในระบบ	**นอกระบบ**	**ในระบบ**	**นอกระบบ**
กรุงเทพมหานคร	64.6	35.4	70.6	29.4
กลาง	63.8	36.2	59	41
เหนือ	32.5	67.5	31.7	68.3
ตะวันออกเฉียงเหนือ	39.2	60.8	29.9	70.1
ใต้	27	73	43.5	56.5
รวม	**45.7**	**54.3**	**46.5**	**53.5**
จำนวน (ล้านคน)	**17.5**	**20.8**	**17.8**	**20.4**

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

1.4.2 ระดับการศึกษาและคุณภาพการศึกษา : ส่วนใหญ่คนจนมีระดับการศึกษาที่ประถมและต่ำกว่า การมีการศึกษาน้อยทำให้โอกาสการตกเป็นคนจนสูงขึ้น เนื่องจากการศึกษาหรือความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้สำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว โดยพิจารณาจากสัดส่วนคนจนในปี 2558พบว่า คนจนที่มีการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 82.33 ของจำนวนยากจนทั้งหมด รองลงมา สัดส่วนคนจนมีการศึกษาระดับมัธยมต้นคิดเป็นร้อยละ 11.47 และสัดส่วนคนจนจะลดลงเมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า โอกาสการตกเป็นคนจนจะลดลงเมื่อมีการศึกษาสูงขึ้น โดยคนที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญา และปริญญาตรีเป็นคนจนเพียงร้อยละ 0.44 และ 0.51 ของจำนวนยากจนทั้งหมด

แผนภาพที่ 1.9 : ระดับการศึกษาของคนจน ปี 2558 (หน่วย : ร้อยละ)

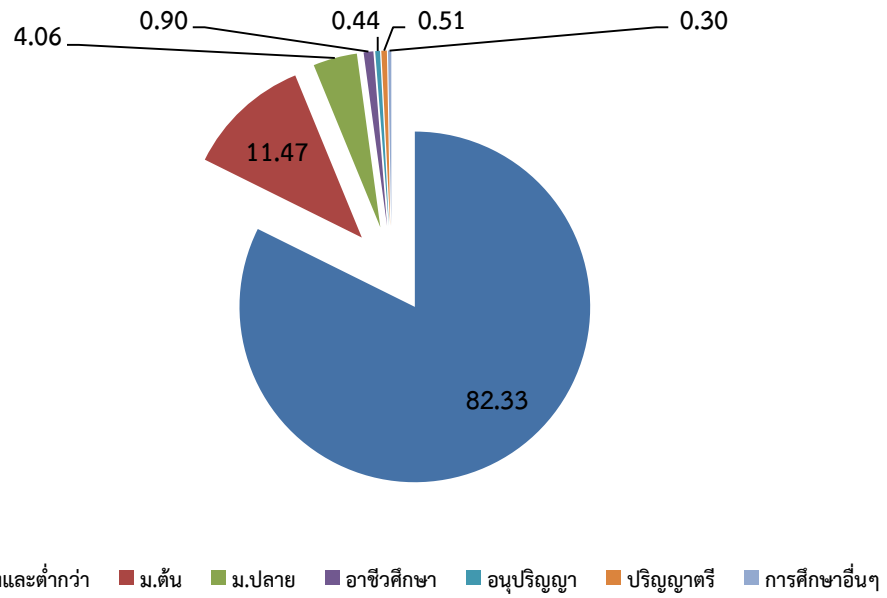

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

1.4.3 การบริหารราชการแผ่นดินขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใส รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและการทุจริตคอร์รัปชั่นของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินนโยบายสาธารณะและการจัดบริการสาธารณะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการใช้งบประมาณแผ่นดินโดยไม่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเต็มที่ บางส่วนเป็นการใช้จ่ายที่ไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายหรือปัญหาเร่งด่วนที่ควรจะได้รับลำดับความสำคัญ ประกอบกับการขาดระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยที่สามารถบ่งชี้ถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ควรจะได้รับประโยชน์โดยเฉพาะการขาดระบบฐานข้อมูลที่บ่งชี้เป้าหมายอย่างเจาะจง (Targeting) ของคนจน/ผู้มีรายได้น้อย/ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบาง เช่นผู้พิการและผู้สูงอายุ จึงทำให้การบริหารจัดการของภาครัฐไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวเท่าที่ควร

สรุป:

สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทยปี 2558 ดีขึ้น โดยสัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ 10.53 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2557 เหลือร้อยละ 7.2 ในปี 2558 คิดเป็นจำนวนคนจนประมาณ 4.8 ล้านคน ทั้งนี้ความยากจนที่ลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพคุณภาพชีวิตคนที่มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาส ผ่านความช่วยเหลือในหลายด้าน อาทิ การลดรายจ่าย/ลดต้นทุนการผลิต การแก้ไขปัญหาหนี้สิน รวมทั้งมีการจัดตลาดเกษตรกร/สินค้า การจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร การกำหนดมาตรการส่งเสริม

ความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อยและมาตรการกระตุ้นการลงทุนขนาดเล็กทั่วประเทศ รวมถึงมาตรการการสร้างโอกาสทางการศึกษาโดยเฉพาะแก่เด็กฐานะยากจน อาทิ โครงการทุนพระราชทานเพื่อการศึกษาเด็กนักเรียนในถิ่นทุรกันดารในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร โครงการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าปัญหาความยากจนมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งจำนวนคนยากจนที่ลดลง ช่องว่างความยากจน (Poverty gap) และ ความรุนแรงของปัญหาความยากจน แต่ยังมีความจำเป็นต้องดำเนินการแก้ปัญหาในเรื่องการเข้าถึงบริการภาครัฐในกลุ่มเป้าหมายคนยากจนเรื้อรังนี้ เพราะกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีโอกาสหลุดจากภาวะความยากจนได้ยากมาก จึงต้องมีการจัดสวัสดิการทางสังคมอย่างเจาะจง (Targting) กับกลุ่มนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้การแก้ปัญหาความยากจนเรื้อรัง และตัดวงจรความยากจน

****

บทที่ 2
สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558

ผลจากการพัฒนาประเทศไทยในรอบเกือบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการเน้นอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสามารถลดปัญหาความยากจนลงได้อย่างต่อเนื่อง โดยสัดส่วนความยากจนลดลงจากร้อยละ 65.17 ในปี 2531 เหลือเพียงร้อยละ 7.21 ใน ปี 2558 แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำยังไม่สามารถลดลงได้อย่างมีนัย และยังมีความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยในหลายมิติ อาทิ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงบริการทางสวัสดิการสังคมของกลุ่มคนร่ำรวยและกลุ่มคนยากจน การเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนในระดับต่าง ๆ การเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการคุ้มครองทางสังคม เป็นต้น

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยนั้นมีหลายด้านและหลายมิติ แต่ในรายงานนี้จะนำเสนอความเหลื่อมล้ำใน 6 ด้าน ประกอบด้วยความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข การเข้าถึงด้านสวัสดิการสังคม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านถือครองที่ดิน และด้านกระบวนการยุติธรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ : ในปี 2558 ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้หรือการกระจายรายได้ของประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้น เมื่อเทียบกับปี 2556 ในปัจจุบันปัญหาการกระจายรายได้อยู่ในระดับปานกลางซึ่งสะท้อนจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ด้านรายได้ เท่ากับ 0.445 ในปี 2558 ซึ่งการกระจายรายได้ดีขึ้น โดย ปี 2556 ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ด้านรายได้ เท่ากับ 0.465 อย่างไรก็ตาม รายได้ยังคงกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนรวยที่สุด 10% ซึ่งถือครองรายได้สูงถึง 35% ของรายได้ทั้งหมด ขณะที่กลุ่มคนจนที่สุด 10% ถือครองรายได้เพียง 1.6% ของรายได้ทั้งหมดเท่านั้น จึงทำให้ความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดกับกลุ่มคนจนที่สุดห่างกันประมาณ 22 เท่า ดังนั้น การพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอื่น ๆ จะต้องมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายประชากรในระดับล่าง ให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพื่อยกระดับรายได้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ

เมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ในระดับพื้นที่ พบว่า ในเขตเมืองและเขตชนบทมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ไม่แตกต่างกันมาก โดย ปี 2558 ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ด้านรายได้ เขตเมือง เท่ากับ 0.434 เขตชนบท เท่ากับ 0.412 ซึ่งปัญหาการกระจายรายได้ลดลงจากปี 2556 เมื่อพิจารณารายภาค พบว่า ภาคใต้มีปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มากที่สุด รองลงมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมี ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ด้านรายได้ เท่ากับ 0.451 และ 0.432 ตามลำดับ

แผนภาพที่ 2.1 : ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ด้านรายได้ : ทั่วประเทศ เขตเมือง-เขตชนบท

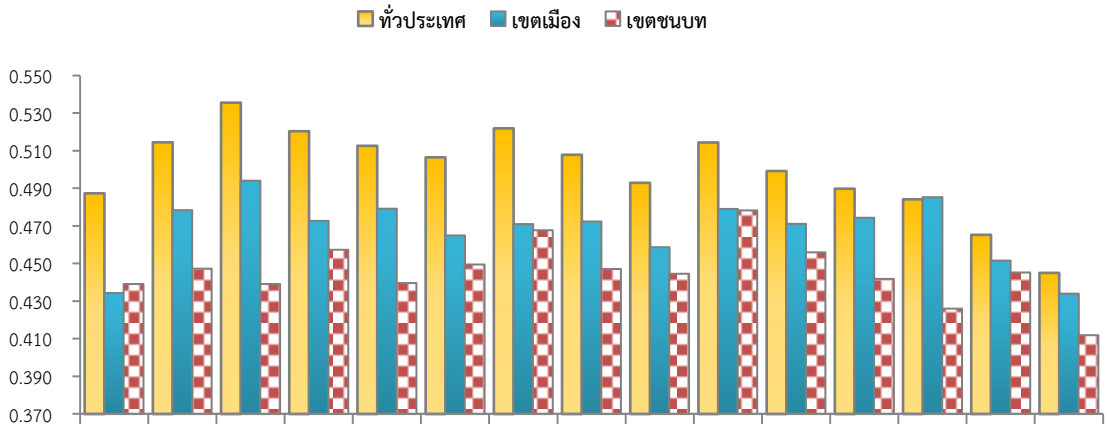

	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2552	2554	2556	2558
ทั่วประเทศ	0.487	0.515	0.536	0.520	0.513	0.507	0.522	0.508	0.493	0.514	0.499	0.490	0.484	0.465	0.445
เขตเมือง	0.434	0.478	0.494	0.473	0.479	0.465	0.471	0.472	0.459	0.479	0.471	0.474	0.485	0.452	0.434
เขตชนบท	0.439	0.447	0.439	0.457	0.440	0.450	0.468	0.447	0.445	0.478	0.456	0.442	0.426	0.445	0.412

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

แผนภาพที่ 2.2 : ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ด้านรายได้ : รายภาค

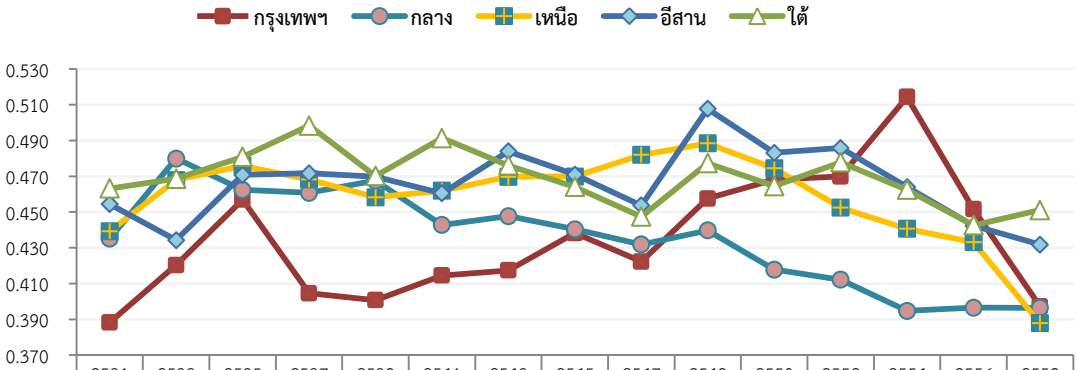

	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2552	2554	2556	2558
กรุงเทพฯ	0.388	0.420	0.457	0.405	0.401	0.415	0.417	0.438	0.422	0.457	0.468	0.470	0.514	0.451	0.397
กลาง	0.435	0.480	0.462	0.461	0.468	0.443	0.448	0.440	0.432	0.440	0.418	0.412	0.395	0.397	0.396
เหนือ	0.439	0.468	0.476	0.468	0.458	0.462	0.470	0.470	0.482	0.488	0.474	0.452	0.441	0.433	0.388
อีสาน	0.454	0.434	0.471	0.472	0.470	0.460	0.484	0.471	0.454	0.508	0.483	0.486	0.464	0.442	0.432
ใต้	0.463	0.469	0.481	0.498	0.470	0.491	0.476	0.464	0.447	0.477	0.464	0.478	0.462	0.443	0.451

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

ตารางที่ 2.1 : สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากร ตามระดับรายได้ (Decile by Income) ปี 2543-2558

กลุ่มประชากรตามระดับรายได้	สัดส่วนรายได้ของประชากร (ร้อยละ)								
	2543	2545	2547	2549	2550	2552	2554	2556	2558
กลุ่ม 10% ที่ 1 (จนที่สุด)	1.50	1.61	1.75	1.34	1.55	1.62	1.56	1.06	1.58
กลุ่ม 10% ที่ 2	2.45	2.57	2.73	2.46	2.66	2.80	3.05	3.10	3.34
กลุ่ม 10% ที่ 3	3.22	3.40	3.56	3.34	3.51	3.66	3.88	4.03	4.22
กลุ่ม 10% ที่ 4	4.06	4.29	4.46	4.28	4.45	4.59	4.76	4.97	5.18
กลุ่ม 10% ที่ 5	5.09	5.35	5.55	5.39	5.56	5.65	5.77	6.07	6.29
กลุ่ม 10% ที่ 6	6.42	6.71	6.90	6.78	6.97	7.01	7.02	7.40	7.63
กลุ่ม 10% ที่ 7	8.37	8.59	8.73	8.67	8.86	8.84	8.66	9.15	9.33
กลุ่ม 10% ที่ 8	11.48	11.52	11.61	11.49	11.49	11.43	10.92	11.65	11.66
กลุ่ม 10% ที่ 9	17.06	16.48	16.41	16.26	16.08	15.95	15.11	15.77	15.78
กลุ่ม 10% ที่ 10 (รวยที่สุด)	40.36	39.48	38.30	39.98	38.87	38.44	39.27	36.81	34.98
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
สัดส่วนกลุ่มที่10/ กลุ่มที่1 (เท่า)	**26.82**	**24.50**	**21.93**	**29.92**	**25.10**	**23.76**	**25.23**	**34.85**	**22.08**

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นไป มีการบันทึกข้อมูลรายได้ติดลบหรือขาดทุน รายได้ หมายถึง รายได้ประจำที่ไม่รวมรายรับอื่น ๆ (เช่น เงินทุนการศึกษา มรดก พินัยกรรม ของขวัญประกันสุขภาพ ประกันภัยและประกันชีวิต/ประกันสังคม เงินถูกสลาก เงินรางวัลค่านายหน้าและเงินได้จากการพนัน เป็นต้น)

2.2 ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา

1) โอกาสในการเข้าถึงบริการด้านการศึกษาโดยเฉพาะในระดับปริญญาตรีจะมีความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนที่มีเศรษฐานะที่ต่างกัน โดยกลุ่มคนที่มีเศรษฐานะที่ดีกว่าจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาสูงกว่ากลุ่มคนที่มีเศรษฐานะที่ด้อยกว่า รวมทั้งมีความเหลื่อมล้ำระหว่างเด็กในเขตเมืองกับเขตชนบท โดยเด็กในเขตเมืองมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาสูงกว่าเด็กในเขตชนบท นอกจากนี้ เด็กในกรุงเทพมหานครเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงกว่าภาคอื่น ๆ

1.1) โอกาสในการเข้าถึงบริการด้านการศึกษามีสัดส่วนลดลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ระดับประถมศึกษาเข้าถึงการศึกษาร้อยละ 87.2 มัธยมศึกษาตอนต้นเข้าถึงการศึกษาร้อยละ 66.4 มัธยมศึกษาตอนปลายเข้าถึงการศึกษาร้อยละ 57.7 และปริญญาตรีเข้าถึงการศึกษาร้อยละ 24.9 อย่างไรก็ตาม รัฐบาลมีเป้าหมายในด้านนโยบายเรียนฟรี 15 ปี เพื่อลดความเหลื่อมล้ำแก้ไขปัญหาความยากจนของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ พร้อมทั้งการกำหนดค่านิยม 12 ประการสำหรับคนไทยโดยการศึกษาเป็น 1 ในข้อกำหนด 12 ประการ ซึ่งนำไปสู่การจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษา และการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้พัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ ทำให้เด็กมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง แต่การศึกษาระดับ

ปริญญาตรี จะต้องมีค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น ค่อนข้างสูง ทำให้การเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีค่อนข้างยากและเป็นอุปสรรคสำหรับเด็กในครอบครัวที่มีรายได้น้อยหรือฐานะยากจน

ตารางที่ 2.2 : อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในแต่ละระดับชั้น ปี 2551-2558

ระดับการศึกษา	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
อนุบาล	63.3	65.0	65.1	53.1	65.7	66.9	67.5	69.4
ประถมศึกษา	87.6	87.1	86.1	87.2	87.6	88.1	87.8	87.2
มัธยมต้น	67.9	68.6	69.9	69.6	67.6	67.0	68.1	66.4
มัธยมปลาย (รวมปวช.)	55.4	57.3	57.6	55.9	55.1	57.7	57.1	57.7
ปริญญาตรี (รวม ปวส.)	23.9	23.9	23.1	21.9	28.5	29.7	25.5	24.9

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับอนุบาล = จำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาอายุ 3-5 ปี คูณ 100 หาร จำนวนประชากรอายุ 3-5 ปี

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับประถมศึกษา = จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาอายุ 6-11 ปี คูณ 100 หาร จำนวนประชากรอายุ 6-11 ปี

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับมัธยมต้น = จำนวนนักเรียนระดับมัธยมต้นอายุ 12-14 ปี คูณ 100 หาร จำนวนประชากรอายุ 12-14 ปี

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับมัธยมปลาย (รวมปวช.) = จำนวนนักเรียนระดับมัธยมปลายและปวช.อายุ 15-17ปี คูณ 100หารประชากรอายุ 15-17 ปี

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) = จำนวนนักเรียนระดับปริญญาตรีและปวส..อายุ 18-21ปี คูณ 100หารประชากรอายุ 18-21 ปี

1.2) ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาในระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) พบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะที่ดีกว่าจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) ในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะด้อยกว่า เมื่อสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ปี 2558 พบว่า กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุด (Decile 10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) สูงถึงร้อยละ 70.1 ขณะที่กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ด้อยที่สุด (Decile 1) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) เพียงร้อยละ 38.9 เท่านั้น หรือต่ำกว่ากลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะดีที่สุด (Decile 10) ประมาณ 1.8 เท่า อย่างไรก็ตามพบว่ากลุ่มประชากรที่ร้อยละ 40 ต่ำสุด (Decile 1–Decile 4) มีแนวโน้มของการเข้าถึงการศึกษาระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) ดีขึ้นกว่าในอดีต และเพิ่มขึ้นเร็วกว่ากลุ่ม Decile 5 – Decile 8 โดยเฉพาะกลุ่มประชากรวัยเรียนที่มีฐานะด้อยกว่าที่สุด (Decile 1) มีอัตราการเข้าเรียนสุทธิ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ในปี 2558) เท่ากับร้อยละ 63.1 ส่วนหนึ่งเป็นผลจากนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของรัฐบาล ชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนด้านการศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งประชากรในช่วงวัยนี้อยู่ในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างทางเลือกในการศึกษาต่อกับการประกอบอาชีพ โดยหากมีข้อจำกัดในเรื่องทุนการศึกษาหรือการสนับสนุนงบประมาณ อาจส่งผลต่อเนื่องให้อัตราการเข้าศึกษาในระดับสูงขึ้นไปลดน้อยลงได้

ตารางที่ 2.3 : อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (รวม ปวช.) จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (Decile by expenditure) ปี 2550-2558

กลุ่มประชากรตามระดับรายจ่าย	อัตราการเข้าเรียนสุทธิ							
	2550	2551	2552	2553	2554	2556	2557	2558
10% ที่ 1 จ่ายน้อยสุด	32.74	32.95	38.33	37.58	35.53	34.48	37.51	38.88
10% ที่ 2	46.27	46.93	44.05	43.7	48.67	51.23	45.88	48.99
10% ที่ 3	47.89	44.74	53.96	54.3	46.68	56.55	48.87	51.22
10% ที่ 4	52.71	48.1	51.44	55.14	47.26	54.24	56.16	56.73
10% ที่ 5	56.65	54.71	58.46	56.05	57.32	58.64	51.90	59.75
10% ที่ 6	58.8	54.27	59.86	56.75	62.59	61.64	60.85	60.48
10% ที่ 7	58.74	63.58	61.44	63.44	60.77	63.09	59.98	62.80
10% ที่ 8	63.68	63.61	70.43	66.4	67.03	61.22	66.42	65.10
10% ที่ 9	70.83	72.85	70.58	74.27	69.5	69.96	75.09	75.74
10% ที่ 10 จ่ายมากสุด	79.59	81.31	72.7	72.64	76.22	75.36	84.57	70.10
รวม	56.51	55.38	57.49	57.58	55.96	57.74	57.10	57.69

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ,ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับมัธยมปลาย=จำนวนนักเรียนระดับมัธยมปลายอายุ 15-17 ปี คูณ 100 หาร จำนวนประชากรอายุ 15-17 ปี

1.3) ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาในระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) มีผลเชื่อมโยงกับโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) โดยพบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีเศรษฐานะที่ดีกว่าจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีเศรษฐานะที่ด้อยกว่า เมื่อสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) โดยกลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุด (Decile 10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) สูงถึงร้อยละ 62.8 ขณะที่กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ด้อยที่สุด (Decile 1) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) น้อยกว่าการเข้าศึกษาในระดับอื่นมากเพียงร้อยละ 3.6 เท่านั้น ทำให้กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุด (Decile 10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) ได้มากกว่ากลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะด้อยกว่าที่สุด (Decile 1) ประมาณ 17.4 เท่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระดับสูงเป็นผลมาจากปัจจัยสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของพ่อแม่หรือผู้ปกครองในการที่จะให้เด็กเข้าเรียนต่อ

ตารางที่ 2.4 : อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) (ถ้าเห็นในระดับประถมและมัธยมด้วย ก็จะบอกได้ว่า คนหลุดไปตั้งแต่ระดับล่าง ๆ แล้ว จึงไม่สามารถเข้ามาถึงระดับ ป.ตรีได้ จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (Decile by expenditure) ปี 2551-2558

กลุ่มประชากรตามระดับรายจ่ายฯ	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
10% ที่ 1 จ่ายน้อยสุด	4.1	1.4	2.6	2.4	4	3.5	3.6	3.6
10% ที่ 2	5.8	5.4	9.1	7.1	6.4	7.4	7.3	6.9
10% ที่ 3	9.9	6.3	10.2	8.2	8.6	9.2	6.0	10.7
10% ที่ 4	15	12.4	12.5	15.4	14.2	11.7	9.2	11.8
10% ที่ 5	13.6	15.1	17.7	15	15.1	16.9	15.7	17.7
10% ที่ 6	21.2	21	16.6	21.4	21.9	21.6	20.1	23.5
10% ที่ 7	28.4	26.2	25.4	25	30.9	31.3	31.1	28.2
10% ที่ 8	32.1	29.6	27.9	32.3	44.4	43.5	38.0	35.3
10% ที่ 9	37.1	43.8	45.1	42.8	53.1	53.1	52.9	46.7
10% ที่ 10 จ่ายมากสุด	57.9	59.3	51.7	45	66	67.3	60.0	62.8
รวม	**23.9**	**23.9**	**23.1**	**21.9**	**28.5**	**29.7**	**25.5**	**24.9**

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ,ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ : อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับปริญญาตรี (รวมปวส.) = จำนวนนักเรียนระดับปริญญาตรีและปวส.อายุ 18-21 ปี คูณ 100 หารจำนวนประชากรอายุ 18-21 ปี

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ระดับปริญญาตรีมีเพียงร้อยละ 24.9 ส่วนอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีสูงกว่าโดยอยู่ที่ร้อยละ 57.7 สะท้อนให้เห็นว่า รัฐบาลลงทุนด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวนมาก โดยมุ่งผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อรองรับตลาดแรงงาน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากปัจจัยแวดล้อมขององค์ประกอบด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่สูงกว่า ในขณะที่ กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะด้อยกว่าที่สุด (Decile 1) มีโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษาเพียงร้อยละ 3.6 ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับโอกาสการเข้าศึกษาของกลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุด (Decile 10) อันเป็นผลที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงมาจากขาดโอกาสการเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่งผลให้โอกาสการได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นลดลงด้วย แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการศึกษาในระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) เพิ่มมากขึ้น โดยพิจารณาการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มผู้ปกครอง หรือเพิ่มทางเลือกโอกาสในการได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาในกลุ่มประชากรผู้มีรายได้น้อยหรือผู้ยากไร้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้กลุ่มประชากรดังกล่าวมีช่องทางในการเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เท่าเทียมกับกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงมากยิ่งขึ้น

1.4) ความเหลื่อมล้ำงบอุดหนุนการศึกษาต่อหัวในระดับชั้นการศึกษาและภาค จากการศึกษาของธนาคารโลก พบว่า ระบบการอุดหนุนด้านการศึกษาของรัฐ จะอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด โดยเฉพาะกรุงเทพ มีงบอุดหนุนต่อหัวเท่ากับ 173,538 บาท รองลงมาภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่ากับ 70,306 53,870 และ 39,889 บาท ซึ่งด้านการศึกษาในระดับปริญญาตรี พบว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีเศรษฐานะที่ดีกว่าจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กที่อยู่

ในครอบครัวที่มีเศรษฐานะที่ด้อยกว่า เมื่อสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) โดยกลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุด (Decile 10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) สูงถึงร้อยละ 62.8 ขณะที่กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ด้อยที่สุด (Decile 1) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) น้อยกว่าการเข้าศึกษาในระดับอื่นมากเพียงร้อยละ 3.6 โดยระบบการอุดหนุนต่อหัวในระดับปริญญาตรีของรัฐ ส่วนใหญ่จะตกอยู่กับเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีเศรษฐานะที่ดี

ตารางที่ 2.5 : งบอุดหนุนด้านการศึกษาของรัฐบาลต่อนักเรียนรายหัว จำแนกตามภาค ปี 2554 (หน่วย : บาท)

ระดับการศึกษา	กรุงเทพ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
ประถมศึกษา	38,437	22,895	17,411	14,079	20,433
มัธยมศึกษา	35,105	23,335	19,703	17,395	23,246
อุดมศึกษา	173,538	70,306	53,870	39,889	36,752

ที่มา : ธนาคารโลก, มิถุนายน, 2558

2) ความเหลื่อมล้ำระหว่างเด็กในเขตเมืองกับเขตชนบท : เด็กในเขตเมืองมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กในเขตชนบท เมื่อสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) เด็กในเขตเมืองมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 32.5 ขณะที่เด็กในเขตชนบทมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีเพียงร้อยละ 15.9 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเด็กในเขตเมืองมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) ได้มากกว่าเด็กในเขตชนบท ประมาณ 2.0 เท่า อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามภาค พบว่า เด็กในกรุงเทพมหานครมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงกว่าเด็กในภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด คือเข้าถึงร้อยละ 42.9 ขณะที่ภาคใต้เข้าถึงน้อยสุดเพียงร้อยละ 16.3 เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองของจังหวัดต่าง ๆ ทำให้คนในเขตเมืองมีความสะดวกในการเดินทางและเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าคนในเขตชนบท

ตารางที่ 2.6 : อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (Decile by expenditure) ปี 2551-2558

กลุ่มประชากรตามระดับรายจ่ายฯ	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
10% ที่ 1 จ่ายน้อยสุด	4.1	1.4	2.6	2.4	4	3.5	3.6	3.6
10% ที่ 2	5.8	5.4	9.1	7.1	6.4	7.4	7.3	6.9
10% ที่ 3	9.9	6.3	10.2	8.2	8.6	9.2	6.0	10.7
10% ที่ 4	15	12.4	12.5	15.4	14.2	11.7	9.2	11.8
10% ที่ 5	13.6	15.1	17.7	15	15.1	16.9	15.7	17.7
10% ที่ 6	21.2	21	16.6	21.4	21.9	21.6	20.1	23.5
10% ที่ 7	28.4	26.2	25.4	25	30.9	31.3	31.1	28.2
10% ที่ 8	32.1	29.6	27.9	32.3	44.4	43.5	38.0	35.3
10% ที่ 9	37.1	43.8	45.1	42.8	53.1	53.1	52.9	46.7
10% ที่ 10 จ่ายมากสุด	57.9	59.3	51.7	45	66	67.3	60.0	62.8
รวม	**23.9**	**23.9**	**23.1**	**21.9**	**28.5**	**29.7**	**25.5**	**24.9**

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ,ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ : อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับปริญญาตรี (รวมปวส.) = จำนวนนักเรียนระดับปริญญาตรีและปวส.อายุ 18-21 ปี คูณ 100 หารจำนวนประชากรอายุ 18-21 ปี

ตารางที่ 2.7 : อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) จำแนกตามเขตพื้นที่ ปี 2551-2558

เขตพื้นที่	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
เขตเมือง	33.4	34.58	30.29	29.78	39.18	39.50	33.92	32.50
เขตชนบท	15.65	13.68	15.53	13.85	16.77	18.00	16.04	15.90
รวม	**23.94**	**23.9**	**23.06**	**21.87**	**28.46**	**29.68**	**25.49**	**24.90**

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ : อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับปริญญาตรี (รวมปวส.) = จำนวนนักเรียนระดับปริญญาตรีและปวส.อายุ 18-21 ปี คูณ 100 หารจ้านวนประชากรอายุ 18-21 ปี

ตารางที่ 2.8 : อัตราการเข้าเรียนสุทธิ ในแต่ละระดับชั้น จำแนกตามภาค ปี 2558

ภาค	อนุบาล	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย (รวม ปวช.)	ปริญญาตรี (รวม ปวส.)
กทม.	67.3	86.3	74.0	67.0	42.9
กลาง	63.6	89.0	67.8	55.5	21.4
เหนือ	73.8	88.6	68.4	61.5	26.2
ตะวันออกเฉียงเหนือ	72.1	85.9	64.5	58.1	20.7
ใต้	69.0	86.4	62.1	50.5	16.3
รวม	**69.4**	**87.2**	**66.4**	**57.7**	**24.9**

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ,ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ : อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับอนุบาล = จำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาอายุ 3-5ปี คูณ 100หาร จำนวนประชากรอายุ 3-5ปี

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับประถมศึกษา= จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาอายุ 6-11ปี คูณ 100หาร จำนวนประชากรอายุ 6-11ปี

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับมัธยมต้น = จำนวนนักเรียนระดับมัธยมต้นอายุ 12-14ปี คูณ 100หาร จำนวนประชากรอายุ 12-14ปี

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับมัธยมปลาย (รวมปวช.) = จำนวนนักเรียนระดับมัธยมปลายและปวช.อายุ 15-17ปี คูณ 100หาร จำนวนประชากรอายุ 15-17ปี

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับปริญญาตรี (รวมปวส.) = จำนวนนักเรียนระดับปริญญาตรีและปวส..อายุ 18-21ปี คูณ 100หาร จำนวนประชากรอายุ 18-21ปี

3) มีความแตกต่างด้านคุณภาพของผู้เรียน ระหว่างภูมิภาค โดยนักเรียนในกรุงเทพมหานครมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4 วิชาหลัก เฉลี่ยสูงที่สุด ในขณะที่นักเรียนในภาคใต้มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ว่าภาครัฐจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาของไทย ได้มีการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาในระดับที่สูง เมื่อเทียบการจัดสรรงบประมาณด้านอื่น เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านคมนาคมและขนส่ง เป็นต้น รวมทั้งมีการปรับโครงสร้างหลักสูตร เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษามากขึ้น รวมการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพและเป็นระบบมากขึ้น แต่ก็ยังคงมีปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียนโดยสะท้อนจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยในปี 2551 ภาพรวมคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน 4 วิชาหลัก (ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์) ในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยเฉลี่ยของประเทศ เท่ากับร้อยละ 39.1 ได้ลดลงเหลือร้อยละ 37.77 ในปี 2558 อย่างไรก็ตามในปี 2558 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกระดับชั้นเริ่มมีการเพิ่มขึ้นจากปี 2557 ที่มีการลดลงต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลา 6 ปี นอกจากนี้ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังมีความแตกต่างระหว่างภูมิภาค โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4 วิชาหลักในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในแต่ละภูมิภาคได้คะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50.0 โดยกรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือร้อยละ 43.89 ขณะที่ภาคใต้มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือร้อยละ 32.77

ตารางที่ 2.9 : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2549–2558

ระดับชั้น/วิชา	คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)									
	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
ประถมศึกษาปีที่ 6	**39.82**	**43.09**	**43.81**	**36.22**	**32.16**	**45.41**	**38.98**	39.55	40.27	43.92
ภาษาไทย	42.74	36.58	42.02	38.58	31.22	50.04	45.68	45.02	44.89	49.33
ภาษาอังกฤษ	34.51	38.67	37.77	31.75	20.99	38.37	36.99	33.82	36.04	40.31
คณิตศาสตร์	38.87	47.55	43.76	35.88	34.85	52.40	35.77	41.95	38.08	43.47
วิทยาศาสตร์	43.17	49.57	51.68	38.67	41.56	40.82	37.46	37.40	42.14	42.59
มัธยมศึกษาปีที่ 3	**36.32**	**36.66**	**36.91**	**28.28**	**28.09**	**35.72**	**36.38**	34.50	32.73	35.82
ภาษาไทย	43.94	48.05	41.04	35.35	42.80	48.11	54.48	44.25	35.21	42.64
ภาษาอังกฤษ	30.85	28.68	34.56	22.54	16.19	30.49	28.71	30.35	27.46	30.62
คณิตศาสตร์	31.15	34.70	32.64	26.05	24.18	32.08	26.95	25.45	29.66	32.40
วิทยาศาสตร์	39.34	35.21	39.39	29.16	29.17	32.19	35.37	37.95	38.64	37.63
มัธยมศึกษาปีที่ 6	**36.79**	**37.19**	**36.67**	**32.02**	**26.93**	**28.58**	**31.29**	31.38	32.11	33.58
ภาษาไทย	50.33	50.70	46.42	46.47	42.61	41.88	47.19	49.26	50.76	49.36
ภาษาอังกฤษ	32.37	30.93	30.64	23.98	19.22	21.80	22.13	25.35	23.44	24.98
คณิตศาสตร์	29.56	32.49	35.98	28.56	14.99	22.73	22.73	20.48	21.74	26.59
วิทยาศาสตร์	34.88	34.62	33.65	29.06	30.90	27.90	33.10	30.48	32.54	33.40
เฉลี่ย	**37.64**	**38.98**	**39.13**	**32.17**	**29.06**	**36.57**	**35.55**	35.14	35.04	37.77

ที่มา : 1. ปีการศึกษา 2549 ประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้ข้อมูลของสำนักทดสอบทางการศึกษา (สพฐ.) และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้ข้อมูลของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

2. ปีการศึกษา 2550 มัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้ข้อมูลของสำนักทดสอบทางการศึกษา (สพฐ.) และประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้ข้อมูลของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

3. ปีการศึกษา 2551 ประถมศึกษาปีที่ 6 (ภาษาอังกฤษ) ใช้ข้อมูลของสำนักทดสอบทางการศึกษา (สพฐ.) ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้ข้อมูลของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

4. ปีการศึกษา 2552 - 2558 ใช้ข้อมูลของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

ตารางที่ 2.10 : ผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4 วิชาหลัก ชั้น ป.6, ม.3 และ ม.6 ปีการศึกษา 2558

วิชาหลัก	คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)					
	กรุงเทพมหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	เฉลี่ยทั่วประเทศ
ประถมศึกษาปีที่ 6	50.50	45.34	43.88	41.36	30.63	43.92
ภาษาไทย	53.13	50.59	49.37	47.51	48.49	49.33
ภาษาอังกฤษ	51.43	42.35	39.62	36.16	39.18	40.31
คณิตศาสตร์	50.87	45.00	43.62	40.63	41.96	43.47
วิทยาศาสตร์	46.56	43.41	42.91	41.15	41.38	42.59
มัธยมศึกษาปีที่ 3	41.03	36.14	35.82	34.06	35.37	35.82
ภาษาไทย	45.24	42.67	42.67	41.82	41.87	42.64
ภาษาอังกฤษ	37.86	31.10	31.10	28.37	30.25	30.62
คณิตศาสตร์	38.70	32.93	32.93	30.05	32.14	32.40
วิทยาศาสตร์	42.32	37.87	37.87	36.01	37.23	37.63
มัธยมศึกษาปีที่ 6	40.14	34.47	34.47	31.07	32.31	33.58
ภาษาไทย	56.42	50.90	50.90	46.37	47.54	49.36
ภาษาอังกฤษ	34.42	25.69	25.69	21.94	23.44	24.98
คณิตศาสตร์	33.66	27.54	27.54	23.69	25.54	26.59
วิทยาศาสตร์	36.08	33.76	33.76	32.27	32.70	33.40
เฉลี่ย	43.89	38.65	38.65	35.50	32.77	37.77

ที่มา : ข้อมูลของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์กรมหาชน), ประมวลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม

3.1) คุณภาพการศึกษาไทยยังด้อยเมื่อเทียบกับต่างประเทศ จากการจัดอันดับความสามารถทางการศึกษาในระดับนานาชาติ โดย IMD (The International Institute for Management Development) พบว่า ในปี 2559 ขีดความสามารถในการแข่งขันโดยภาพรวมของประเทศไทยมีอันดับที่ดีขึ้นอยู่ในอันดับที่ 28 ในขณะที่ขีดความสามารถด้านการศึกษาของประเทศไทยกลับมีอันดับตกลงมาถึง 4 อันดับ จากอันดับที่ 48 ลงมาอันดับที่ 52 ซึ่งเป็นระดับที่ไม่น่าพอใจนัก จากจำนวนประเทศทั้งหมด 61 ประเทศ ดังนั้นเมื่อเทียบกับประเทศอาเซียน พบว่า ประเทศไทยมีขีดความสามารถด้านการศึกษาเหนือกว่าประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ค่อนข้างมาก แต่ยังด้อยกว่าสิงคโปร์และมาเลเซียค่อนข้างมาก

ตารางที่ 2.11 : อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ปี 2550 – 2559

ประเทศ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559
สิงคโปร์	11	11	13	13	10	6	4	2	3	4
มาเลเซีย	31	30	30	33	35	33	34	32	35	38
อินโดนีเซีย	51	49	55	55	53	53	52	52	57	56
ฟิลิปปินส์	52	52	54	56	57	57	59	59	60	59
ไทย	**46**	**43**	**47**	**47**	**51**	**52**	**51**	**54**	**48**	**52**
เกาหลีใต้	29	35	36	35	29	31	25		32	33
ญี่ปุ่น	19	22	26	29	34	36	28	28	38	35
จีน	44	42	49	46	43	45	45		45	43
อินเดีย	54	54	57	58	59	58	60		61	61
ออสเตรเลีย	12	6	5	9	8	10	10		12	14
นิวซีแลนด์	17	9	10	8	12	12	12		8	8

ที่มา : IMD World competitiveness yearbook

หมายเหตุ : ปี 2550-2551 เปรียบเทียบจากทั้งหมด 55 ประเทศ, ปี 2552-2556 เปรียบเทียบจากทั้งหมด 57, 58, 59, 59,60, ปี 2559 เปรียบเทียบจากทั้งหมด 61 ประเทศ

: ประเทศในกลุ่มอาเซียน ที่ไม่มีข้อมูล คือ บรูไน กัมพูชา เวียดนาม พม่า และ ลาว

2.3 ความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข

1) คนไทยมีโอกาสเข้าถึงหลักประกันสุขภาพครอบคลุมเกือบ 100% แต่ยังคงมีความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายตัวทางบุคคลากรทางการแพทย์ในระดับภูมิภาค ซึ่งหลักประกันสุขภาพของคนไทยในปัจจุบัน มี 3 ระบบ ประกอบด้วย ระบบสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ ระบบประกันสังคม และระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยผลการดำเนินงานในปี 2558 คนไทยสามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพครอบคลุมร้อยละ 99.92 ส่วนใหญ่ใช้บริการภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า จำนวน 48.3 ล้านคน (73.7%) ระบบประกันสังคมจำนวน 11.3 ล้านคน (17.2%) และระบบสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจจำนวน 4.8 ล้านคน (7.3%) นอกจากนี้ ยังมีบุคคลที่มีสิทธิอื่น ๆ อีกประมาณ 4.8 แสนคน และบุคคลที่ยังไม่ลงทะเบียนสถานะสิทธิอีกประมาณ 5 หมื่นกว่าคน บริการด้านหลักประกันสุขภาพมีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง สามารถใช้บริการได้เมื่อยามเจ็บป่วยและป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากภาระค่ารักษาพยาบาล

แผนภาพที่ 2.3 : ร้อยละความครอบคลุมหลักประกันสุขภาพ

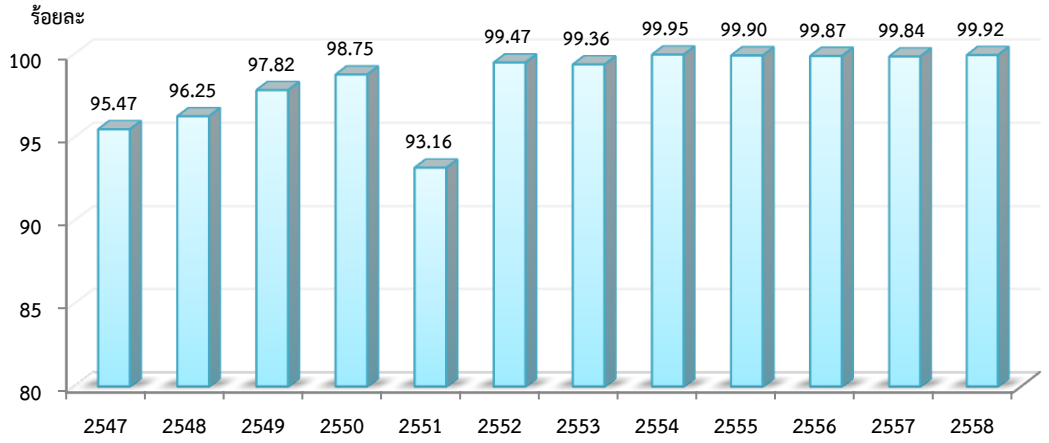

ที่มา : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

การกระจายบุคลากรทางการแพทย์ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการบริการมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ปัจจุบันในสถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งเป็นผลจากการกระจายตัวบุคคลากรสาธารณสุขของประเทศ ส่งผลให้มีจำนวนแพทย์ต่อประชากรที่ต้องดูแลมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ควรจะเป็น สะท้อนได้จากอัตราบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากรของแต่ละภูมิภาคยังคงมีความเหลื่อมล้ำกัน โดยในปี 2558 บุคลากรทางการแพทย์โดยเฉพาะแพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกร ยังคงกระจุกตัวหนาแน่นอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการกระจุกตัวน้อยที่สุด จึงทำให้อัตราบุคลากรทางการแพทย์ดังกล่าวต่อประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงกว่าทุกภาค กล่าวคือแพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกร 1 คนต้องดูแลประชากรมากกว่าภูมิภาคอื่น ส่งผลกระทบทำให้ผู้เจ็บป่วยต้องรอคิวตรวจรักษานาน และการให้บริการด้อยคุณภาพลงจากการรีบเร่งดูแลประชากรเจ็บป่วยให้ครบถ้วน อาทิ ในปี 2558 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราแพทย์ 1 คนต่อประชากร 3,528 คน ประกอบกับในปี 2558 เขตกรุงเทพมหานครมีอัตราส่วนแพทย์ 1 คนต่อประชากร 1,057 คน ทั้งนี้ เนื่องจากโรงพยาบาลรัฐในระดับตติยภูมิส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลรวมทั้งเมืองใหญ่ ส่งผลให้บุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญและครุภัณฑ์กระจุกตัวในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ด้วย ส่วนพยาบาลวิชาชีพและพยาบาลเทคนิคกระจุกตัวหนาแน่นอยู่ในกรุงเทพมหานคร และมีการกระจุกตัวน้อยสุดในพื้นที่ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.)

แผนภาพที่ 2.4 : สัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ 1 คน ต่อประชากร จำแนกตามประเภทของบุคลากรทางการแพทย์ ปี 2558

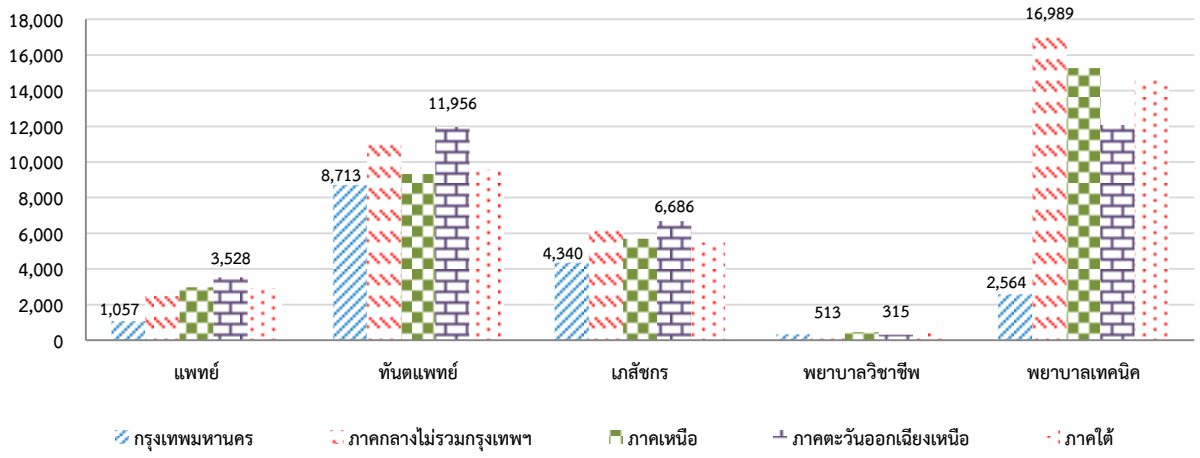

ที่มา : รายงานสถิติสาธารณสุข ปี 2558 กระทรวงสาธารณสุข

2.4 การเข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม

การเข้าถึงเข้าถึงสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยยังชีพคนพิการ มีรายละเอียด ดังนี้

1) **ผู้สูงอายุและคนพิการมีโอกาสเข้าถึงสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยยังชีพคนพิการอย่างเท่าเทียมกัน** เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและคนพิการเป็นสวัสดิการที่รัฐจัดให้กับผู้ที่จดทะเบียนขอรับสิทธิ ซึ่งเดิมให้เฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อยหรือยากจน ต่อมาตั้งแต่เดือนเมษายนปี 2552 รัฐได้ให้เบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ครอบคลุมทุกคนจึงทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงเบี้ยยังชีพเพิ่มสูงมากในปี 2552 โดยเพิ่มจาก 1.8 ล้านคนในปี 2551 เป็น 5.4 ล้านคนในปี 2552 และเป็น 7.3 ล้านคนในปี 2556 7.7 ล้านคนในปี 2557 และ 7.8 ล้านคน ในปี 2558 นอกจากนี้ได้ปรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากคนละ 500 บาท/เดือน เป็นรูปแบบขั้นบันไดตามเงื่อนไขอายุโดยผู้ที่มีอายุ 60 -69 ปีจ่าย 600 บาท อายุ 70-79 ปีจ่าย 700 บาท อายุ 80-89 ปีจ่าย 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไปจ่าย 1,000 บาท เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2554 เป็นต้นไป แต่พบว่ามีบางส่วนยังไม่ได้รับเบี้ยยังชีพเนื่องจากมีความประสงค์ไม่ขอรับเอง หรือกำลังอยู่ในกระบวนการขึ้นทะเบียน อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่อยู่ชายขอบหรือในพื้นที่ห่างไกลมักไม่ทราบข้อมูลข่าวสารจึงยังเข้าไม่ถึงบริการ

แผนภาพที่ 2.5 : จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ (คน)

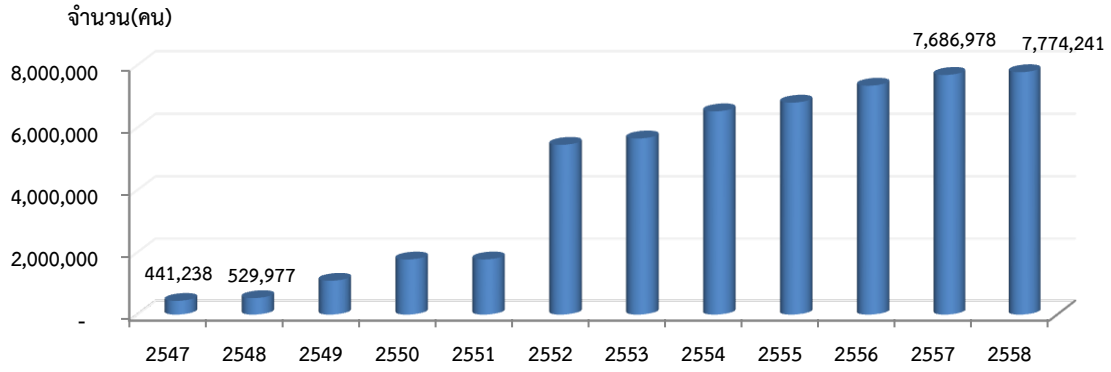

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และ สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา

ในส่วนผู้พิการรัฐได้ให้เบี้ยยังชีพแก่คนพิการครอบคลุมทุกคนตั้งแต่เดือนเมษายน ปี 2553 จึงทำให้ผู้พิการเข้าถึงเบี้ยยังชีพเพิ่มสูงมากในปี 2553 โดยเพิ่มจาก 2.6 แสนคนในปี 2552 เป็น 8.4 แสนคนในปี 2553 และเพิ่มเป็น 1.4 ล้านคนในปี 2558 โดยเบี้ยยังชีพคนพิการจากเดิมจะได้รับรายละ 500 บาท/เดือน ต่อมาได้ปรับเพิ่มเป็นรายละ 800 บาท/เดือน ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันอังคารที่ 25 พฤศจิกายน 2557 ที่ได้เห็นชอบอนุมัติในหลักการให้เพิ่มอัตราเบี้ยความพิการให้แก่คนพิการจากเดิม 500 บาทเป็น 800 บาท/เดือน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2558 เป็นต้นไป อย่างไรก็ตาม แม้จะได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพ แต่ผู้สูงอายุและผู้พิการที่มีศักยภาพยังขาดโอกาสการทำงานที่เท่าเทียมกับแรงงานในกลุ่มอื่น โดยมีข้อจำกัดด้านการยอมรับในความสามารถและการคำนึงถึงผลตอบแทนของงาน แม้ว่าจะมีนโยบายสนับสนุนการจ้างงานของสถานประกอบการ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของผู้พิการและผู้สูงอายุตามมา

แผนภาพที่ 2.6 : จำนวนผู้พิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพ (คน)

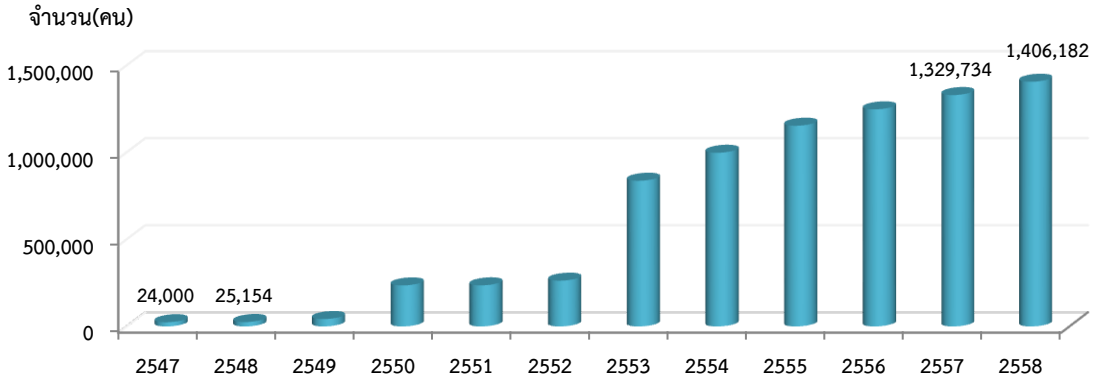

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และ สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา

2) ผู้สูงอายุที่ยากจนได้รับเบี้ยยังชีพในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุไม่ยากจน โดยในปี 2558 ผู้สูงอายุที่ยากจนได้รับเบี้ยยังชีพคิดเป็นร้อยละ 89.99 ของผู้สูงอายุที่ยากจนทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 88.65 ในปี 2556 และผู้สูงอายุไม่ยากจนได้รับเบี้ยยังชีพคิดเป็น 83.09 ของผู้สูงอายุไม่ยากจนทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 81.26 ในปี 2556 เมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่ พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ยากจนในเขตชนบทขึ้นทะเบียนขอรับเบี้ยยังชีพในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ยากจนในเขตชนบทขึ้นทะเบียนขอรับเบี้ยยังชีพในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับผู้สูงอายุในเขตเมือง นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพจะมีสัดส่วนสูงในกลุ่มที่มีฐานะยากจนหรือรายได้น้อย และสัดส่วนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพจะค่อยๆ ลดลงตามกลุ่มผู้สูงอายุที่มีฐานะร่ำรวย โดยกลุ่มผู้สูงอายุที่จนที่สุด (Decile 1) ได้รับเบี้ยยังชีพร้อยละ 90.09 ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุที่รวยที่สุด (Decile 10) ได้รับเบี้ยยังชีพร้อยละ 54.59 ซึ่งเป็นการใช้งบประมาณที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ

3) คนพิการที่ยากจนได้รับเบี้ยยังชีพในสัดส่วนที่สูงกว่าคนพิการที่ไม่ยากจน โดยในปี 2558 คนที่พิการที่ยากจนได้รับเบี้ยยังชีพคิดเป็นร้อยละ 68.95 ของคนพิการที่ยากจนทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 66.60 ในปี 2556 และคนพิการที่ยากจนในเขตชนบทได้รับเบี้ยยังชีพในสัดส่วนที่สูงกว่าเขตเมืองเล็กน้อย คือร้อยละ 69.78 และร้อยละ 67.53 ตามลำดับ สำหรับคนพิการไม่ยากจนได้รับเบี้ยยังชีพเพียงร้อยละ 53.36 ของคนพิการไม่ยากจนทั้งหมดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 52.83 ในปี 2556 โดยในเขตชนบทได้รับเบี้ยยังชีพในสัดส่วนที่สูงกว่าในเขตเมืองค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม คนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพจะมีสัดส่วนสูงในกลุ่มที่มีฐานะยากจนหรือรายได้น้อย และสัดส่วนคนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพจะค่อยๆ ลดลงตามฐานะของ โดยกลุ่มคนพิการที่จนที่สุด (Decile 1) ได้รับเบี้ยยังชีพร้อยละ 66.35 ขณะที่กลุ่มคนพิการที่รวยที่สุด (Decile 10) ได้รับเบี้ยยังชีพร้อยละ 22.07

ตารางที่ 2.12 : ร้อยละของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และร้อยละของผู้พิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพความพิการในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาจนถึงปี 2558 จำแนกตามเขตพื้นที่และความยากจน

ความยากจน	ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ			คนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพ		
	เขตเมือง	เขตชนบท	รวม	เขตเมือง	เขตชนบท	รวม
ไม่ยากจน	79.03	87.03	83.09	47.52	57.67	53.36
ยากจน	90.71	89.54	89.99	67.53	69.78	68.95
รวม	79.80	87.29	83.68	50.33	59.72	55.81

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

ตารางที่ 2.13 : ร้อยละของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และร้อยละของผู้พิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพความพิการในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาจนถึงปี 2558 จำแนกตามเขตพื้นที่และกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ประจำ (Decile by income)

กลุ่มประชากร ตามระดับรายได้	ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ (%)			คนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพ (%)		
	เขตเมือง	เขตชนบท	รวม	เขตเมือง	เขตชนบท	รวม
10% ที่1 จนสุด	91.25	89.69	90.09	67.39	65.94	66.35
10% ที่2	91.11	90.96	91.01	66.56	66.77	66.71
10% ที่3	89.60	91.55	90.85	52.57	65.03	60.74
10% ที่4	87.91	88.33	88.16	59.47	64.18	62.22
10% ที่5	87.26	89.99	88.76	38.74	51.52	45.45
10% ที่6	84.08	86.54	85.34	54.66	58.30	56.77
10% ที่7	82.21	84.84	83.35	49.52	40.96	45.35
10% ที่8	77.97	83.89	80.02	40.86	51.35	44.60
10% ที่9	73.38	78.17	74.76	35.92	31.85	34.48
10% ที่10 รวยสุด	54.02	56.70	54.59	23.17	18.63	22.07
รวม	79.80	87.29	83.68	50.33	59.72	55.81

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

4) การคุ้มครองทางสังคมยังไม่ทั่วถึงและครอบคลุมแรงงานทุกกลุ่ม โดยในภาพรวมแรงงานได้รับความคุ้มครองเพียงร้อยละ 36.3 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ ยังไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างเป็นระบบ แม้ว่าจะมีการขยายความคุ้มครองไปสู่แรงงานนอกระบบโดยการนำแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคมภาคสมัครใจตาม พ.ร.บ.ประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 40 แต่พบว่ามีผู้สนใจเข้าสู่ระบบดังกล่าวจำนวนน้อยเพียง 2.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ของแรงงานนอกระบบทั้งหมดในปี 2558[1] โดยแรงงานนอกระบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเข้าสู่ระบบประกันสังคมภาคสมัครใจน้อยที่สุด นอกจากนี้ ยังมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และค่าตอบแทนของแรงงานโดยแรงงานนอกระบบได้รับค่าจ้างเฉลี่ยต่ำกว่าแรงงานในระบบ จากข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาส 3 ปี 2558 พบว่า แรงงานในระบบมีรายได้และค่าตอบแทนเฉลี่ย เท่ากับ 18,709 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ย เท่ากับ 14,427 บาทต่อเดือน ส่วนแรงงานนอกระบบ มีรายได้และค่าตอบแทนเฉลี่ย เท่ากับ 7,165 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ย เท่ากับ 6,583 บาทต่อเดือน ทำให้ช่องว่างรายได้ของแรงงานในระบบและนอกระบบมีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 2.14 : แรงงานที่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม

	2554	2555	2556	2557	2558
ผู้มีงานทำ	**38,464,638**	**38,941,100**	**38,906,900**	**38,077,425**	**38,016,175**
ผู้ประกันตน ม.33 ม.39 และ ม.40	10,499,993	11,704,255	12,416,374	13,625,658	13,789,190
ผู้ประกันตนต่อกำลังแรงงาน (ร้อยละ)	**27.3**	**30.1**	**31.9**	**35.8**	**36.3**

ที่มา : สำนักงานประกันสังคม

[1] สำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2558 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.5 ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน

ที่ดินเป็นทรัพยากรของชาติและเป็นสินทรัพย์ที่สามารถสั่งสมความมั่งคั่งได้อย่างหนึ่ง ที่ควรบริหารจัดการภายใต้หลักการที่เป็นเจ้าของร่วมกันระหว่าง รัฐ ประชาชน และชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูเพื่อประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการกระจายการถือครองที่ดินในกลุ่มประชาชนผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส อย่างไรก็ตาม การจัดการทรัพยากรที่ดินของรัฐในปัจจุบันยังขาดระบบและแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดิน โดยเมื่อพิจารณาสถานการณ์การถือครองที่ดินในประเทศไทย พบว่ามีการกระจุกตัวสูง ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในความครอบครองของคนส่วนน้อย ทำให้ผู้คนจำนวนมากขาดแคลนที่ดินทำกิน กล่าวคือ ในปี 2555 สัดส่วนการถือครองที่ดินของทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลในกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 10 ที่มีการถือครองที่ดินมากที่สุด (Decile 10) ต่อกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 10 ที่มีการถือครองที่ดินน้อยที่สุด (Decile 1) คิดเป็น 853.64 เท่า โดยกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 10 ที่มีการถือครองที่ดินมากที่สุด (Decile 10) มีส่วนแบ่งการถือครองที่ดินร้อยละ 61.48 ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ถือครองที่ดินอีกร้อยละ 90 ที่เหลือ (Decile 1-9) ที่มีส่วนแบ่งการถือครองที่ดินเพียงร้อยละ 38.52 สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำระหว่างการถือครองที่ดินของผู้มีรายได้สูงที่มีโอกาสในสิทธิการครอบครองที่ดินมากกว่าผู้มีรายได้น้อย

ตารางที่ 2.14 : การจำแนกการถือครองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิประเภทโฉนดที่ดินออกเป็น 10 กลุ่ม ปี 2555

กลุ่ม	จำนวนการถือครอง(ราย)	ผลรวมพื้นที่			ร้อยละ
		ไร่	งาน	ตารางวา	
Decile 1 (พื้นที่น้อยที่สุด)	1,592,364	68,330	2	79.47	0.07
Decile 2	1,589,042	164,460	-	10.34	0.17
Decile 3	1,591,029	314,214	1	24.10	0.33
Decile 4	1,589,065	545,828	1	99.59	0.58
Decile 5	1,617,628	1,058,384	3	1.22	1.12
Decile 6	1,560,852	2,292,788	1	9.15	2.42
Decile 7	1,590,028	5,072,210	1	69.76	5.35
Decile 8	1,590,057	9,524,983	2	50.55	10.04
Decile 9	1,589,976	17,497,532	-	52.85	18.44
Decile 10 (พื้นที่มากที่สุด)	1,590,006	58,329,880	3	42.36	61.48
รวม	**15,900,047**	**94,868,613**	**2**	**39.40**	**100.00**
สัดส่วน Decile ที่ 10/1 (เท่า)		**853.64**			

ที่มา : รายงาน “การกระจุกตัวของความมั่งคั่งในสังคมไทย” โดยดวงมณี เลาวกุล (2556)

ส่วนหนึ่งเป็นผลจากนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุนที่ดินทำกินเพื่อการอุตสาหกรรม รวมถึงการออกกฎหมาย เกี่ยวกับการถือครองที่ดิน และกฎหมายเกี่ยวกับการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อการพาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม เพื่อให้คนต่างด้าวสามารถถือครองที่ดินเพื่อประกอบธุรกิจได้ ส่งผลให้เกิดปัญหากระจุกตัวของการถือครองที่ดิน โดยปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินของผู้ยากไร้ นอกจากจะส่งผลกระทบในด้านเศรษฐกิจแล้วยังส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ทำกินในที่ดินของรัฐประเภทต่างๆ และเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้และเขตอุทยานแห่งชาติ เกิดปัญหาการโต้แย้งสิทธิ์ และเป็นข้อพิพาทระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการถือครองที่ดินของครัวเรือนที่ทำการเกษตรในประเทศไทย พบว่าการกระจายการถือครองที่ดินดีขึ้นกว่าในอดีต โดยในปี 2558 มีครัวเรือนที่ถือครองที่ดินระหว่าง 10-19 ไร่ มากที่สุดจำนวน 1,938,043 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 28.79 ของครัวเรือนทั้งหมดเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับร้อยละ 24.91 ในปี 2549 ขณะที่ครัวเรือนที่ทำการเกษตรที่มีที่ดินมากกว่า 40 ไร่ มีจำนวน 485,696 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.21 ลดลงจากร้อยละ 9.88 ในปี 2549 ในขณะที่มีครัวเรือนที่ทำการเกษตรที่ไม่มีที่ดินเลยมีจำนวน 704,216 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.46 ลดลงจากร้อยละ 18.42 ในปี 2549

ตารางที่ 2.15 : การกระจายการถือครองที่ดินของครัวเรือนที่ทำการเกษตรในประเทศไทย พ.ศ. 2549

ภูมิภาค	จำนวนครัวเรือน							
	ไม่มีที่ดินเลย	น้อยกว่า 2 ไร่	ระหว่าง 2-4 ไร่	ระหว่าง 5-9 ไร่	ระหว่าง 10-19 ไร่	ระหว่าง 20-39 ไร่	มากกว่า 40 ไร่	รวม
กรุงเทพฯ	3,849	527	545	1,497	1,407	-	1,015	8,840
ภาคกลาง	185,367	31,510	31,195	60,982	91,528	92,425	79,586	572,593
ภาคเหนือ	335,217	46,758	81,530	138,060	186,246	173,416	105,557	1,066,784
ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	197,962	37,358	95,543	261,442	563,516	529,485	162,587	1,847,893
ภาคใต้	27,204	17,179	48,565	121,801	171,221	134,748	53,400	574,118
รวม	789,599	133,332	257,378	583,782	1,013,918	930,074	402,145	4,070,228
ร้อยละของทั้งประเทศ	18.42	3.28	6.32	14.34	24.91	22.85	9.88	100.00

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน 2549 สำนักงานสถิติแห่งชาติ อ้างใน ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, นโยบายและมาตรการการคลังเพื่อความเป็นธรรมในการกระจายรายได้, 2551, หน้า 156

ตารางที่ 2.16 : การกระจายการถือครองที่ดินของครัวเรือนที่ทำการเกษตรในประเทศไทย พ.ศ. 2558

ภูมิภาค	จำนวนครัวเรือน							
	ไม่มีที่ดินเลย	น้อยกว่า 2 ไร่	ระหว่าง 2-4 ไร่	ระหว่าง 5-9 ไร่	ระหว่าง 10-19 ไร่	ระหว่าง 20-39 ไร่	มากกว่า 40 ไร่	รวม
กรุงเทพฯ	3,282	-	-	1,017	4,672	1,007	-	9,978
ภาคกลาง	119,613	60,137	63,926	126,395	205,349	145,695	73,069	721,115
ภาคเหนือ	184,456	151,288	157,643	273,046	316,908	256,122	126,648	1,339,463
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	279,941	87,611	252,083	771,425	1,104,724	641,536	208,046	3,137,320
ภาคใต้	116,924	89,470	100,736	252,121	306,390	172,833	77,933	1,038,474
รวม	704,216	388,506	574,388	1,424,004	1,938,043	1,217,193	485,696	6,246,350
ร้อยละของทั้งประเทศ	10.46	5.77	8.53	21.15	28.79	18.08	7.21	100.00

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

2.6 การเข้าถึงด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การเข้าถึงด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในปี 2558 มีรายละเอียด ดังนี้

1) **การเข้าถึงการบริการไฟฟ้าภายในบ้านมีความเท่าเทียมกัน** โดยในปี 2558 เกือบทุกครัวเรือน (ร้อยละ 99.9) มีไฟฟ้าใช้ภายในบ้าน

2) **การเข้าถึงบริการน้ำประปาภายในบ้านยังมีความเหลื่อมล้ำ** โดยในปี 2558 การเข้าถึงบริการน้ำประปาภายในบ้านยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน และมีความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือนที่อยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบท แม้ว่าจะมีความเหลื่อมล้ำลดลงจากปี 2556 โดยครัวเรือนที่มีฐานะร่ำรวยจะเข้าถึงบริการน้ำประปาในบ้านสูงกว่าครัวเรือนที่มีฐานะยากจน และครัวเรือนในเขตเมืองเข้าถึงบริการน้ำประปาภายในบ้านสูงกว่าครัวเรือนในเขตชนบท

แม้ว่าการให้บริการน้ำประปาแก่ครัวเรือนมีความครอบคลุมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 74.2 ของครัวเรือนทั้งหมดในปี 2552 ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80.0 ในปี 2555 ร้อยละ 81.5 ในปี 2556 และร้อยละ 94.3 ในปี 2558 โดยยังมีครัวเรือนประมาณร้อยละ 6 ที่ยังไม่มีน้ำประปาใช้ภายในบ้านในปี 2558 อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงบริการน้ำประปาภายในบ้านยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือนยากจนกับครัวเรือนไม่ยากจน โดยครัวเรือนไม่ยากจนมีน้ำประปาใช้ภายในบ้านครอบคลุมในสัดส่วนที่สูงกว่าครัวเรือนที่ยากจน คือมีความครอบคลุมร้อยละ 94.9 และร้อยละ 85.4 ตามลำดับ

ในปี 2558 การเข้าถึงบริการน้ำประปาภายในบ้านยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน โดยครัวเรือน 10% ที่จนสุด (Decile 1) มีน้ำประปาใช้ภายในบ้านร้อยละ 87.3 ขณะที่ครัวเรือน 10% ที่รวยสุด (Decile 10) มีน้ำประปาใช้ภายในบ้านสูงถึงร้อยละ 97.5 นอกจากนี้ การเข้าถึงบริการน้ำประปาภายในบ้านยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือนที่อยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบท โดยครัวเรือนในเขตเมืองมีน้ำประปาใช้ภายในบ้านครอบคลุมในสัดส่วนที่สูงกว่าชนบท คือร้อยละ 97.7 และร้อยละ 91.3 ตามลำดับ

3) การเข้าถึงบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ไม่มีความแตกต่างตามเศรษฐานะ โดยในปี 2558 เกือบทุกครัวเรือนมีโทรศัพท์เคลื่อนที่ (ร้อยละ 95.9 ของครัวเรือนทั้งหมด) แต่โทรศัพท์พื้นฐานมีครัวเรือนเข้าถึงบริการเพียงร้อยละ 10.8 โดยลดลงจากร้อยละ 14.2 ในปี 2556 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีและอยู่ในเขตเมือง โดยในภาพรวมนั้นมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 89.5 ของครัวเรือนทั้งหมดในปี 2552 เพิ่มเป็นร้อยละ 94.3 ในปี 2555 ร้อยละ 95.0 ในปี 2556 และร้อยละ 95.9 ในปี 2558 และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในปี 2558 ครัวเรือนในเขตเมืองและครัวเรือนในเขตชนบทมีโทรศัพท์เคลื่อนที่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 97.7 และร้อยละ 95.6 ตามลำดับ นอกจากนี้ สัดส่วนการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพิ่มขึ้นฐานะเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยกลุ่มครัวเรือน 10% ที่1 ที่จนสุด (Decile 1) มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ครอบคลุมร้อยละ 89.9 ขณะที่กลุ่มครัวเรือน 10% ที่10 ที่รวยสุด (Decile 10) ที่โทรศัพท์เคลื่อนที่ครอบคลุมร้อยละ 99.2

เมื่อพิจารณาการให้บริการโทรศัพท์พื้นฐานและโทรศัพท์สาธารณะ พบว่า โทรศัพท์พื้นฐานหรือโทรศัพท์ประจำที่ในประเทศไทยมีการกระจุกตัวของการให้บริการในเขตนครหลวง โดยปี 2557 ในเขตนครหลวง (กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี) มีจำนวนโทรศัพท์ที่เปิดใช้บริการ 31.42 เลขหมายต่อประชากร 100 คน สูงกว่าในภูมิภาคที่มีเพียงประมาณ 4.29 เลขหมาย ซึ่งต่างกันถึง 7.32 เท่า ขณะเดียวกันการให้บริการโทรศัพท์สาธารณะก็กระจุกตัวอยู่ในเขตนครหลวงเช่นเดียวกัน และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จาก 0.3 ล้านเครื่องในปี 2552 เหลือ 0.2 ล้านเครื่องในปี 2557 โดยในเขตนครหลวงมีโทรศัพท์สาธารณะ 6.54 เครื่องต่อประชากร 1,000 คน มากกว่าในภูมิภาคที่มีเพียง 2.55 เครื่องต่อประชากร 1,000 คน ต่างกันถึง 2.56 เท่า

ตารางที่ 2.15 : จำนวนโทรศัพท์พื้นฐาน และหมายเลขที่เปิดใช้ต่อประชากร จำแนกตามพื้นที่

รายการ	2552	2553	2554	2555	2556	2557
โทรศัพท์พื้นฐาน/โทรศัพท์ประจำที่						
จำนวนหมายเลขที่เปิดใช้ (ล้านเลขหมาย)	6.583	6.381	6.192	5.939	5.629	5.291
จำนวนหมายเลขที่เปิดใช้ต่อประชากร 100 คน	10.6	9.99	9.66	9.21	8.69	8.13
- นครหลวง (กทม. สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี)	37.05	36.32	35.86	34.75	33.07	31.42
- ภูมิภาค	6.01	5.69	5.38	5.03	4.69	4.29
โทรศัพท์สาธารณะ						
จำนวนหมายเลขที่เปิดใช้ (ล้านเลขหมาย)	0.297	0.276	0.245	0.226	0.217	0.203
จำนวนหมายเลขที่เปิดใช้ต่อประชากร 1,000 คน	4.68	4.32	3.83	3.51	3.34	3.11
- นครหลวง (กทม. สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี)	10.89	10.08	8.17	7.33	6.94	6.54
- ภูมิภาค	3.67	3.38	3.12	2.89	2.75	2.55

ที่มา : รายงานประจำปี บริษัท ทีโอที จำกัด มหาชน

4) การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยังมีความแตกต่างตามเศรษฐานะ โดยในปี 2558 คนไทยมีการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตน้อย คือเข้าถึงเพียงร้อยละ 24.36 และร้อยละ 17.74 ซึ่งจะนำไปสู่ความได้เปรียบและเสียเปรียบของคนในสังคมในการแสวงหาความรู้เพื่อใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างอาชีพยกระดับรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้การเข้าถึงคอมพิวเตอร์ยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน และมีความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือนที่อยู่ในเขตเมืองและเขตชนบท คือ ครัวเรือนที่มีฐานะร่ำรวยจะเข้าถึงคอมพิวเตอร์สูงกว่าครัวเรือนที่มีฐานะยากจน และครัวเรือนในเขต

เมืองเข้าถึงคอมพิวเตอร์สูงกว่าครัวเรือนในเขตชนบท สำหรับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ที่มีการเชื่อมต่ออินเตอร์เน็ตก็มีความเหลื่อมล้ำไปในทำนองเดียวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์

ในปี 2558 ครัวเรือนไม่ยากจนเข้าถึงคอมพิวเตอร์ครอบคลุมในสัดส่วนที่สูงกว่าครัวเรือนยากจน คือร้อยละ 25.77 และร้อยละ 2.75 ตามลำดับ นอกจากนี้สัดส่วนการเข้าถึงคอมพิวเตอร์เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นตามฐานะเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยกลุ่มครัวเรือน 10% ที่จนสุด (Decile 1) มีการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ร้อยละ 4.14 ขณะที่กลุ่มครัวเรือน 10% ที่รวยสุด (Decile 10) มีการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ร้อยละ 57.6 สำหรับคอมพิวเตอร์ที่มีการเชื่อมต่ออินเตอร์เน็ตนั้น มีทิศทางเดียวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ของครัวเรือน กล่าวคือ ครัวเรือนไม่ยากจนเข้าถึงอินเตอร์เน็ตครอบคลุมในสัดส่วนที่สูงกว่าครัวเรือนยากจน คือร้อยละ 18.86 และร้อยละ 0.74 ตามลำดับ นอกจากนี้สัดส่วนการเข้าถึงอินเตอร์เน็ตเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นตามฐานะเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยกลุ่มครัวเรือน 10% ที่จนสุด (Decile 1) มีการเข้าถึงอินเตอร์เน็ตร้อยละ 1.14 ขณะที่กลุ่มครัวเรือน 10% ที่รวยสุด (Decile 10) มีการเข้าถึงอินเตอร์เน็ตร้อยละ 50.08

จากข้อมูลการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนปี 2558 พบว่าประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่มีการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 34.9 และร้อยละ 39.3 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ตามลำดับ และยังมีความแตกต่างระหว่างภูมิภาคโดยกรุงเทพมหานครมีผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในสัดส่วนที่สูงที่สุด คือร้อยละ 52.3 และร้อยละ 60.6 ตามลำดับ และมีการใช้ที่สูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง 1.74 และ 2.01 เท่าตามลำดับ อีกทั้งการใช้อินเทอร์เน็ตในเขตเมืองจะมีสัดส่วนสูงกว่าในเขตชนบทซึ่งต่างกันประมาณ 1.58 เท่า เมื่อพิจารณาผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในปี 2558 พบว่า ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในเขตเมืองจะมีสัดส่วนสูงกว่าในเขตชนบท คือร้อยละ 42.6 และร้อยละ 28.7 ตามลำดับ หรือต่างกัน 1.48 เท่า ส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในปี 2558 มีประมาณ 24.6 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 39.3 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั้งหมด (ประมาณ 62.6 ล้านคน) โดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตเมืองจะมีสัดส่วนสูงกว่าในเขตชนบท คือร้อยละ 49.4 และร้อยละ 31.2 ตามลำดับ หรือต่างกัน 1.58 เท่า ดังนั้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรมีการกระจายบริการอย่างทั่วถึงทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท เพื่อสร้างโอกาสให้ประชากรในเขตเมืองและเขตชนบทสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารความรู้อย่างเท่าเทียมกัน

แผนภาพที่ 2.8 ร้อยละผู้ใช้คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต อายุ 6 ปีขึ้นไป จำแนกตามเขตพื้นที่

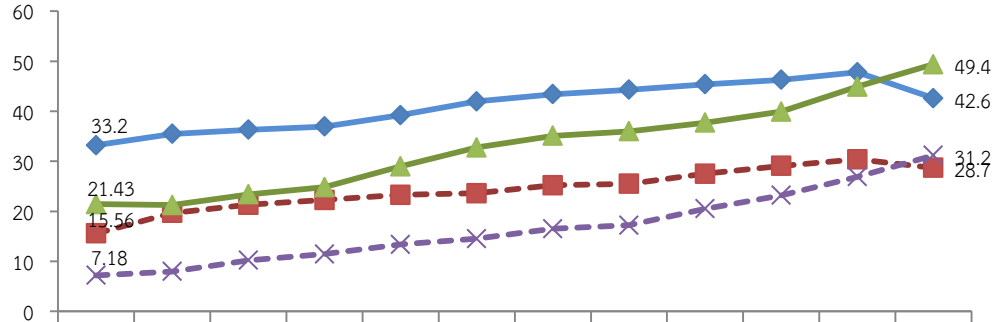

	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
ผู้ใช้คอมพิวเตอร์เขตเมือง	33.2	35.5	36.3	36.9	39.2	42.0	43.4	44.3	45.4	46.3	47.8	42.6
ผู้ใช้คอมพิวเตอร์เขตชนบท	15.56	19.7	21.3	22.3	23.3	23.6	25.2	25.5	27.5	29.1	30.4	28.7
ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเขตเมือง	21.43	21.2	23.4	24.8	29.0	32.8	35.1	36.0	37.7	39.9	44.9	49.4
ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเขตชนบท	7.18	8.0	10.2	11.4	13.4	14.5	16.5	17.2	20.5	23.2	26.9	31.2

ที่มา : สำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 2.16 : ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึงบริการพื้นฐาน จำแนกตามความยากจนของครัวเรือน และเขตพื้นที่ ปี 2558 (บริการพื้นฐาน : ไฟฟ้าภายในบ้าน น้ำประปาภายในบ้าน โทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต)

ความยากจนของครัวเรือน	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึงบริการพื้นฐาน (%)																	
	ไฟฟ้าภายในบ้าน			น้ำประปาภายในบ้าน			โทรศัพท์พื้นฐาน			โทรศัพท์เคลื่อนที่			คอมพิวเตอร์			อินเตอร์เน็ต		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ครัวเรือนไม่ยากจน	99.9	99.9	99.9	97.9	92.1	94.9	19.3	4.1	11.4	97.7	95.6	96.6	33.24	18.75	25.77	27.30	10.91	18.86
ครัวเรือนยากจน	99.5	99.0	99.2	92.9	81.8	85.4	1.2	0.7	0.9	85.9	84.0	84.7	3.30	2.48	2.75	1.63	0.30	0.74
รวม	99.9	99.8	99.9	97.7	91.3	94.3	18.5	3.8	10.8	97.2	94.7	95.9	31.97	17.47	24.36	26.21	10.08	17.74

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

ตารางที่ 2.17 : ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึงบริการพื้นฐาน จำแนกตามกลุ่มครัวเรือนตามระดับรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคน และเขตพื้นที่ ปี 2558 (บริการพื้นฐาน : ไฟฟ้าภายในบ้าน น้ำประปาภายในบ้าน โทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต)

กลุ่มครัวเรือนตามระดับรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนของครัวเรือน	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึงบริการพื้นฐาน (%)																	
	ไฟฟ้าภายในบ้าน			น้ำประปาภายในบ้าน			โทรศัพท์พื้นฐาน			โทรศัพท์เคลื่อนที่			คอมพิวเตอร์			อินเตอร์เน็ต		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
10% ที่1 จนสุด	99.5	99.4	99.4	92.7	85.8	87.3	0.7	0.7	0.7	89.0	90.2	89.9	3.92	4.20	4.14	1.45	1.06	1.14
10% ที่2	99.9	99.7	99.7	94.3	89.5	90.7	2.1	0.9	1.2	94.6	92.7	93.2	7.56	6.77	6.97	3.16	2.59	2.74
10% ที่3	99.9	99.8	99.8	95.0	91.4	92.4	2.9	1.3	1.8	94.8	94.0	94.3	11.28	10.09	10.44	5.98	3.00	3.87
10% ที่4	99.7	99.9	99.8	95.9	89.6	91.8	4.5	1.5	2.5	93.8	93.1	93.3	13.49	12.46	12.82	7.68	5.26	6.09
10% ที่5	100.0	99.7	99.8	97.4	92.5	94.4	7.1	1.6	3.7	95.7	93.8	94.5	21.04	15.93	17.90	13.66	7.58	9.93
10% ที่6	99.9	99.8	99.8	97.2	92.3	94.6	10.4	2.5	6.1	96.6	95.0	95.7	20.63	17.12	18.72	15.38	8.86	11.84
10% ที่7	100.0	100.0	100.0	98.3	93.2	95.8	14.9	3.5	9.4	97.2	96.7	96.9	26.78	19.96	23.48	21.14	12.15	16.79
10% ที่8	99.9	100.0	100.0	98.5	93.9	96.7	16.8	7.1	13.0	98.5	97.4	98.1	31.13	27.64	29.74	25.51	17.98	22.51
10% ที่9	100.0	99.8	99.9	98.8	94.1	97.2	22.7	9.6	18.3	98.9	98.5	98.8	38.43	32.31	36.37	32.27	22.34	28.93
10% ที่10 รวยสุด	100.0	100.0	100.0	99.0	93.5	97.5	41.7	17.2	35.1	99.2	99.2	99.2	61.14	48.00	57.60	54.99	36.78	50.08
รวม	99.9	99.8	99.9	97.7	91.3	94.3	18.5	3.8	10.8	97.2	94.7	95.9	31.97	17.47	24.36	26.21	10.08	17.74

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม

2.7 ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานจากรัฐ เพื่อลดช่องว่างของความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม โดยขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมระบบยุติธรรมชุมชนเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมในระดับพื้นที่ได้ การส่งเสริมและป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึงการปฏิรูปกองทุนยุติธรรม ซึ่งเป็นหนึ่งในการดำเนินงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในกลุ่มประชาชนผู้มีรายได้น้อย ผ่านการตราพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมตามวัตถุประสงค์ 9 กรณี (ค่าประกันตัว/ค่าทนายความ/ค่าธรรมเนียมศาล/ค่ารังวัดพิสูจน์หลักฐาน/ค่าพาหนะเดินทาง ผู้ขอฯ/ค่าคุ้มครองพยาน/ค่าใช้จ่ายอันเกิดจากความผิดทางอาญา/ค่าใช้จ่ายอื่นๆ) เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองช่วยเหลือประชาชนผู้รับบริการ โดยผลการดำเนินงานช่วยเหลือกองทุนยุติธรรม (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 - 2559) พบว่ามีผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ จำนวนทั้งสิ้น 21,610 ราย ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 21,043 ราย และอยู่ระหว่างการพิจารณา จำนวน 487 ราย

ตารางที่ 2.18 : สถิติการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม ปี 2551-2559

ปีงบประมาณ	รับคำขอ (ราย)	รวมผลการพิจารณา		ระหว่างดำเนินการ
		ราย	เรื่อง	
2551	470	470	774	-
2552	594	594	1,007	-
2553	1,402	1,402	1,993	-
2554	3,224	3,224	5,279	-
2555	1,840	1,840	2,842	-
2556	2,985	2,985	5,508	-
2557	2,379	2,379	3,993	-
2558	4,542	4,462	5,402	-
2559	4,174	3,687	5,065	487
รวมทั้งสิ้น	**21,610**	**21,043**	**31,836**	**487**

ที่มา : กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ส.ค. 2559)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำ แต่การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมยังคงมีปัญหาจากต้นทางในด้านการตรากฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่มีประสิทธิภาพและความเสมอภาคเท่าที่ควร กล่าวคือ ด้าน*การตรากฎหมาย* มีความขัดแย้งกันของกฎหมายและหน่วยงานที่ใช้กฎหมายต่างฉบับกัน กฎหมายมีความล้าสมัย กระบวนการในการจัดทำกฎหมายมีความล่าช้า และมุ่ง “การควบคุม” มากกว่า “การกำกับหรือส่งเสริม” โดยโครงสร้างของกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐมากและขาดความโปร่งใสในตัวของ

กฎหมาย ส่งผลให้การรวมอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่องค์กรระดับสูงไม่กระจายงานตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เกิดความล่าช้าในระบบการบริหารงานราชการ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในระบบการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรม และ ด้าน*การบังคับใช้กฎหมาย* มีปัญหาทั้งในระดับผู้รักษาการตามกฎหมายและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติที่ไม่ใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการตรากฎหมาย ไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ ขาดความรู้ความเข้าใจในสาระของกฎหมาย ทำให้การบังคับใช้เกิดความล่าช้าไม่สัมฤทธิ์ผล รวมถึงขาดการบูรณาการการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เป็นปัญหาสะสมยาวนานจากการกำหนดโครงสร้าง การกระทำ และอำนาจทางสังคม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดความเหลื่อมล้ำ อาทิ การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของคดีอาชญากรรมพื้นฐาน เช่น วิ่งราว ปล้น จี้ ชิงทรัพย์ ที่ผู้กระทำผิดมักมีปัญหาด้านรายได้ เป็นคดีที่เกิดขึ้นบ่อยเจ้าหน้าที่มีความชำนาญในการจับกุมสามารถจับกุมได้ หรือการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมคดีอาชญากรรมรุนแรง เช่น การฉ้อโกงที่ใช้เทคนิคขั้นสูง ผู้กระทำผิดมีความรู้ความชำนาญ แต่เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมยังไม่มีประสบการณ์และความชำนาญ จึงทำให้ไม่สามารถจับกุมมาดำเนินคดีได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบปัญหาความไม่เท่าเทียมในทางปฏิบัติที่เกิดปัญหากระบวนการยุติธรรมสองมาตรฐาน ใช้กระบวนการสืบสวนข้อเท็จจริงที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมถึงปัญหากระบวนการยุติธรรมมีค่าใช้จ่ายสูงทำให้ผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมได้ (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2554) จึงเป็นช่องว่างหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำซึ่งเกิดขึ้นจากหลักนิติวิธี ซึ่งกำหนดว่าประชาชนทุกคนเท่าเทียมแต่ไม่สอดคล้องกันในทางปฏิบัติจริง โดยประชาชนมีความสามารถในการใช้สิทธิได้ต่างกัน ตัวอย่างเช่น การยื่นหลักทรัพย์ขอประกันตัวชั่วคราวที่ผู้ต้องสงสัยสามารถกระทำได้ตามสิทธิคุ้มครอง แต่ผู้ต้องสงสัยที่มีปัญหาด้านรายได้ (มีรายได้น้อย) ไม่สามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้ เนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ จึงไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่สามารถชี้แจงข้อเท็จจริงตามกระบวนการยุติธรรมได้ ประกอบกับการขาดโอกาสการได้รับการศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายส่งผลให้มีโอกาสตกเป็นเหยื่อได้ง่ายขึ้นเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รวมไปถึงการเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรมในกลุ่มคนชายขอบ และปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบและการมีผลประโยชน์ทับซ้อนในภาครัฐ การอำนวยความยุติธรรม และการบำบัดฟื้นฟูและช่วยเหลือผู้กระทำผิด ยังไม่ทันสมัยและมีขั้นตอนมาก นำไปสู่ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม โดยจะเห็นได้ว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมเป็นปลายทางของกระบวนการปฏิบัติที่เกิดขึ้นเพื่อให้สอดรับกับการตรากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นการปฏิรูปและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมจึงควรพิจารณาทั้งระบบ โดยเฉพาะการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการตรากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลโดยสภาปฏิรูปแห่งชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม โดยได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วย ปฏิรูปกฎหมายที่ใช้บังคับให้มีความทันสมัย การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและจริงจัง กำหนดให้คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย โดยเน้นในเชิงหลักการมากกว่าการพิจารณาให้ความเห็นเป็นรายมาตราเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ควรมีการทบทวนกฎหมายทุก ๆ 5 ปี นับแต่วันที่กฎหมายแต่ละฉบับมีผลใช้บังคับ แก้ปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่างกฎหมายทั้งระบบ มีข้อตกลงร่วมกันเพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาที่จะใช้ในการตรากฎหมายและการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้ข้อมูลแก่ประชาชน รับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ให้ความสำคัญกับการร่างกฎหมายของประชาชนเป็นลำดับแรก ดำเนินการสอบข้อเท็จจริงสำหรับการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนให้

รวดเร็วขึ้น พิจารณาดำเนินการในเรื่องความผิดทางวินัย และให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องให้รัฐรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายได้ จัดให้มีกฎหมายการแก้ปัญหาทุจริตคอรัปชั่นทั้งระบบ กำหนดมาตรการแก้ปัญหาการรับผลประโยชน์จากพนักงานเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่ให้บริการประชาชนต่าง ๆ แก้ปัญหาคนล้นคุกโดยกำหนดให้มีกฎหมายการปฏิรูประบบงานไกล่เกลี่ยทั้งระบบ ปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว ให้มีการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและให้ความรู้แก่ประชาชนในทางกฎหมายอย่างกว้างขวาง ตลอดจนพัฒนาระบบวิธีพิจารณาคดีและระบบองค์คณะในองค์กรศาลให้พิจารณาพิพากษาคดีหรือวินิจฉัยด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม และควรมีมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษมากขึ้นกว่าที่มีอยู่ในกฎหมายปัจจุบันโดยคำนึงถึงผู้กระทำผิด เพื่อให้สามารถอำนวยความยุติธรรมอย่างทั่วถึงเสมอภาค เป็นธรรม ลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย ให้สามารถแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการร่างกฎหมายทั้งหมดพร้อมกันทั้งระบบ ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และได้รับความคุ้มครองจากรัฐไม่ให้มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

****

บทที่ 3

นโยบาย/มาตรการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

3.1 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของสังคมด้านรายได้และการมีงานทำ

มาตรการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของสังคมด้านรายได้และแรงงานในปี 2558 มีดังนี้

1. **การลดภาระค่าครองชีพของประชาชน**เพื่อให้ประชาชนนำเงินที่เหลือไปใช้จ่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆประกอบด้วย *การลดภาระค่าครองชีพด้านการเดินทาง*โดยรัฐรับภาระค่าใช้จ่ายจัดรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ประเภทรถโดยสารธรรมดาให้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 800 คันใน 73 เส้นทางและจัดรถไฟชั้น 3 เชิงสังคมจำนวน 164 ขบวนต่อวันและรถไฟชั้น 3 ระยะทางไกลในขบวนรถเชิงพาณิชย์จำนวน 8 ขบวนต่อวันเพื่อให้บริการฟรีแก่ประชาชนโดยใช้เงินภาษีของประชาชนเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการดังกล่าวและการขยายระยะเวลาดำเนินมาตรการลดภาระค่าครองชีพของประชาชนด้านการเดินทางออกไปอีก 3 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2558 ถึง 31 ตุลาคม 2558 *การลดภาระค่าครองชีพด้านอุปโภคบริโภค* โดยการจัดงานธงฟ้าทั่วประเทศ รวม 1,900 ครั้ง สามารถลดภาระค่าครองชีพให้แก่ประชาชนกว่า 7 ล้านคน มูลค่ากว่า 700 ล้านบาท การจำหน่ายข้าวสารบรรจุถุงตามโครงการเพื่อชุมชนให้แก่ผู้มีรายได้น้อยราคาต่ำกว่าตลาดประมาณร้อยละ 20 ผ่านสหกรณ์รวม 58 จังหวัด 124 สหกรณ์ การตรึงราคาหรือชะลอการปรับราคาจำหน่ายจนถึงเดือนพฤศจิกายน 2558 เป็นต้น

2. **การสร้างความมั่นคงด้านรายได้ของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต**

2.1) การยกระดับรายได้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้น้อยโดยให้**ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้จบปริญญาตรีมีรายได้เดือนละไม่น้อยกว่า 15,000 บาท**มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2555 เห็นชอบการปรับเงินเดือนแรกบรรจุตามคุณวุฒิการศึกษาของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐในปีที่ 1 โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2555 ซึ่งจะส่งผลให้ผู้มีคุณวุฒิตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปได้รับเงินเดือนแรกบรรจุรวมกับเงินเพิ่มการครองชีพชั่วคราวจะมีรายได้ไม่น้อยกว่า 15,000 บาทและผู้มีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี (ปวช. และปวส.) ได้รับการปรับรายได้เพิ่มขึ้นตามระดับวุฒิการศึกษาเช่นเดียวกันและชดเชยผู้ที่ได้รับผลกระทบของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยให้มีผลใช้บังคับพร้อมกับการปรับอัตราเงินเดือนแรกบรรจุ นอกจากนั้นยังได้**ปรับเงินเพิ่มการครองชีพชั่วคราวให้พนักงานราชการที่ได้รับการจ้างวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี**ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2557 เห็นชอบเรื่องการปรับค่าตอบแทนพนักงานราชการตามที่คณะกรรมการบริหารพนักงานราชการสำนักงานกพ. เสนอโดยปรับเงินเพิ่มการครองชีพชั่วคราวให้พนักงานราชการที่ได้รับการจ้างวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีที่มีค่าตอบแทนไม่ถึง 13,285 บาทให้ได้รับเงินเพิ่มการครองชีพชั่วคราวเดือนละ 2,000 บาท แต่เมื่อรวมกับค่าตอบแทนแล้วต้องไม่เกินเดือนละ 13,285 บาทและกรณีที่รวมกันแล้วมีค่าตอบแทนไม่ถึง 10,000 บาท ให้ได้รับเงินเพิ่มการครองชีพชั่วคราวเพิ่มขึ้นจากค่าตอบแทนอีกจนถึงเดือนละ 10,000 บาท ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2557 รวมทั้งปรับบัญชีค่าตอบแทนพนักงานราชการกลุ่มงานบริการกลุ่มงานเทคนิคทั่วไปกลุ่มงานบริหาร

ทั่วไปและกลุ่มงานวิชาชีพเฉพาะจะได้รับค่าตอบแทนเพิ่มร้อยละ 4 ให้มีผลใช้บังคับวันที่ 1 ธันวาคม 2557 โดยเทียบเคียงกับข้าราชการประเภทวิชาการระดับตำแหน่งไม่เกินระดับชำนาญการและปรับเพดานบัญชีค่าตอบแทนขั้นสูงกลุ่มงานบริการกลุ่มงานเทคนิคทั่วไปกลุ่มงานบริหารทั่วไปและกลุ่มงานวิชาชีพเฉพาะอีกร้อยละ 4 เพื่อให้สอดคล้องกับการปรับค่าตอบแทนของพนักงานราชการเช่นเดียวกับการปรับบัญชีค่าตอบแทนของพนักงานราชการทุกครั้งที่ผ่านมาทั้งนี้ให้มีผลใช้บังคับวันเดียวกับการปรับเพิ่มเพดานเงินเดือนขั้นสูงของข้าราชการพลเรือนสามัญ

2.2) การปรับปรุงบัญชีโครงสร้างอัตราค่าจ้างของลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ การประชุมคณะกรรมการนโยบายและกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ (คนร.) ครั้งที่ 3/2558 เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2558 คณะกรรมการนโยบายกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ (คนร.) ได้เห็นชอบในหลักการให้มีการปรับปรุงอัตราค่าจ้างตามบัญชีโครงสร้างอัตราค่าจ้างของลูกจ้างรัฐวิสาหกิจเนื่องจากเป็นการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำและสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันรวมถึงเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของลูกจ้างรัฐวิสาหกิจทั้งนี้สำหรับกรณีรัฐวิสาหกิจจะขยายเพดานอัตราค่าจ้างขั้นสูงขึ้นไปสูงกว่าอัตราขั้นสูงที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันจะต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเป็นรายกรณีไปรวมทั้งการขยายเพดานอัตราค่าจ้างขั้นสูงจะต้องสอดคล้องกับขนาดภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐวิสาหกิจที่มีความแตกต่างกันตามความเหมาะสมตลอดจนความสามารถในการรองรับภาระค่าใช้จ่ายบุคลากรที่เพิ่มขึ้นของรัฐวิสาหกิจด้วย

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการการปรับปรุงบัญชีโครงสร้างอัตราค่าจ้างของลูกจ้างรัฐวิสาหกิจตามที่กระทรวงแรงงานเสนอซึ่งมีสาระสำคัญคือกำหนดอัตราค่าจ้างต่ำสุดขั้นที่ 1 อัตรา 9,040 บาทและอัตราค่าจ้างสูงสุดขั้นที่ 53 อัตรา 142,830 บาทลูกจ้างยังคงได้รับค่าจ้างในอัตราเดิมตามขั้นของบัญชีโครงสร้างใหม่ให้มีผลตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน 2557 เป็นต้นไปทั้งนี้การขยายเพดานอัตราค่าจ้างขั้นสูงจะต้องสอดคล้องกับขนาดภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐวิสาหกิจที่มีความแตกต่างกันตามความเหมาะสมตลอดจนความสามารถในการรองรับภาระค่าใช้จ่ายบุคลากรที่เพิ่มขึ้นของรัฐวิสาหกิจตามที่คณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (คนร.) ในคราวประชุมครั้งที่ 3/2558 เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2558

3. การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและแหล่งจัดหางานในการประกอบอาชีพ

3.1) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาภาคการเกษตรของประเทศไทยประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง และปัญหาราคาสินค้าตกต่ำ สาเหตุประการหนึ่งมาจากระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนไม่ได้รับการพัฒนาและขาดปัจจัยการผลิตที่จำเป็น การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจในระดับฐานรากที่ครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่กิจกรรมการผลิต การเพิ่มมูลค่าสินค้า และการตลาด จะส่งผลให้ชุมชนพัฒนาอย่างมั่นคงแข็งแรงต่อไป ดังนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) ในคราวประชุมครั้งที่ 2/2559 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2559 จึงได้เห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2559 ให้ดำเนินการ “โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ” เพื่อเพิ่มปริมาณการลงทุนในระดับชุมชนผ่านกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลสนับสนุนเงินทุนให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำนวน 79,556 กองทุน ผ่านสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) กองทุนละไม่เกิน 500,000 บาท ภายใต้วงเงินรวม 35,000 ล้านบาท เพื่อใช้ในการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน และเพื่อดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ที่ชุมชนเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมศักยภาพในการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ใน

ชุมชนให้ดีขึ้น เช่น ยุ้งฉางชุมชน โรงตากพืชผลทางการเกษตร โรงสีชุมชน โรงงานผลิตปุ๋ยประจำชุมชน การจัดทำแหล่งเก็บน้ำชุมชน และเครื่องจักรสำหรับแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งผลการดำเนินงาน ณ วันที่ 21 กันยายน 2559 ได้ดำเนินการอนุมัติโครงการและงบประมาณโครงการให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปแล้วรวม 10 ครั้ง จำนวน 64,469 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 81.04 ของเป้าหมาย 79,556 กองทุน (70,505 โครงการ) วงเงินงบประมาณ 32,184,039,866 บาท (สามหมื่นสองพันหนึ่งร้อยแปดสิบสี่ล้านสามหมื่นเก้าพันแปดร้อยหกสิบหกบาท) คิดเป็นร้อยละ 91.95 ของเป้าหมาย 35,000 ล้านบาท

3.2) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี มีวงเงินเฉลี่ยจังหวัดละ 100 ล้านบาทสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ยเพื่อสร้างโอกาสให้สตรีเข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้การพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายสตรีการเพิ่มบทบาทและสร้างภาวะผู้นำการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพและสวัสดิการให้แก่สตรีซึ่งผลการดำเนินงานสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีจำนวนสมาชิกประเภทบุคคล10,058,724รายสมาชิกประเภทองค์กร 129องค์กรสำหรับผลการอนุมัติโครงการของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีรวมทั้งสิ้นตั้งแต่ปี 2556 – กุมภาพันธ์ 2559 เป็นเม็ดเงินรวม 5,969.05 ล้านบาทรวมทั้งสิ้น 104,629 โครงการโดยมีการจัดสรรประเภทเงินทุนหมุนเวียนไปแล้วจำนวน86,711โครงการเป็นเงิน4,987.05ล้านบาทและประเภทเงินอุดหนุนจัดสรรไปแล้วจำนวน 17,918โครงการเป็นเงิน 982.0ล้านบาท(ข้อมูล ณ กุมภาพันธ์ 2559)

3.3) โครงการจัดหาเงินกู้ให้แรงงานที่จะไปทำงานต่างประเทศโดยแรงงานที่จะเดินทางไปต่างประเทศส่วนใหญ่ฐานะยากจน ต้องกู้ยืมเงินจากผู้อื่นมาเป็นค่าใช้จ่ายเดินทาง บางคนต้องกู้เงินนอกระบบก่อให้เกิดภาระดอกเบี้ยอัตราสูง รวมถึงต้องนำที่นา หรือทรัพย์สินมีค่าไปจำนอง ถ้าไม่สามารถเดินทางไปทำงานได้ หรือไม่ประสบความสำเร็จในการทำงาน เมื่อไม่มีเงินใช้หนี้ ที่นาก็ถูกยึด สร้างความเดือดร้อนไม่รู้จบ การบูรณาการความร่วมมือกับผู้รับอนุญาตจัดหางานและธนาคารภาครัฐในการช่วยเหลือผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ผู้เข้าร่วมโครงการจะจ่ายดอกเบี้ยในอัตราเป็นธรรม ระยะผ่อนชำระสูงสุดถึง 5 ปี ขณะนี้มีธนาคารเข้าร่วมโครงการแล้ว 3 แห่ง คือ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

3.4) จัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานเพื่อคนไทย (Smart Job Center) การจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานเพื่อคนไทยเป็นการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้ “คนไทยทุกคนมีงานทำ” เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของกระทรวงแรงงานด้านการจัดหางานให้คนไทยทุกคนได้รับโอกาสที่เท่าเทียมในการเข้าถึงตำแหน่งงานที่มีคุณภาพ หากคนไทยมีงานที่ดี มีทักษะฝีมือ มีรายได้ที่มั่นคง ได้รับการคุ้มครอง มีสวัสดิการ และหลักประกันชีวิตการทำงานที่ดีแล้วก็จะสามารถเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า มั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืนในที่สุด ศูนย์บริการจัดหางานฯ เป็นการบูรณาการหน่วยงานทุกหน่วยงานของกระทรวงแรงงานให้เข้ามาทำงานร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างสถานประกอบการกับผู้ที่หางานทำให้เชื่อมต่อถึงกันได้อย่างรวดเร็ว และตรงความต้องการของทั้งสองฝ่าย โดยให้บริการข้อมูลข่าวสาร ตำแหน่งงาน การสัมภาษณ์งานผ่านระบบอินเตอร์เน็ต บริการถ่าย Clip VDO แนะนำตนเอง สัมภาษณ์งานผ่านระบบอินเตอร์เน็ต (Skype) การรับขึ้นทะเบียนผู้ว่างงาน การลงทะเบียนไปทำงานต่างประเทศ การแจ้งการเดินทางกลับไปทำงานต่างประเทศ นอกจากนั้นยังมีการส่งเสริมการมีงานทำ ประกอบด้วย การแนะแนวอาชีพ การทดสอบความพร้อมทางอาชีพ การสาธิตการประกอบอาชีพอิสระ ห้องแสดงบทบาทอาชีพเสมือนจริง เป็นต้น โดยเน้น “บริการด้วยใจ เพื่อคนไทยมีงานทำ” โดยกระทรวงแรงงานมีแผนในการจัดตั้งศูนย์บริการดังกล่าวในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ผลการ

ดำเนินงาน (ณ เดือนพฤษภาคม 2559) พบว่า มีการจัดตั้ง “ศูนย์บริการจัดหางานเพื่อคนไทย” (Smart Job Center) แล้ว34 จังหวัด 44 แห่ง (กรุงเทพมหานคร 11 แห่ง) ทั้งนี้ ศูนย์บริการจัดหางานเพื่อคนไทย (Smart Job Center) มีผลการดำเนินงานที่สำคัญ ประกอบด้วย(1) นายจ้าง/สถานประกอบกิจการลงทะเบียนรับสมัครงาน จำนวน 13,363 แห่ง มีตำแหน่งงานว่าง จำนวน 29,078 ตำแหน่ง206,880 อัตรา (2) มีผู้ลงทะเบียนสมัครงานในประเทศ จำนวน 56,599 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้ได้รับการบรรจุงาน จำนวน 35,223 คน (3) ให้บริการแนะแนวอาชีพและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป จำนวน 82,870 คน (4) มีผู้แจ้งความประสงค์เดินทางไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 23,628 คน และ (5) มีผู้ประกันตนมาขึ้นทะเบียน/รายงานตัวจำนวน 793,573 คน

3.5) การจัดส่งแรงงานไปต่างประเทศโดย พ.ร.บ.จัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ.2527 การจัดส่งไปทำงานแบบรัฐต่อรัฐ (G2G) เป็นวิธีประหยัดและปลอดภัยกว่าวิธีอื่น เพราะดำเนินการโดยภาครัฐ โดยกรมการจัดหางานรับสมัครและคัดเลือก จัดส่งไปยังนายจ้างต่างประเทศโดยตรง วิธีนี้ไม่เสียค่าใช้จ่ายค่าดำเนินการ เสียเพียงค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่จ่ายจริงเท่านั้น เช่น ค่าหนังสือเดินทาง ค่าตรวจสุขภาพ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าภาษีสนามบิน ค่าเครื่องบิน เป็นต้น ขณะนี้กระทรวงทำบันทึกความเข้าใจกับประเทศผู้นำเข้าแรงงานเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในกิจการด้านแรงงานภายใต้ความเสมอภาค ทำแล้ว 6 ประเทศคือ ญี่ปุ่น ไต้หวัน มาเลเซีย เกาหลี อิสราเอล และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ การจัดหางานให้ผู้ที่จะไปทำงานต่างประเทศโดยเจรจากับผู้นำเข้าแรงงานแบบรัฐต่อรัฐแทนการจัดส่งไปทำงานผ่านบริษัทจัดหางานเหมือนที่ผ่านมา เพราะทำให้คนหางานถูกเอาเปรียบและมีค่าใช้จ่ายสูง

4. การคุ้มครองแรงงานทั้งในและนอกระบบ

4.1) การเยียวยาลูกจ้าง ทั้งผู้ถูกเลิกจ้างและยังไม่ถูกเลิกจ้าง โดยผู้ถูกเลิกจ้างจะมีเงินชดเชยและยังมีกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างในกรณีไม่ได้รับเงินชดเชย ให้ยื่นขอรับเงินสงเคราะห์ โดยพิจารณาจ่ายอัตราไม่เกิน 60 เท่าของค่าจ้างรายวัน รวมทั้งประกันการว่างงานและจัดหาตำแหน่งงานว่างให้ กรณี ยังไม่เลิกจ้างจะมีโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โดยการหาสถานประกอบการใกล้เคียงเพื่อให้เข้าทำงานชั่วคราว และให้นายจ้างทำบันทึกข้อตกลงจะไม่เลิกจ้าง หรือหากเลิกจ้างจะต้องจ่ายเงินเดือนให้ครบตามจำนวนที่ขาด ส่วนการช่วยเหลือสถานประกอบการ เป็นในรูปเงินกู้รายละไม่เกิน 1 ล้านบาท ดอกเบี้ยร้อยละ 3 คงที่ 3 ปี

4.2) การพัฒนาการคุ้มครองดูแลแรงงานนอกระบบ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2558 ให้เริ่มดำเนินการกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) โดย กอช. ได้มีการเปิดรับสมัครสมาชิกตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2558 ซึ่งข้อมูล ณ สิ้นเดือนสิงหาคม 2559 พบว่า มีผู้สมัครเป็นสมาชิกจำนวนรวม 440,668 ราย มีวงเงินกองทุนรวม 1,364 ล้านบาท เป็นเงินเงินสะสมของสมาชิก 976 ล้านบาท และเป็นเงินสมทบจำนวน 387 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับจากวันที่มีการเปิดรับสมาชิกวันแรก (153,750 ราย) นอกจากนี้ได้จัดตั้งศูนย์ประสานและสนับสนุนเครือข่ายแรงงานนอกระบบทุกจังหวัด เพื่อให้แรงงานนอกระบบได้รับการคุ้มครองดูแลจากภาครัฐครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

4.3) การจัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานและสนับสนุนเครือข่ายแรงงานนอกระบบ” ณ สำนักงานแรงงานจังหวัด โดยมีภารกิจในการจัดทำเรื่องแรงงานนอกระบบในพื้นที่จัดหวัด เพื่อจัดทำแผนแก้ไขปัญหารวมทั้งบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ไขปัญหาแรงงานนอกระบบ ให้ได้รับความคุ้มครอง ดูแล และสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ พร้อมบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้าง ความเข้มแข็งมั่นคงทางอาชีพและรายได้แก่แรงงานนอกระบบ

4.4) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การประกันตนมาตรา 40 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แรงงานนอกระบบ (ผู้ประกอบอาชีพอิสระ) มีหลักประกันความมั่นคงในชีวิต ซึ่ง ณ สิ้นเดือนธันวาคม 2558 มีแรงงานนอกระบบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนมาตรา 40 จำนวน 2.2 ล้านคนและ ณ สิ้นเดือนมิถุนายน 2559 มีจำนวน 2.22 ล้านคน มีผู้ประกันตนได้รับสิทธิประโยชน์ทดแทน จำนวน 122,842 รายคิดเป็นเงิน 356.356 ล้านบาท

5. การดูแลแรงงานต่างด้าว

คณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) ที่มีนายกฯ เป็นประธาน วางกรอบการบริหารดูแลกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองมา ซึ่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือ เข้ามาเติมเต็มการขาดแรงงานของไทยบางสาขาอาชีพ โดยเฉพาะแรงงานระดับล่าง ทั้งงานหนัก งานสกปรก และงานเสี่ยงอันตราย การเข้ามาเหล่านี้ไม่ถือว่าแย่งอาชีพคนไทย แต่ช่วยลดต้นทุนจากค่าจ้างถูกและขยัน ปัจจุบันมีแรงงานเหล่านี้อยู่ในประเทศ 1,500,000 - 2,000,000 คนในการบริหารดูแลกลุ่มแรงงานต่างด้าวก็เพื่อเปลี่ยนแปลงแรงงานหลบหนีเข้าเมืองเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย กำหนดแนวทาง 2 ระยะ คือ ระยะแรกมุ่งให้แรงงานต่างด้าวที่มีอยู่ทั้งหมดได้จดทะเบียนใหม่ให้ถูกต้อง ระยะที่ 2 ปรับเปลี่ยนสถานะแรงงานต่างด้าวที่ทำทะเบียนไว้ในระยะที่ 1 ให้เป็นผู้เข้าเมืองโดยถูกกฎหมาย โดยเจรจากับประเทศพม่า ลาว กัมพูชา ให้มาพิสูจน์สัญชาติและรับรองสถานะต่างด้าว มาตรการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ อาทิ การจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว การป้องกัน สกัดกั้น การปราบปราม จับกุมดำเนินคดีแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมือง ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ให้ที่พักพิงอย่างจริงจัง รวมถึงมาตรการนำเข้าแรงงานต่างด้าว

6. การพัฒนาการให้บริการและปรับปรุงฐานข้อมูลด้านแรงงาน

6.1) จัดทำSmart Labour Applicationกระทรวงแรงงานได้พัฒนาระบบการให้บริการด้านแรงงาน เพื่อให้ประชาชนและคนทำงานเข้าถึงบริการของภาครัฐได้ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนา Mobile Application ในชื่อ Smart Labour เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัล ให้สามารถเข้าถึงบริการด้านแรงงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ผ่านอุปกรณ์สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต ซึ่งรองรับทั้งระบบ Android และ IOSโดยในระยะแรกนี้ จะให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ใช้แรงงานใน 4 บริการหลัก ได้แก่(1) การค้นหาตำแหน่งงานว่างทั่วประเทศ(2) การตรวจสอบเงินสะสมของผู้ประกันตนกรณีชราภาพ(3) การร้องเรียน/ร้องทุกข์ด้านสวัสดิการแรงงานและติดตามผลการดำเนินการ(4) การค้นหาหลักสูตรการฝึกอบรมและสาขาอาชีพช่างที่เปิดทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานสำหรับการให้บริการระยะต่อไปคือ การสมัครงานผ่าน Smart Labour และการตรวจสอบสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนมาตรา 33 และ มาตรา 39

6.2) การพัฒนาศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติกระทรวงแรงงานได้พัฒนาระบบศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ (National LabourCenter: NLIC) มีการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนราชการในสังกัดกระทรวงแรงงานและหน่วยงานภายนอก เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น ทำให้มีฐานข้อมูลทั้งข้อมูลรายทะเบียนและข้อมูลเชิงสถิติ สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติภารกิจของหน่วยงาน ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปตัดสินใจวางแผน ตลอดจนประชาชนจะได้รับข้อมูลด้านแรงงานที่ทันสมัย

3.2 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมด้านการศึกษา

การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมด้านการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. การสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักเรียนยากจนและด้อยโอกาส

การสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและด้อยโอกาสนั้น รัฐบาลได้สนับสนุนการดำเนินงานของ **"โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์"** เพื่อมุ่งให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นกรณีพิเศษแก่เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากอันเนื่องมาจากครอบครัวที่ประสบภัยปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม หรือเป็นเด็กถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ เด็กในสถานพินิจ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หรือมีปัญหาอื่นๆ จนไม่สามารถเข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาปกติทั่วไปได้ โดยในปัจจุบันมีอยู่ 51 โรง ใน 43 จังหวัดทั่วประเทศ เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งรัฐบาลได้จัดให้มีเงินอุดหนุนในรูปแบบของค่าใช้จ่ายสมทบเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนในในรูปแบบของค่าอาหาร ค่าเครื่องแต่งกาย ค่าเครื่องใช้ส่วนตัว ค่าเดินทาง และค่าสาธารณูปโภคของโรงเรียน

ในขณะเดียวกัน ในส่วนของโรงเรียนเอกชนก็ได้มีการจัดตั้ง **"โรงเรียนการกุศล"** ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาเพื่อผู้ยากไร้ โดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมการศึกษา ตัวอย่างโรงเรียนดังกล่าวได้แก่ โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์หรือพระราชูปถัมภ์ที่จัดการศึกษาเพื่อการกุศล โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนประเภทอื่นที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรให้ความอนุเคราะห์เป็นพิเศษ เป็นต้น สำหรับโรงเรียนการกุศลของเอกชนนี้ รัฐก็ได้ช่วยอุดหนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงอาคารสถานที่ ช่วยเหลือค่าสาธารณูปโภค การดำเนินงานต่าง ๆ รวมถึงงบอุดหนุนรายหัวของเด็กในโรงเรียนด้วย

นอกจากนี้ สพฐ. ยังได้จัดสรรงบประมาณ**ปัจจัยพื้นฐานเพิ่มเติม**ให้แก่สถานศึกษาภายใต้สังกัด สพฐ. โดยให้เงินอุดหนุนเพิ่มเติมคนละ 1,000 บาทต่อปีแก่นักเรียนยากจนในระดับประถมศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่อครัวเรือนปีละไม่เกิน 40,000 บาท จำนวนร้อยละ 40 ของนักเรียนในสถานศึกษานั้น ๆ และสำหรับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมนี้ สถานศึกษาสามารถเลือกวิธีการจ่ายหรือจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนยากจนได้ตามความเหมาะสม โดยสามารถแจกจ่ายเป็นสิ่งของ เช่น หนังสือและอุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียนหรือวัสดุเครื่องแต่งกาย หรือการให้เงินสดสำหรับเป็นค่าอาหารกลางวันหรือค่าพาหนะเดินทาง

อีกทั้ง ยังมีการดำเนินงานโครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน ซึ่งเป็นโครงการที่สร้างโอกาสทางการศึกษาในการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม โดยสนับสนุนทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีทั้งในประเทศ และต่างประเทศแก่นักเรียน นักศึกษาไทย เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียน โดยเป็นสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และทิศทางการพัฒนาประเทศ สำหรับผลการดำเนินงานโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557– 2558 มีผู้เข้าร่วมโครงการ รวม 4 รุ่น จำนวน 3,093 คน มีผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว จำนวน 2 รุ่น แบ่งเป็นรุ่นที่ 1 จำนวน 921 คน รุ่นที่ 2 จำนวน 915 คน นอกจากนี้ยังมีผู้ที่อยู่ระหว่างการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 1,257 คน แบ่งออกเป็นรุ่นที่ 3 จำนวน 689 คน และรุ่นที่ 4 จำนวน 568 คน และจากการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามประเมินผลความสำเร็จโครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน ของคณะ

ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ช่วยลดความเหลื่อมล้ำของผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่มีฐานะยากจนให้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

นอกจากนั้นยังมีกองทุนให้กู้ยืมสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอาทิ (1) กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2538 และให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 โดยให้กู้ยืมแก่นักเรียนนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ และสายอาชีพ) จนถึงระดับปริญญาตรี (2) กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกพันรายได้ในอนาคต (กรอ.) จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2547 คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2554 โดยรัฐบาลมีนโยบายที่จะดำเนินการลดข้อจำกัดของการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาชั้นสูง โดยจัดให้มีโครงการเงินกู้เพื่อการศึกษาที่ผูกพันกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) โดยให้ผู้กู้เริ่มใช้คืนต่อเมื่อมีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงตัวได้ พักชำระหนี้แก่ผู้เป็นหนี้กองทุน กยศ. โดยปรับเปลี่ยนการชำระหนี้เป็นระบบที่ผูกพันกับรายได้ในอนาคต

2. การสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ โดยที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนพิการได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับนักเรียนปกติ โดยจัดให้มี**การเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ** เช่น มีความบกพร่องในการมองเห็น การได้ยิน หรือบกพร่องทางสติปัญญา ให้เข้ามาเรียนในชั้นเรียนปกติเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก สำหรับเด็กที่มีความพิการซ้ำซ้อนที่ไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ก็ได้จัดให้มี**สถานศึกษาที่จัดการศึกษาพิเศษ**เพื่อพัฒนาทักษะของเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสม โดยในปัจจุบันมี “โรงเรียนเฉพาะความพิการ” ทั้งสิ้น 46 โรงเรียน ใน 36 จังหวัด และ “ศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาสมรรถภาพเด็กพิการ” 77 ศูนย์ทั่วประเทศที่รัฐบาลได้ให้เงินอุดหนุนเพิ่มเติมเช่นเดียวกันกับในกรณีของโรงเรียนเพื่อเด็กด้อยโอกาส นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล” และ “ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเด็กป่วยในโรงพยาบาล” เพื่อให้เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาลที่อาจจะต้องขาดเรียนเป็นเวลานานได้รับการศึกษา

ในขณะเดียวกัน มติที่ประชุมคณะกรรมการส่งเสริม การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ครั้งที่ 1/2558 เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2558 ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ จัดตั้งและพัฒนาการศึกษาในศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ ทำหน้าที่ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ สังคมเคราะห์ ความต้องการ ปัญหาและแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ จัดทำข้อเสนอเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ แนวทางการจัดตั้งและการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดตั้งศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ จัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการเพื่อการรับรองหรือเพิกถอนการรับรอง และมติที่ประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสาหรับคนพิการ ครั้งที่ 2/2558 เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2558 ได้เห็นชอบร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ พ.ศ. .... เพื่อเปิดโอกาสและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร

เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันทางสังคมอื่นที่มีความพร้อม เป็นผู้จัดการศึกษาในรูปแบบ "ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ" ได้ โดยได้รับสิทธิประโยชน์ ด้านเงินอุดหนุน สิ่งอานวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรเอกชนอื่น สำหรับผู้จัดการศึกษาที่ประสงค์จะจัดตั้งศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ จะต้องยื่นคำขอ และแผนการจัดการศึกษาต่อคณะอนุกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการระดับจังหวัด โดยระบุรายการ ที่จะขอ คือ ชื่อศูนย์การเรียน วัตถุประสงค์ของศูนย์ ที่ตั้ง รูปแบบจัดการศึกษา ระดับการศึกษาที่จัดกรณีที่เป็นการศึกษานอกระบบ หลักสูตร ระบบการประเมินคุณภาพ รายชื่อและคุณสมบัติของบุคลากรของศูนย์ และข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ ทั้งนี้ ในส่วนขององค์ประกอบของคณะกรรมการศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ อย่างน้อยประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ผู้จัดการศึกษาหรือผู้แทน ผู้แทนผู้ปกครองของคนพิการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารและจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ ให้เหมาะสม กับสภาพผู้เรียนและสอดคล้องกับนโยบายแผนการศึกษาแห่งชาติและมาตรฐานการศึกษาของชาติ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน กำกับและดูแลระบบการประเมินคุณภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการและเห็นชอบแผนการใช้จ่ายเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสาหรับคนพิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2559 จำนวนทั้งสิ้น 207,041,379 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย

3. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

นอกเหนือจากการให้โอกาสทางการศึกษาในระบบแล้ว ประเทศไทยยังมีการจัดการศึกษานอกระบบ (กศน.) และการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประชากรทุกช่วงวัยที่ไม่สามารถเข้ามาเรียนในระบบการศึกษาปกติได้ โดยสำหรับ "**การศึกษานอกระบบ**" นั้นมุ่งเน้นจัดบริการทางการศึกษาแก่ประชากรที่พลาดโอกาสทางการศึกษา ไม่ได้เรียนต่อ แต่ต้องการได้วุฒิการศึกษาเพิ่มเติม หรือต้องการความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยโครงสร้างหลักสูตรของ กศน. แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในแต่ละระดับใช้เวลาเรียน 4 ภาคเรียน ประกอบด้วย 5 สาระการเรียนรู้ คือ ทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต และการพัฒนาสังคม นอกจากนี้ กศน. ยังมีการจัดการศึกษา หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนสำหรับกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มเป็นการเฉพาะ อาทิ เด็กเร่รอน และบุคคลไร้สัญชาติ/ต่างด้าว เป็นต้น โดยในปัจจุบันมีศูนย์ กศน. กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ในขณะที่ "**การศึกษาตามอัธยาศัย**" มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ศักยภาพ และความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิต เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพ พร้อมทั้งสามารถเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบได้

นอกจากนี้ สำนักงาน กศน. ยังดำเนินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนจัดกิจกรรมฝึกอาชีพในรูปแบบของกลุ่มสนใจ และในรูปแบบชั้นเรียนวิชาชีพ (ระยะสั้น และระยะยาว) เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพมีช่องทางในการประกอบอาชีพ มีรายได้ มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยการสร้างอาชีพใหม่ต่อยอดอาชีพเดิม หรือทำเป็นอาชีพเสริมได้ ซึ่งผลการดำเนินงาน สามารถจัดหลักสูตรให้ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพได้ จำนวน 5 หลักสูตร มีผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ 113,908 คน และจากการสำรวจการนำความรู้ไปใช้พบว่า หลักสูตรที่มีการนำความรู้

ไปใช้มากที่สุด คือ หลักสูตรกลุ่มอาชีพพาณิชยกรรมและบริการ ร้อยละ 49 รองลงมา คือ หลักสูตรกลุ่มอาชีพความคิดสร้างสรรค์ โครงการส่งเสริมการศึกษานอกระบบผ่านทีวีสาธารณะ “ติวเข้มเติมเต็มความรู้” ทุกวันอาทิตย์ เวลา 9.00 – 10.00 น.ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 11 และทางสถานี ETV รายการโทรทัศน์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต โดยครอบคลุม 5 ช่วงวัย ได้แก่ ช่วงแรกเกิด-ปฐมวัย (0-5 ปี) เน้นรายการเกี่ยวกับการโภชนาการ/ อนามัยแม่และเด็ก ช่วงวัยนักเรียน (5-14 ปี) เน้นรายการห้องเรียนวิทยาศาสตร์ ช่วงวัยรุ่น-นักศึกษา (15-21 ปี) เน้นรายการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ Social Media /กฎหมายในชีวิตประจำวัน ช่วงแรงงาน (15-59 ปี) เน้นรายการ กศน. เพื่อนเรียนรู้ / เรียนนอกรั้ว / รายการส่งเสริมอาชีพ และช่วงผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) เน้นรายการเกี่ยวกับธรรมะ ตลอดจนจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จาก ETV โดยดำเนินการจัดกิจกรรมติวเข้ม เติมเต็มความรู้สัญจร จำนวน 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 980 คน ดังนี้ ครั้งที่ 1 ณ โรงเรียน สายปัญญา ในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2559 มีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 480 คน และครั้งที่ 2 ณ โรงเรียนธัญรัตน์ ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2559 มีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 500 คน รวมถึงยังมี การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ไวนิล /ป้ายอัจฉริยะและอื่น ๆโครงการบรรณสัญจร (Book Voyage) 2559 เพื่อรับบริจาคหนังสือจากประชาชน ส่งไปยังแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่จำนวนทั้งสิ้น 26,835 แห่ง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมกิจกรรมรักการอ่านให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนนอกจากนี้ สำนักงาน กศน. ได้จัดตั้งบ้านหนังสือชุมชนประมาณ 18,500 แห่ง โดยบ้านหนังสือเกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในชุมชนร่วมกันเสียสละพื้นที่บางส่วนของบ้านตน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปใช้บริการอ่านหนังสือ อีกทั้งเป็นสถานที่พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่องราวต่าง ๆ ตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน บ้านหนังสือชุมชนจึงถือเป็นศูนย์กลางส่งเสริมการอ่านระดับหมู่บ้านและครัวเรือน

เนื่องจากบ้านหนังสือชุมชนไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนค่าจัดซื้อหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ที่ประชาชนต้องการ ซึ่งถือว่าเป็นข่าวสารข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบันในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ที่ประชาชนทั่วไปมีโอกาสเข้าถึงได้ง่ายในวิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง ดังนั้นความต้องการหนังสือและสื่อยังมีความจำเป็นอยู่มากในสังคมชนบท และในถิ่นทุรกันดาร จึงเป็นที่มาของการทาโครงการบรรณสัญจร เพื่อระดมหนังสือและสื่อให้ถึงมือประชาชน เพื่อให้คนที่มีโอกาสที่ดีกว่า ได้ส่งมอบหนังสือให้แก่บ้านหนังสือชุมชน หรืออาจบริจาคเป็นเงินเพื่อจัดหาหนังสือ โดยเลือกที่จะสนับสนุนได้ที่เว็ปไซต์ บ้านหนังสือชุมชน http://www.nfe.go.th/cbh หรือบริจาคได้ทาง สานักงาน กศน.ทุกแห่ง ณ วันที่ 30 เมษายน 2559 สามารถระดมหนังสือบริจาคได้ประมาณ 4,545,307 เล่ม คิดเป็นมูลค่า 198,066,654 บาท

4. การลดความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียน

โครงการโรงเรียนในฝัน คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบในหลักการของโครงการ “หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (Lab School Project) ”เมื่อปี 2546 และมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินโครงการดังกล่าว ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญในการจัดการศึกษาระดับอำเภอให้ได้คุณภาพมาตรฐาน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเคียงโรงเรียนชั้นนำ และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล นอกจากนี้ยังมุ่งหวังให้โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษามืออาชีพที่เพียงพอ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และช่วยเหลือพัฒนาชุมชน มีเครือข่ายสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน มีกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีสื่อและ

เทคโนโลยีทันสมัยเพียงพอ และเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น ๆ โดยแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนให้ใช้หลักการพัฒนาโรงเรียนอย่างรอบด้าน ทั้งนักเรียน กระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน การเรียนรู้และการพัฒนา การใช้งบประมาณ และภาคีเครือข่าย จนถึงปัจจุบันมีโรงเรียนในโครงการทั้งสิ้น 3 รุ่น รวม 2,626 โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา 405 โรง และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ราชประชานุเคราะห์ 12 โรง

โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สพฐ. ได้มีแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก 5 รูปแบบ คือ การสอนแบบคละชั้น การสอนแบบบูรณาการ การยุบรวมโรงเรียน การจัดครูเวียนสอนระหว่างโรงเรียนในกลุ่มสาระที่ขาดแคลน และการรวมกันเป็นศูนย์เครือข่ายประมาณ 3-5 โรงเรียน พร้อมทั้งได้มีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในอีกหลายรูปแบบ อาทิ การประชาสัมพันธ์เชิงรุกและจัดกิจกรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า การจัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่สถานศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาคุณภาพด้านวิชาการโดยพัฒนาการเรียนการสอนคละชั้นในระดับประถมศึกษา รวมถึงการคัดเลือกโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบเพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในโรงเรียนขนาดเล็กอื่นๆ

โครงการจัดการศึกษาทางไกล เพื่อให้นักเรียนที่อยู่ห่างไกลเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านการเรียนการสอน โดยการถ่ายทอดการเรียนการสอนจากโรงเรียนวังไกลกังวล (ต้นทาง) ไปยังโรงเรียนขนาดเล็ก (ปลายทาง) ทั่วประเทศ ซึ่งในระหว่างปีการศึกษา 2538 – 2556 มีผลการดำเนินงานด้วยระบบ DLTV ไปยังโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 5,000 แห่ง และเมื่อปีการศึกษา 2557 ได้ขยายโครงการไปยังโรงเรียนขนาดเล็กได้ครบทั้ง 15,369 แห่ง ส่วนในปีการศึกษา 2558 มีเป้าหมายขยายไปสู่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่จำนวน 15,553 แห่ง และมีแผนงานที่จะดำเนินการในปี 2559 – 2560 ได้แก่ การปรับปรุงและพัฒนาอุปกรณ์โรงเรียนปลายทางให้มีประสิทธิภาพ, ขยายผลไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนพระปริยัติธรรมและโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม, ขยายศูนย์ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนทางไกลในระดับภูมิภาคอีก 6 ศูนย์ เป็น 10 ศูนย์, อบรมแนวทางการจัดการศึกษา DLTV แก่ผู้บริหารเขตพื้นที่ ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูปลายทาง และมีแผนที่จะพัฒนาครูโรงเรียนต้นทาง-ปลายทาง พร้อมพัฒนาระบบทรัพยากรสนับสนุนให้ครบวงจร ภายในปี 2565

กิจกรรมพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล มีวัตถุประสงค์สำคัญในการพัฒนาโรงเรียนท้องถิ่นให้เป็นโรงเรียนคุณภาพและมีความพร้อมทัดเทียมกับโรงเรียนในเขตเมือง เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับนักเรียนในท้องถิ่นชนบท และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นำไปสู่ความเข้มแข็งของโรงเรียนเพื่อรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบลได้ดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2553-2559 มีเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียน 5,762 โรงทั่วประเทศ

3.3 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมด้านสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุข เร่งแก้ไขปัญหาสุขภาพ ลดความเหลื่อมล้ำการรักษาพยาบาล โดยกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบสุขภาพ 4 ประเด็นหลัก คือ

1. **ระบบบริการ** เน้นบูรณาการระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิ ศูนย์ความเป็นเลิศ และระบบส่งต่อ และตั้งกลุ่มการดูแลปฐมภูมิ (Primary care cluster) จังหวัดละ 1 กลุ่ม เน้นในพื้นที่เขตเมือง

เพิ่มอัตรากำลังแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว พยาบาลวิชาชีพ ให้มีหมอครอบครัว 1 ทีม ต่อประชากร 10,000 คน

2. **งานส่งเสริมสุขภาพ** เพิ่มสัดส่วนงบประมาณด้านส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค เน้นสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน โดยเพิ่มการลงทุนในมาตรการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันและควบคุมโรคอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า และมีระบบสนับสนุนที่ยั่งยืน จากร้อยละ 0.3 เป็นร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) และส่งเสริมให้มีงานส่งเสริมสุขภาพในทุกนโยบายของภาครัฐ

3. **การเงินการคลัง** เน้นความยั่งยืนของระบบ ให้ประเทศลงทุนได้ระยะยาว ป้องกันครัวเรือนไม่ให้ล้มละลายจากค่าใช่จ่ายสุขภาพมากเกินไป ใช้หลัก “ดี-ป่วย รวย-จน ช่วยกัน” โดยมีระบบสุขภาพที่ทำให้คนไทยมีสุขภาพดี เป็นธรรมและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

4. **ระบบบริหารจัดการ ปรับโครงสร้างการบริหารงาน และพัฒนากลไกการทำงาน** เช่น กำลังคน ความมั่นคงด้านยา เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบคุ้มครองผู้บริโภค โดยมีคณะกรรมการกำหนดนโยบายสุขภาพแห่งชาติ (National Health Policy Board) และคณะกรรมการสุขภาพในระดับเขต จังหวัด และอำเภอ สร้างระบบ e-Health ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้จากฐานเดียวอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการพึ่งพาต่างประเทศ เพิ่มการเข้าถึงยาคนไทย ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การอภิบาลระบบสุขภาพที่ดี และการบริหารจัดการเป็นธรรม

การดำเนินโครงการด้านสาธารณสุข ปี 2558 มีรายละเอียด ดังนี้

1. **โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด** เพื่อเป็นสวัสดิการพื้นฐานและสร้างระบบการคุ้มครองทางสังคมให้เด็กแรกเกิดได้รับการเลี้ยงดูอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีพัฒนาการสมวัย รวมทั้งเป็นการเข้าถึงบริการของรัฐและประกันสิทธิด้านการอยู่รอดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยให้เงินอุดหนุนแก่เด็กแรกเกิด ที่เกิดระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2558 ถึง 30 กันยายน 2559 อยู่ในครัวเรือนยากจนและครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจน รายละ 600 บาทต่อคนต่อเดือนเป็นเวลา 3 ปี

2. **การเสริมสร้างสังคมผู้สูงอายุไทยให้มีคุณภาพ** โดยการรณรงค์การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่น ผลิตสื่อเตรียมความพร้อมฯ 40,155 ชุด การ์ตูน อนิเมชั่นเพื่อเตรียมความพร้อมประชากรเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ รวมทั้งจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความตระหนักในการมองเห็นคุณค่าในตนเอง โดยจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ รวม 277,968 คน

3. **การเพิ่มอัตราเบี้ยความพิการ** จากเดิมรายละ 500 บาทต่อคนต่อเดือน เป็น 600 - 800 บาทต่อคนต่อเดือน มีเป้าหมาย 1.35 ล้านคน

4. **การปรับสภาพแวดล้อมและระบบขนส่งมวลชน**ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เด็กและคนพิการ กระทรวงคมนาคมได้เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับรถประจำทางที่ใช้เชื้อเพลิงก๊าซธรรมชาติ (NGV) ชานต่ำ โดยได้สำรวจเส้นทางเพื่อการปรับปรุงรองรับรถเมล์ชานต่ำแล้วเสร็จ ดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมรองรับรถเมล์ชานต่ำจำนวน 50 คัน ปรับปรุงสะพาน 11 แห่ง ปรับปรุงป้ายรถเมล์ทางลาดและฟุตบาท จำนวน 90 แห่ง

3.4 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมด้านกระบวนการยุติธรรม

การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมด้านกระบวนการยุติธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1. **การส่งเสริมและป้องกันด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน** มีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ผ่านการผลิตและเผยแพร่สกู๊ปข่าวโทรทัศน์แบบฟรีทีวี จัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ช่องทางการให้บริการแก่ประชาชน ขับเคลื่อนการดำเนินงานของ*ศูนย์คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ* เพื่อดำเนินงานเชิงรุกในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนผู้ถูกล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมโดยลงพื้นที่เพื่อแจ้งสิทธิและสำรองจ่ายเงินผู้เสียหาย ดำเนินงานเชิงรุกในการช่วยเหลือผู้เสียหาย ผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมและประชาชนทั่วไป จำนวน 517 ราย

นอกจากนี้ มีการสนับสนุนกลไกการขับเคลื่อนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายภาคประชาชนและทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการลดความเหลื่อมล้ำของคนในชุมชน ได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงเป็นธรรมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม โดยการใช้กลไกการระงับข้อพิพาทของคนในชุมชน เพื่อจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทในชุมชน (ระดับต้น) จำนวน 4 ครั้งมีผู้เข้าร่วมโครงการฯ จำนวนรวมทั้งสิ้น 213 คน ผ่านการฝึกอบรม จำนวน 207 คน ประกอบด้วย เครือข่ายอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 200 คน และพนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (บรรจุใหม่) จำนวน 7 คน

2. **การพัฒนาระบบและการบริการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามมาตรฐานสากล** มีการดำเนินนโยบายและโครงการที่สำคัญ ดังนี้

1) **ชดเชยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา** โดยช่วยเหลือทางการเงินตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาพ.ศ. 2544 ผลการดำเนินงานพบว่าปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยมีผู้ยื่นคำขอรับการช่วยเหลือฯ ทั้งสิ้น จำนวน 8,348 ราย เป็นเงิน 454,106,672.64 บาท แบ่งเป็น ผู้เสียหาย 8,251 ราย เป็นเงิน 436,162,223.18 บาท ส่วนใหญ่มีฐานความผิดต่อชีวิต ร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ จำเลย 97 ราย เป็นเงิน 17,944,449.46 บาทและฐานความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ความผิดต่อทรัพย์ ความผิดต่อความมั่นคง เป็นต้น

2) **การดำเนินงานกองทุนยุติธรรม** เป็นการดำเนินงานในการลดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในกลุ่มประชาชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมตามวัตถุประสงค์ 9 กรณี (ค่าประกันตัว/ค่าทนายความ/ค่าธรรมเนียมศาล/ค่ารังวัดพิสูจน์หลักฐาน/ค่าพาหนะเดินทาง ผู้ขอฯ/ค่าคุ้มครองพยาน/ค่าใช้จ่ายอันเกิดจากความผิดทางอาญา/ค่าใช้จ่ายอื่นๆ) โดยผลการดำเนินงานช่วยเหลือกองทุนยุติธรรม (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 - 2559) พบว่า มีผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ จำนวนทั้งสิ้น 21,610 ราย ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 21,043 ราย และอยู่ระหว่างการพิจารณา

จำนวน 487 ราย รวมเป็นเงินทั้งสิ้น จำนวน 572,822,122.27 บาท โดยค่าประกันตัวมีการจ่ายเงินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.65 รองลงมา คือค่าทนายความ คิดเป็นร้อยละ 6.90 และค่าธรรมเนียมศาล ร้อยละ 3.52 ส่วนผลการดำเนินงานในปี 2559 พบว่า มีผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ จำนวนทั้งสิ้น 4,174 ราย ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 3,687 ราย อยู่ระหว่างการพิจารณาจำนวน 487 ราย จ่ายเงินช่วยเหลือไปแล้ว เป็นเงิน 133,897,116.50 บาท โดยปัจจุบันกองทุนยุติธรรมได้ยกฐานะจากระเบียบกองทุนยุติธรรม เป็นพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 และได้ส่งมอบภารกิจกองทุนยุติธรรมให้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบตามกฎหมาย

3) โครงการคลินิกยุติธรรม จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์บริการประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้คำปรึกษาทางกฎหมาย รับเรื่องราวร้องทุกข์ รับคำขอช่วยเหลือทางการเงิน แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญารับคำขอคุ้มครองพยานในคดีอาญา และรับคำสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม จากประชาชนผลการดำเนินงาน พบว่าประชาชนได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย 26,976 ราย แบ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนขอรับบริการ ประกอบด้วย 1) ภารกิจกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ 12,997 เรื่อง 2) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย 7,301 เรื่อง 3) เอกเทศสัญญา 1,748 เรื่อง 4) หนี้ 1,434 เรื่อง 5) อื่น ๆ 1,386 เรื่อง 6) ความผิดเกี่ยวกับเพศ 1,339 เรื่อง 7) อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและพระราชบัญญัติ 1,151 เรื่อง 8) กฎหมายที่ดิน 1,113 เรื่อง 9) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 1,017 เรื่องและ 10) ครอบครัว 846 เรื่อง

3. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริการประชาชนให้เข้าถึงความยุติธรรม มีการดำเนินโครงการพัฒนามาตรการในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของกระบวนการยุติธรรม (CS) ดังนี้

1) จัดตั้งจุดบริการService point เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจกองทุนยุติธรรมลงในระดับจังหวัดโดยได้ดำเนินการเพิ่มช่องทางการแจ้งสิทธิรับคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาแบบครบวงจรและเบ็ดเสร็จที่สถานีตำรวจภูธรเมืองเพิ่มเติมอีก 31 แห่ง รวมทั้งสิ้น 76 แห่งทั่วประเทศ (เดิม 45 แห่ง) และได้ลงนามบันทึกความร่วมมือ (MOU) ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ระหว่างกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งมีผลให้สถานีตำรวจ 1,467 แห่งทั่วประเทศ เป็นจุดรับบริการตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนฯ

2) การกระจายอำนาจในการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมไปสู่ภูมิภาค เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมเชิงรุกไปในระดับจังหวัดผ่านการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานการประชุมเมื่อวันที่ 23 มกราคม2558อนุมัติให้มีการกระจายอำนาจพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมลงสู่ระดับจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด โดยให้อำนาจยุติธรรมจังหวัดและคณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมประจำจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานให้สามารถอนุมัติได้ภายในวงเงิน 500,000 บาทต่อรายในทุกกรณี

3) การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย มีผู้ขอรับคำปรึกษาทางกฎหมาย 26,978 ราย และจัดการเรื่องราวร้องทุกข์ 1,936 รายรวมทั้งสิ้น 28,914 ราย

4) โครงการดรีมอีสาน/ดรีม NORTH : การเข้าถึงความเป็นธรรมอย่างยั่งยืนประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาคอีสาน และภาคเหนือกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม เพื่อให้นักศึกษากลุ่มเป้าหมายได้ตระหนักเรียนรู้และมีส่วนรวมกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกันในพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ มหาสารคาม น่าน เชียงราย พิษณุโลก ขอนแก่นนครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมโครงการ 1,127 คน

5) โครงการพัฒนาและส่งเสริมยุติธรรมชุมชนเพื่อการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน กิจกรรมขับเคลื่อนยุติธรรมชุมชนจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน(ศยช.) ได้จำนวน1,284ศูนย์เนื่องจากบางพื้นที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้บริหารระดับจังหวัด และบางพื้นที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6) การตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมให้กับประชาชนที่ไร้สถานะทางทะเบียนราษฎร์ดำเนินการจัดเก็บสารพันธุกรรมเพื่อคืนสิทธิให้กับประชาชนโดยเพิ่มชื่อในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ จัดเก็บสารพันธุกรรมและตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมในพื้นที่ อ.แม่อาย จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 2 ครั้ง ผู้เข้ารับการตรวจสารพันธุกรรมกรณีความสัมพันธ์บิดา-มารดา-บุตรรวมทั้งสิ้นจำนวน 410 รายตรวจสารพันธุกรรมแก่ราษฎร์ที่ไร้สถานะทางทะเบียนราษฎร์ในพื้นที่อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตากจัดเก็บสารพันธุกรรม วันที่ 17-18 มีนาคม พ.ศ. 2558 โดยมีประชาชนเข้ารับการตรวจสารพันธุกรรม 266 ราย ซึ่งเป็นบุคคลที่ไร้สถานะทางทะเบียน (บุคคลตกหล่น)จำนวน 189 รายและบุคคลอ้างอิง(คู่ตรวจ)จำนวน 78 ราย และได้จัดส่งผลการตรวจสารพันธุกรรมกรณีความสัมพันธ์บิดา-มาราดา-บุตรจำนวนทั้งสิ้น 266 ราย (77 ครอบครัว)

4. การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินโครงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังยาเสพติดในรูปแบบโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองราชทัณฑ์เพื่อบำบัดฟื้นฟูพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังรายบุคคลให้เลิกเสพ จำหน่ายยาเสพติด สร้างโอกาส ความเชื่อมั่นการยอมรับตนเองของผู้พ้นโทษและการยอมรับของสังคม สร้างเครือข่ายพลเมืองดีให้ผู้พ้นโทษเป็นกำลังในการพัฒนาสังคม ประเทศชาติและเสริมสร้างความร่วมมือของภาคสังคมในการแก้ไขฟื้นฟูให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีมีคุณค่าของสังคม โดยได้จัดให้มีโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองราชทัณฑ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ 60 พรรษาโดยเปิดโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองราชทัณฑ์ 7 ศูนย์ คือ ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานีทัณฑสถานนครราชสีมา ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพริก ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ทัณฑสถานบำบัดพิเศษสงขลา ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง มีผู้ต้องขังเข้าร่วม 6,488 คนพร้อมทั้งได้จัดอบรมหลักสูตรผู้บังคับบัญชาลูกเสือระดับผู้นำชั้นความรู้ชั้นสูง (A.T.C. ผู้นำ) ให้กับครูฝึกโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง

นอกจากนี้ยังมีโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดเรือนจำ/ทัณฑสถาน 85 แห่ง บำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังตามหลักสูตรชุมชนบำบัดจำนวน 34,489 คนและจัดทำโครงการด้านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติด อาทิ โครงการ TO BE NUMBER ONE โดยขยายเครือข่ายดำเนินงานโครงการในเรือนจำ/ทัณฑสถานรวม50แห่งและมีศูนย์เพื่อนใจภายใต้แนวคิด“ปรับทุกข์สร้างสุข แก้ปัญหาพัฒนา EQ” มีสมาชิก 45,479 คนโครงการเรือนจำสีขาว 143 แห่ง

5. การพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เปิดคลินิกให้คำปรึกษาเด็กและครอบครัวอบอุ่นในหน่วยงานสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศเพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงได้รับการปรึกษาแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรม โดยเริ่มเปิดดำเนินการคลินิกให้คำปรึกษาเด็กและครอบครัว

อบอุ่นพร้อมกันทั่วประเทศ รวม 95 แห่ง เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2557 ผลการดำเนินงาน พบว่า มีจำนวนผู้มาขอรับบริการทั้งสิ้น 1,237 ราย ขอรับบริการด้วยตนเองที่คลินิก 1,100 ราย ขอรับบริการทางโทรศัพท์ 135 ราย และขอรับบริการผ่านทางช่องทางอื่น ๆ เช่น เฟสบุ๊คจำนวน 2 ราย นอกจากนั้นมีการดำเนิน**โครงการคืนคนดีสู่สังคม**เพื่อช่วยเหลือให้ผู้พ้นโทษผู้พ้นจากการคุมประพฤติและผู้ที่พ้นจากการพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งงานโดยได้รับการจ้างงานเพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและปรับตัวเข้าสู่สังคมในช่วงระยะแรกของการพ้นโทษผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปรกติสุข ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ โดยพบว่ามีอัตราการจ้างงานรวม 676 ได้แก่ผู้ที่พ้นการพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน) 182 คน ผู้พ้นโทษ (กรมราชทัณฑ์) 242 คน และผู้พ้นการคุมประพฤติ (กรมคุมประพฤติ)จำนวน 252 คน

6. การพัฒนากฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และส่งเสริมความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ

1) ดำเนินการการพัฒนากฎหมายที่ดำเนินการแล้วเสร็จโดยมีพระราชบัญญัติที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเสร็จ 7 ฉบับ ประกอบด้วย 1) พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 2) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่29)พ.ศ. 2558 3) พระราชบัญญัติล้มละลาย(ฉบับที่8) พ.ศ. 2558 4) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย(ฉบับที่2)พ.ศ.2558 5) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5พ.ศ. 2558 6) พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่15) พ.ศ. 2558 7) พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่10) พ.ศ. 2557

2) โครงการพัฒนาระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศการดำเนินโครงการจัดทำเครื่องมือประเมินผลกระทบทางกฎหมาย กฎ และระเบียบ เรื่อง ANSSR : Developing Regulatory Impact Assessment (RIA) Guidelines as an Anti-Corruption Tool เป็นการพัฒนาเอกสารแนะแนวสำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบในการออกกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกระทรวงยุติธรรมและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำแผนงานเพื่อกำหนดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการร่วมกันประกอบด้วยกิจกรรมหลัก จำนวน 3 กิจกรรม คือ 1) การจัดทำแนวทางการประเมินผลกระทบทางกฎหมาย (RIA Guidelines) 2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและปรับปรุงแนวทางการประเมินผลกระทบทางกฎหมาย(RIA Guidelines) และ 3)การเผยแพร่แนวทางการประเมินผลกระทบทางกฎหมาย (RIA Guidelines) พร้อมกับจัดฝึกอบรมเพื่อสร้างวิทยากรฝึกอบรมด้านการประเมินผลกระทบทางกฎหมาย เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถพัฒนาบุคลากรของตนเองได้

3.5 การแก้ปัญหาความยากจนและลดความการเหลื่อมล้ำของสังคมในภาคเกษตร

1. การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกร

1.1) โครงการ OAE Ag-Info แอปพลิเคชันเพื่อเกษตรกร เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร โดยแอปพลิเคชันนี้จะรายงานราคาสินค้าเกษตรทั้งแบบรายวันและรายสัปดาห์ เพื่อให้เกษตรกรได้รับทราบความเคลื่อนไหวของราคาแต่ละตลาด

ทั่วประเทศโดยสามารถเปรียบเทียบกับราคารับซื้อของแต่ละตลาด ช่วยเป็นข้อมูลให้เกษตรกรใช้ประกอบการตัดสินใจในการขายผลผลิตและยังเพิ่มโอกาสในการแข่งขันและเกษตรกรสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและข่าวสารได้สะดวกและรวดเร็ว ลดข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา ตลอดจนสามารถรับรู้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจการเกษตรได้อย่างรวดเร็วและทันท่วงทีทุกที่ ทุกเวลา

1.2) โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าว เพื่อคืนความสุขให้ชาวนาในพื้นที่ 59 จังหวัด พบว่าเกษตรกรร้อยละ 22 ได้รับการถ่ายทอดความรู้ และส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดในเดือนสิงหาคม – กันยายน 2557 ซึ่งใกล้ฤดูการเก็บเกี่ยวโดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการมากที่สุดร้อยละ 11 รองลงมาเป็นพึงพอใจปานกลางและน้อยร้อยละ 53 และ 36 ตามลำดับ ผลของการดำเนินโครงการที่เกษตรกรไม่ค่อยพึงพอใจเนื่องจากมีการดำเนินงานไม่ทั่วถึง เกษตรกรจำนวนมากไม่ได้รับการถ่ายทอดความรู้และความรู้ที่ได้รับไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้เนื่องจากช่วงเวลาในการถ่ายทอดความรู้ไม่สอดคล้องกับระยะเวลาในการปลูกข้าว ทั้งนี้เกษตรกรเห็นว่าเป็นมาตรการที่ดีทำให้เกษตรกรได้รับความรู้และคำแนะนำในการลดต้นทุนแต่ควรจัดการอบรมถ่ายทอดความรู้ให้ทั่วถึง และเน้นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช เพราะเป็นปัจจัยที่จำเป็นต้องใช้ในการปลูกข้าว

1.3) การศึกษาศักยภาพการผลิตการตลาดของสหกรณ์การเกษตรเพื่อนำไปสู่การผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยศึกษาสหกรณ์การเกษตรประเภททั่วไปที่ขึ้นทะเบียนมีผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรดีเด่นในระดับจังหวัดทั่วประเทศในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 (สศท.1-12) รวม 41 สหกรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์กรอบการวิเคราะห์ DPSIR พบว่าแรงขับเคลื่อน คือ ประชาชนในภูมิภาคอาเซียนให้ความสนใจการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น ส่วนแรงกดดัน คือสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีระดับประสิทธิภาพการผลิตในระดับสูงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในระดับปานกลางปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยเพิ่มศักยภาพการผลิตการตลาดของสหกรณ์การเกษตรเพื่อนำไปสู่การผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ 1) การขยายธุรกิจสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเช่น การศึกษาตลาดในประเทศอาเซียน เพิ่มความรู้ด้านการค้าต่างประเทศให้กับเจ้าหน้าที่สหกรณ์ พัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ร่วมมือเป็นพันธมิตรกับธุรกิจเอกชนที่ทำธุรกิจส่งออก ร่วมมือกับสหกรณ์การเกษตรในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ฯลฯ 2) การปรับโครงสร้างสหกรณ์เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เช่นรวมกลุ่มสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจในสหกรณ์การเกษตรแบบเดียวกัน ขยายธุรกิจเพิ่มเติมจากธุรกิจเดิมหรือเพิ่มชนิดสินค้า 3) การพัฒนาการผลิต เช่นผลิตให้ได้มาตรฐานมีความปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ลดต้นทุนการผลิตเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

จากผลการศึกษามีข้อเสนอแนะให้สหกรณ์พัฒนาบุคลากรโดยอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่สหกรณ์ทั้งในกระบวนการผลิตการตลาด ภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียนเพื่อใช้ในการติดต่อธุรกิจ จัดตั้งชมรมสหกรณ์ผู้ส่งออกเพื่อให้ผู้ซื้อมารับซื้อโดยตรง โดยภาครัฐเป็นที่ปรึกษา จัดตั้งชุมนุมสหกรณ์เป็นตัวกลางเชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ จัดให้มีการประชุมสหกรณ์ในกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อเชื่อมโยงให้เป็นฐานการผลิตร่วมกัน จัดตั้งศูนย์ประสานงานในทุกประเทศประสานความร่วมมือให้มีการรวบรวมสินค้าเกษตรคุณภาพดีมีมาตรฐานสากลจากประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อการส่งออก รวมถึงจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าทางการเกษตร

1.4) โครงการศึกษาภาวะหนี้สินเกษตรกร และแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นการร่วมศึกษาระหว่างสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาประกอบด้วย1) การวิเคราะห์ภาวะหนี้สินเกษตรกรทั้งระบบ 2) การประเมินกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากการศึกษาสรุป พบว่า ภาพรวมหนี้สินคงเหลือของเกษตรกรที่มีอยู่กับองค์กรการเงินต่าง ๆ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สหกรณ์ภาคการเกษตร กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้งหนี้สินภาคการเกษตรที่มีอยู่กับธนาคารพาณิชย์ พบว่า ธ.ก.ส. เป็นแหล่งเงินกู้ยืมที่สำคัญที่สุดของภาคเกษตร โดยในปี 2557 มียอดเงินลูกหนี้คงเหลือสูงถึงร้อยละ 63 ของยอดหนี้สินคงเหลือของภาคเกษตร โดยกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความช่วยเหลือเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ด้วยอัตราอุดหนุนที่สูงมาก ส่งผลให้กองทุนที่ให้การสนับสนุนด้านสินเชื่อประสบปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพในระดับที่สูง โดยเฉลี่ยมีสัดส่วนปริมาณลูกหนี้ด้อยคุณภาพต่อปริมาณลูกหนี้คงเหลือทั้งหมดประมาณร้อยละ 38.7 -ร้อยละ 79 ซึ่งสูงกว่าอัตราหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของ ธ.ก.ส. หลายเท่าตัว

ซึ่งมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงศักยภาพของกองทุนมีดังนี้ 1) ลดความซ้ำซ้อนในบทบาทหน้าที่ระหว่างหน่วยงาน/กองทุนรวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของแต่ละกองทุนและให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการประเมินผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาศักยภาพการทำงานเพื่อลดความเสียหายที่จะเกิดแก่กองทุน ด้านการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร และด้านการส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนโดยเฉพาะในกิจกรรมด้านการผลิตและจำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร 2) ใช้ประโยชน์จากความชำนาญเฉพาะด้านของหน่วยงานที่มีอยู่และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวม 3) สร้างระบบที่จะช่วยทำให้ประเมินได้ว่างบประมาณที่ถูกใช้ไปส่งผลดีและผลเสียต่อเกษตรกรอย่างไร 4) ดำเนินงานด้วยความโปร่งใสและรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ 5) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อประโยชน์ระยะยาวของเกษตรกร

2. การจัดสรรที่ดินทำกินแก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน

การจัดสรรที่ดิน ส.ป.ก. ให้แก่เกษตรกรเพื่อเป็นที่ดินทำกิน โดย ณ 31 กรกฎาคม 2559 มีการจัดสรรที่ดินของรัฐให้แก่เกษตรกร จำนวน 2,173,560 คน แบ่งเป็นที่ดิน 2,892,066 แปลง จำนวนทั้งสิ้น 34,704,330 ไร่ แบ่งเป็นการจัดที่ดินและคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมและการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพและสร้างมูลค่าที่ทำกิน โดยมีนโยบายเร่งด่วนในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ดังนี้

2.1) แนวทางการจัดสรรที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้

การแก้ไขปัญหาผู้ไม่มีที่ดินทำกิน เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนในเรื่องปัญหาที่ดินทำกินในส่วนของที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน มีเกษตรกรขึ้นทะเบียนขอรับการจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินใน 66 จังหวัด จำนวน 370,676 ราย โดย ส.ป.ก. จะดำเนินการดังนี้

1) ที่ดินรัฐ ส.ป.ก.มีที่ดินที่ต้องดำเนินการปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจำนวน 34.67 ล้านไร่ ดำเนินการไปแล้ว 33.97 ล้านไร่ คงเหลือพื้นที่ดำเนินการอีก 0.7 ล้านไร่ คาดว่าจะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี 2558

2) ที่ดินเอกชน เร่งรัดการจัดซื้อที่ดินเอกชน ปีงบประมาณ 2557 ส.ป.ก. ตั้งเป้าหมายที่จะจัดซื้อที่ดินเอกชน 30,000ไร่ โดยใช้งบประมาณจากกองทุนการปฏิรูปที่ดิน ประมาณ 2,000ล้านบาท

2.2) นโยบายในการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเกษตรกรในพื้นที่ ส.ป.ก.ผ่านโครงการต่างๆ

การดำเนินงานด้านการพัฒนาเกษตรกร ส.ป.ก. ดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยใช้กลไกลท้องถิ่นเป็นหลักผ่านโครงการต่างๆ ดังนี้ คือ

1) การพัฒนาผู้แทนเกษตรกรคือการพัฒนาผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) การสร้างและพัฒนาอาสาสมัครปฏิรูปที่ดิน (อสปก.)ทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานประชาสัมพันธ์ข่าวสารของส.ป.ก. การพัฒนาผู้แทนสหกรณ์ ของ ส.ป.ก. เป็นการพัฒนาคณะกรรมการบริหารสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดิน

2) การพัฒนาด้านอาชีพและรายได้ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ดำเนินการในรูปของการพัฒนารายพื้นที่ ประกอบด้วย

- นิคมเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ดำเนินงานด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเกษตรกร โดยเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างและพัฒนาศูนย์ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนในชุมชน
- นิคมการเกษตร โดยพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตโดยการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเน้นต้นแบบการพัฒนาแบบครบวงจร ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต จัดทำมาตรฐานผลผลิต

3) การพัฒนาธุรกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดินคือการจัดตั้งและการพัฒนาธุรกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อพัฒนาเกษตรกรด้านทักษะอาชีพทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตร โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน อบรม/แลกเปลี่ยนความรู้ และเชื่อมโยงสู่แหล่งทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ

4) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นการสร้างต้นแบบการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัด เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในเขตปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. ได้น้อมนำเอาพระราชดำริมาใช้ในการดำเนินงานช่วยเหลือเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

2.3) นโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาโครงการสมาร์ทฟาร์มเมอร์ในพื้นที่ ส.ป.ก.

ส.ป.ก.ดำเนินการโครงการสมาร์ทฟาร์มเมอร์ในพื้นที่ ส.ป.ก. โดยการพัฒนาเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินสู่ Smart Farmer ในรูปของการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นการสร้างคนรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน

****

บทที่ 4
สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.1 สรุป

4.1.1 แม้ว่าปัญหาความยากจนมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งจำนวนและสัดส่วนคนยากจนแต่ยังคงมีคนยากจนและคนยากจนเรื้อรัง (คนยากจนมาก) อยู่ในสังคมไทย โดยสัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ 65.17 ของประชากรทั้งหมด ในปี 2531 ต่อมาในปี 2558 สัดส่วนคนจนเหลือร้อยละ 7.2 ของประชากรทั้งหมด (คนจน 4.8 ล้านคน) และช่องว่างความยากจน (Poverty gap) ความรุนแรงของปัญหาความยากจน (Severity Gap) มีการปรับตัวที่ดีขึ้น โดยช่องว่างความยากจนลดลงจาก ร้อยละ 9.66 ในปี 2541 เหลือร้อยละ 1.14 ในปี 2558 ส่วนความรุนแรงของปัญหาความยากจนลดลง จากร้อยละ 3.41 ในปี 2541 เหลือร้อยละ 0.3 ในปี 2558 ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีว่าปัญหาความยากจนที่เป็นความยากจนมากหรือความยากจนเรื้อรัง (Chronic poverty) ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยสะท้อนจากสัดส่วนคนจนมากที่มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 22.32 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2541 เหลือร้อยละ 2.24 ในปี 2558

4.1.2 ในรอบเกือบ 3 ทศวรรษที่ผ่าน สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประเทศไทยดีขึ้นเพียงเล็กน้อย สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประเทศไทยลดลงเล็กน้อยที่ผ่านมา โดยความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลางเมื่อสะท้อนจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้(Gini Coefficient) ซึ่งมีค่าประมาณ 0.4–0.5 และมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย จาก 0.487 ในปี 2531 ลดลงเหลือ0.445ในปี 2558 และเมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างกลุ่มรวยสุดกับกลุ่มจนสุด ยังมีความแตกต่างกันประมาณ 22.1 เท่าในปี 2558

4.1.3 ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของไทยเริ่มมีความเหลื่อมล้ำตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและมีความเหลื่อมล้ำมากขึ้นในระดับระดับปริญญาตรีเมื่อสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปี 2558 พบว่า กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุด (Decile 10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) สูงถึงร้อยละ 70.1 ขณะที่กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ด้อยที่สุด (Decile 1) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับระดับมัธยมปลาย (รวม ปวช.) เพียงร้อยละ 38.9 เท่านั้นส่วนอัตราการเข้าเรียนในระดับปริญญาตรี พบว่า อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในกลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุด (Decile 10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) สูงถึงร้อยละ 62.8 ขณะที่กลุ่มประชากร 10% ที่มีฐานะความเป็นอยู่ด้อยที่สุด (Decile 1) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) เพียงร้อยละ 3.6 ในขณะที่การเข้าเรียนของเด็กในเขตเมืองมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กในเขตชนบท นอกจากนี้การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษายังมีปัญหาด้านประสิทธิภาพ อาทิ ยังมีปัญหาการขาดแคลนครูและความพร้อมของทรัพยากรการศึกษาทำให้เกิดปัญหาความแตกต่างของคุณภาพการศึกษาทั้งในด้านคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของสถานศึกษาและคุณภาพครู โดยคะแนนผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปี 2558 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคอย่างเห็นได้ชัดนอกจากนี้ ยังพบว่าโอกาสการเข้าถึงการศึกษา

พื้นฐานของเด็กยากจนยังมีข้อจำกัดจากการไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และมีความจำเป็นในการช่วยหารายได้ให้กับครอบครัว ทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาที่ต่อเนื่อง และโอกาสในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

4.1.4 ความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข :การกระจายบุคลากรทางการแพทย์ระหว่างภูมิภาคยังมีความแตกต่างกันการกระจายบุคลากรทางการแพทย์ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการบริการมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ปัจจุบันในสถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งเป็นผลจากการกระจายตัวบุคคลากรสาธารณสุขของประเทศ ส่งผลให้มีจำนวนแพทย์ต่อประชากรที่ต้องดูแลมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ควรจะเป็น สะท้อนได้จากอัตราบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากรของแต่ละภูมิภาคยังคงมีความเหลื่อมล้ำกัน โดยในปี 2558 บุคลากรทางการแพทย์โดยเฉพาะแพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกร ยังคงกระจุกตัวหนาแน่นอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการกระจุกตัวน้อยที่สุด

4.1.5 การคุ้มครองทางสังคมยังไม่ทั่วถึงและครอบคลุมแรงงานทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ โดยในภาพรวมแรงงานได้รับความคุ้มครองเพียงร้อยละ 36.3 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ แม้ว่าจะมีการขยายความคุ้มครองไปสู่แรงงานนอกระบบโดยการนำแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคมภาคสมัครใจตาม พ.ร.บ.ประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 40 แต่พบว่ามีผู้สนใจเข้าสู่ระบบดังกล่าวจำนวนน้อยเพียง 2.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ของแรงงานนอกระบบทั้งหมดในปี 2558 โดยแรงงานนอกระบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเข้าสู่ระบบประกันสังคมภาคสมัครใจน้อยที่สุด นอกจากนี้ ยังมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และค่าตอบแทนของแรงงาน พบว่าแรงงานนอกระบบได้รับค่าจ้างเฉลี่ยต่ำกว่าแรงงานในระบบ[1]

4.1.6 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมระบบยุติธรรมชุมชนเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมในระดับพื้นที่ได้ การส่งเสริมและป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึงการปฏิรูปกองทุนยุติธรรม ซึ่งเป็นหนึ่งในการดำเนินงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในกลุ่มประชาชนผู้มีรายได้น้อย ผ่านการตราพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมตามวัตถุประสงค์ 9 กรณี (ค่าประกันตัว/ค่าทนายความ/ค่าธรรมเนียม ศาล/ค่ารังวัดพิสูจน์หลักฐาน/ค่าพาหนะเดินทาง ผู้ขอฯ/ค่าคุ้มครองพยาน/ค่าใช้จ่ายอันเกิดจากความผิดทางอาญา/ค่าใช้จ่ายอื่นๆ) เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองช่วยเหลือประชาชนผู้รับบริการ นอกจากนั้น ยังให้ความสำคัญกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ อย่างไรก็ดี ยังมีปัญหาในเรื่องการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ และกฎหมายทำให้มีโอกาสตกเป็นเหยื่อได้ง่าย รวมถึงการเข้าไม่ถึงกระบวนยุติธรรมในกลุ่มคนชายขอบ และปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบและการมีผลประโยชน์ทับซ้อนในภาครัฐ การอำนวยความยุติธรรม และการบำบัดฟื้นฟูและช่วยเหลือผู้กระทำผิด ยังไม่ทันสมัยและมีขั้นตอนมากมาย

[1] จากข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาส 3 ปี 2558 พบว่า แรงงานในระบบ มีรายได้และค่าตอบแทนเฉลี่ย เท่ากับ 18,709 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ย เท่ากับ 14,427 บาทต่อเดือน ส่วนแรงงานนอกระบบ มีรายได้และค่าตอบแทนเฉลี่ย เท่ากับ 7,165 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ย เท่ากับ 6,583 บาทต่อเดือน ทำให้ช่องว่างรายได้ของแรงงานในระบบและนอกระบบมีความแตกต่างกัน

4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โดยสรุป สถานการณ์ความยากจนได้ลดลงมากแล้ว แต่ยังคงเหลือคนจนที่เรื้อรัง ที่ต้องให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการที่เฉพาะเจาะจง และมีประสิทธิภาพเพื่อตัดวงจรความยากจนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่วนปัญหาความเหลื่อมล้ำยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยจากอดีตที่ผ่านมา โดยการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาและการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างต่อเนื่อง แม้จะทำให้คนกลุ่มต่าง ๆ มีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานของภาครัฐอย่างทั่วถึงมากขึ้น และบริการภาครัฐก็มีความครอบคลุมในมิติต่าง ๆ มากขึ้น แต่การเข้าถึงบริการภาครัฐที่มีคุณภาพยังคงมีปัญหา เนื่องจากข้อจำกัดของทรัพยากรทั้งงบประมาณ และบุคคลากร นอกจากนั้นยังมีประเด็นในด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่ล้าสมัยและไม่เข้มงวด มีช่องโหว่ ทำให้มีการละเลยการปฏิบัติ และเกิดสองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรม

การพัฒนาในระยะต่อไป ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่จะมีผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งในทางบวกและลบ ซึ่งต้องตระเตรียมความพร้อมให้สามารถรับประโยชน์จากผลกระทบในทางบวกและแนวทางการแก้ไขจากผลกระทบในทางลบ ซึ่งปัจจัยหลัก ๆ ได้แก่ (1) การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ที่จะมีจำนวนผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น ในขณะที่จำนวนผู้อยู่ในวัยแรงงานและเด็กจะลดลง ซึ่งกำลังแรงงานที่ลดลงและอาจไม่เพียงพอต่อความต้องการ ในขณะที่แรงงานที่มีอยู่เดิมส่วนใหญ่เป็นผู้มีทักษะต่ำ ไม่สามารถเคลื่อนย้ายไปสู่อุตสาหกรรมและบริการที่มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนได้ ทั้งยังมีโอกาสถูกทดแทนด้วยหุ่นยนต์และเทคโนโลยี ซึ่งจะทำให้ช่องว่างของค่าตอบแทนแรงงานระหว่างกลุ่มแตกต่างกันมากขึ้น และรวมถึงผลกระทบที่จะมีต่อกลุ่มผู้ที่มีทักษะต่ำโดยเฉพาะกลุ่มสตรี นอกจากนั้นผู้การเจ็บป่วยของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและมีผลต่อภาระค่าใช้จ่ายการดูแลผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อความยากจน ขณะที่แรงงานนอกระบบจำนวนมากยังขาดหลักประกันรายได้รองรับเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ขณะที่นโยบายส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุยังไม่ชัดเจน นอกจากนั้น (2) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มที่สามารถเข้าถึงซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีทักษะสูง และไม่ยากจน และจะซ้ำเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้นแม้กระทั่งในกลุ่มผู้เข้าถึงเทคโนโลยี โดยผู้ที่สามารถได้รับข่าวสารได้เร็วกว่าและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้มากกว่าก็จะได้รับประโยชน์ได้มากกว่า และ (3) การเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศที่ผันผวนซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตภาคเกษตร รายได้ของครัวเรือนเกษตร และความมั่นคงของครัวเรือนที่เปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ ทั้งจากน้ำท่วมหรือการขาดแคลนน้ำ ที่อาจนำไปสู่การสูญเสียที่ดินทำกิน/ที่อยู่อาศัย การเสื่อมโทรมของดิน และการแย่งชิงทรัพยากร

ดังนั้น รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

4.2.1 การแก้ปัญหาคนจน โดยเฉพาะคนจนเรื้อรังหรือคนจนมาก รัฐต้องมีนโยบายและมาตรการที่ดำเนินการในเรื่องการเข้าถึงบริการภาครัฐในกลุ่มเป้าหมายคนยากจน โดยเฉพาะคนยากจนเรื้อรัง (คนยากจนมาก) เพราะยังเป็นกลุ่มที่มีโอกาสหลุดจากภาวะความยากจนได้ยากมาก จึงต้องมีการจัดสวัสดิการทางสังคมอย่างเจาะจง (Targting) กับกลุ่มนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้การแก้ปัญหาความยากจนเรื้อรังมีประสิทธิภาพและหมดไปรวมถึงการตัดวงจรความยากจนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4.2.2 การเพิ่มโอกาสให้กับเด็กยากจนให้สามารถเข้าถึงบริการด้านการศึกษา โดยการจัดสวัสดิการเฉพาะเพื่อสนับสนุนการศึกษาเด็กนักเรียนที่มาจากครัวเรือนยากจนและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อลดภาระด้านการศึกษาของครัวเรือนยากจน และเป็นการสร้างโอกาสให้เด็กยากจนศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

4.2.3 สนับสนุนระบบส่งต่อผู้ป่วย เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคคลากรทางการแพทย์ในพื้นที่ต่างจังหวัด รวมถึงการสร้างแรงจูงใจเพื่อรักษาแพทย์ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในภูมิภาคต่างๆ อาทิเช่น การให้เงินรางวัลพิเศษ การเพิ่มวันลาตามอายุการทำงาน การจัดให้มีแพทย์ผู้ช่วย การให้เงินตอบแทนค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยต่อราย การปรับปรุงการศึกษาอย่างต่อเนื่องทางการแพทย์ โครงการสวัสดิการและเงินบำนาญหลังการปลดเกษียณ และการช่วยเหลือคู่สมรส เป็นต้น

4.2.4 การเร่งขยายความคุ้มครองการประกันตนให้ครอบคลุมกลุ่มคนทุกกลุ่ม โดยเร่งประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการประกันตนมาตรา 40 นอกจากนั้นเร่งประชาสัมพันธ์กองทุนการออมแห่งชาติซึ่งเป็นทางเลือกในการออมสำหรับผู้ประกอบการอิสระและแรงงานนอกระบบในการสร้างความมั่นคงในช่วงวัยเกษียณ

4.2.5 สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความเหลื่อมล้ำส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่รู้หรือไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกัน ปัจจุบันในยุคประเทศไทย 4.0 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยี และแอปพลิเคชั่นต่างๆ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนตื่นตัวกับการให้บริการเชิงรุกมากยิ่งขึ้น ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากยิ่งขึ้น เช่น **ศูนย์บริการจัดหางานเพื่อคนไทย (Smart Job Center)** เป็นตัวกลางในการส่งต่อข้อมูลด้านแรงงานช่วยให้ผู้ที่ต้องการแรงงานและผู้ที่ต้องการทำงานได้รับทราบข้อมูลซึ่งกันและกัน **โครงการ Smart Labour Application** ที่ได้พัฒนาระบบการให้บริการด้านแรงงาน เพื่อให้ประชาชนและคนทำงานเข้าถึงบริการของภาครัฐได้ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น **โครงการ OAE Ag-Info แอปพลิเคชันเพื่อเกษตรกร**เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร เป็นต้น

****

เอกสารอ้างอิง

1. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. กระทรวงยุติธรรม.สถิติผลการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม ปี 2550-2558.
2. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. กระทรวงยุติธรรม.เอกสารรายงานประจำปี 2558.
3. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา. สถิติจำนวนผู้สูงอายุและผู้พิการได้รับเบี้ยยังชีพ.
4. กระทรวงสาธารณสุข. (2558).รายงานสถิติสาธารณสุข ปี 2558.
5. ข้อมูลกองทุนการออมแห่งชาติ สำนักงานกองทุนการออมแห่งชาติ (www.nsf.or.th) ณ สิงหาคม 2559
6. จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2556). เอกสารสรุปปาฐกถาเสาหลักของแผ่นดิน เรื่อง ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมด้านกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
7. ดวงมณี เลาวกุล. (2556). การกระจุกตัวของความมั่งคั่งในสังคมไทย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ“สู่สังคมไทยเสมอหน้า การศึกษาโครงสร้างความมั่งคั่งและโครงสร้างอำนาจเพื่อการปฏิรูป” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. ธนาคารโลก. (2558). เอกสารการประชุม Tax and Benefit Incidence : New Finding and Issues.
9. บทความลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเป็นธรรม “3 กองทุนสุขภาพ” รับความท้าทายในอนาคต, สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
10. ผลการดำเนินงานในรอบ 8 เดือน (ตุลาคม 2558 - พฤษภาคม 2559), กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 20 มิถุนายน 2559.
11. ผลงานกระทรวงศึกษาธิการ รอบ 1 ปี (12 กันยายน 2557-12 กันยายน 2558 www.moe.go.th)
12. รายงานประจำปี 2558, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
13. รายงานผลการดำเนินงานสำคัญของกระทรวงพาณิชย์ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล/ยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์/ภารกิจสำคัญ ปีงบประมาณ 2558
14. สรุปผลการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เสนอต่อคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติ (8 ก.พ.59)
15. สรุปผลการดำเนินงานจัดที่ดินของสำนักการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. 31 สิงหาคม 2559.
16. สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ “การบูรณาการแนวคิดการจัดการสาธารณะในการแก้ปัญหาขาดแคลนและความเหลื่อมล้ำของกระจายแพทย์ในประเทศไทย www.ihppthai.gov.net 23 สิงหาคม 2559

17. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559). ชีพจรการศึกษาโลก "จดหมายถึง IMD กรณีสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ 2559 (IMD2016)". www.onec.go.th.

18. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สภาปฏิรูปแห่งชาติ : วาระปฏิรูปที่ 11: ปฏิรูปที่ดินและการจัดการที่ดิน.สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: กทม.

19. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สภาปฏิรูปแห่งชาติ : วาระปฏิรูปที่ 16: ปฏิรูประบบการจัดการศึกษา. สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: กทม.

20. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สภาปฏิรูปแห่งชาติ : วาระปฏิรูปที่17: การปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา (ด้านอุปสงค์). สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: กทม.

21. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สภาปฏิรูปแห่งชาติ : วาระปฏิรูปที่18: การปฏิรูประบบการเรียนรู้. สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: กทม.

22. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สภาปฏิรูปแห่งชาติ : วาระปฏิรูปที่22: การปฏิรูประบบบริการสุขภาพ. สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: กทม.

23. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สภาปฏิรูปแห่งชาติ : วาระปฏิรูปที่23: การปฏิรูปการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยคุกคามสุขภาพ. สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: กทม.

24. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สภาปฏิรูปแห่งชาติ : วาระปฏิรูปที่24: การปฏิรูประบบบริหารจัดการและการเงินการคลังด้านสุขภาพ. สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: กทม.

25. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.วาระปฏิรูปที่ 7: การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม).สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร : กทม.

26. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2551-2558: ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม.สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

27. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานสำรวจภาวะการมีงานทำ รายไตรมาส. แรงงานนอกระบบ (ไตรมาสที่ 3) ปี 2558

28. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.ผลการดำเนินการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า. เว็บไซต์ http://www.nhso.go.th.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตารางข้อมูลความยากจน

ตารางผนวก 1 : เส้นความยากจน สัดส่วนและจำนวน คนจน จนมาก จนน้อย และเกือบจน (ด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค) ปี 2531-2558

ปี พ.ศ.	เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)	สูงกว่าเส้นความยากจนไม่เกิน 20% (บาท/คน/เดือน)	สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	สัดส่วนคนเกือบจน/กลุ่มเสี่ยง (ร้อยละ)	จำนวนคนจน (พันคน)	จำนวนคนเกือบจน/กลุ่มเสี่ยง (พันคน)	จำนวนประชากร (พันคน)
2531	879	1,055	65.17	50.88	14.28	9.67	34,148
2533	960	1,153	57.97	41.95	16.02	11.11	31,623
2535	1,086	1,304	50.04	34.76	15.27	11.98	27,796
2537	1,157	1,388	42.54	25.53	17.02	12.35	24,070
2539	1,306	1,567	35.25	19.54	15.70	13.04	20,286
2541	1,533	1,840	38.63	22.20	16.44	12.81	22,668
2543	1,555	1,866	42.33	26.23	16.10	13.14	25,788
2545	1,606	1,927	32.44	17.93	14.52	13.41	19,859
2547	1,719	2,063	26.76	13.85	12.91	13.25	16,549
2549	1,934	2,321	21.94	10.66	11.27	11.70	13,780
2550	2,006	2,408	20.04	9.17	10.88	12.09	12,718
2551	2,172	2,606	20.43	8.87	11.57	11.62	13,116
2552	2,174	2,609	17.88	7.66	10.22	11.31	11,624
2553	2,285	2,742	16.37	6.95	9.42	11.43	10,801
2554	2,415	2,898	13.22	5.15	8.07	11.52	8,752
2555	2,492	2,990	12.64	5.07	7.57	10.83	8,402
2556	2,572	3,086	10.94	4.05	6.89	10.08	7,305
2557	2,647	3,177	10.53	3.77	6.76	9.10	7,057
2558	2,644	3,173	7.21	2.24	4.97	8.38	4,847

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ : จน คือ มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน
จนมาก คือ มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนเกินกว่า 20%
จนน้อย คือ มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนไม่เกิน 20%
เกือบจน คือ มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงกว่าเส้นความยากจนไม่เกิน 20%

ตารางผนวก 2 : ตัวชี้วัดความยากจนและการกระจายรายได้ ทั่วราชอาณาจักร ปี 2531-2557

ตัวชี้วัด	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
ช่องว่างความยากจน	9.66	11.46	7.80	6.12	4.83	4.17	4.04	3.51	3.24	2.42	2.38	1.92	1.85	1.14
ความรุนแรงปัญหาความยากจน	3.41	4.27	2.69	2.03	1.59	1.31	1.22	1.06	0.97	0.70	0.70	0.53	0.51	0.30
เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)	1,533	1,555	1,606	1,719	1,934	2,006	2,172	2,174	2,285	2,415	2,492	2,572	2,647	2,644
สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	38.63	42.33	32.44	26.76	21.94	20.04	20.43	17.88	16.37	13.22	12.64	10.94	10.53	7.20
จำนวนคนจน (ล้านคน)	22.7	25.8	19.9	16.5	13.8	12.7	13.1	11.6	10.8	8.8	8.4	7.3	7.1	4.8
สัดส่วนครัวเรือนยากจน (ร้อยละ)	34.75	38.48	29.31	24.29	19.92	18.26	18.54	15.81	14.50	11.64	10.74	9.24	9.10	6.14
จำนวนครัวเรือนยากจน (พันครัวเรือน)	5,491	6,521	5,145	4,404	3,793	3,540	3,620	3,170	3,010	2,486	2,344	2,089	2,065	1,309
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายได้"	0.507	0.522	0.508	0.493	0.514	0.499	na.	0.490	na.	0.484	na.	0.465	na.	0.445
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	0.409	0.428	0.419	0.425	0.420	0.398	0.405	0.398	0.396	0.375	0.393	0.378	0.371	0.359
ความเหลื่อมล้ำในรายได้กลุ่มรวยสุด 20% สุดท้ายต่อกลุ่มจนสุด 20% แรก (เท่า)	13.06	14.54	13.37	12.22	14.83	13.06	na.	12.30	na.	11.81	na.	12.64	na.	10.31
ความเหลื่อมล้ำในรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคกลุ่มรายจ่ายมากสุด 20% สุดท้าย ต่อกลุ่มรายจ่ายน้อยสุด 20% แรก (เท่า)	7.40	8.07	7.79	8.06	8.11	7.21	7.41	7.18	7.09	6.26	6.97	6.51	6.30	5.85
ประชากรทั่วประเทศ (ล้านคน)	58.7	60.9	61.2	61.8	62.8	63.5	64.2	65.0	66.0	66.2	66.5	66.8	67.0	67.2
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (พันครัวเรือน)	15,801	16,948	17,551	18,133	19,043	19,384	19,526	20,058	20,764	21,346	21,821	22,601	22,696	23,639

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นไป ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน มีการบันทึกข้อมูลรายได้ติดลบหรือขาดทุน

: na. ไม่มีข้อมูล

หมายเหตุ : **ช่องว่างความยากจน (Poverty Gap Ratio)** หมายถึง ช่องว่างระหว่างรายจ่ายของคนที่ตกอยู่ใต้เส้นความยากจนกับเส้นความยากจน เพื่อบ่งชี้ว่าคนจนเหล่านี้มีระดับรายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจนมากน้อยเพียงใด โดยเป็นการหาค่าเฉลี่ยร้อยละของช่องว่างระหว่างเส้นความยากจนกับรายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนของครัวเรือนยากจน คนจนที่มีรายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจนมากก็จะมีความยากลำบากมากกว่าผู้ที่มีรายจ่ายใกล้เส้นความยากจน

เส้นความยากจน (Poverty line) เป็นเครื่องมือสำหรับใช้วัดภาวะความยากจน โดยคำนวณจากต้นทุนหรือมูลค่าในการได้มาซึ่งอาหาร (Food) และสินค้าบริการในหมวดที่ไม่ใช่อาหาร (Non-food) ที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตขั้นต่ำของปัจเจกบุคคลเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม

จำนวนคนจน หมายถึงจำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจน

ค่าสัมประสิทธิ์ จีนี่ (Gini coefficient) เป็นเครื่องมือในการวัดความไม่เท่าเทียมในรูปของสัดส่วน (Gini ratio) ซึ่งค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 1 ยิ่งค่าเข้าใกล้ 1 มากเท่าไร แสดงว่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ยิ่งมีมากขึ้น โดยคำนวณจากการใช้ค่าของพื้นที่ระหว่าง Lorenz curve ของการกระจายรายได้กับเส้นการกระจายรายได้สัมบูรณ์เป็นตัวตั้ง และค่าของพื้นที่ใต้เส้นการกระจายรายได้สัมบูรณ์ทั้งหมดเป็นตัวหาร

ตารางผนวก 3 : รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนและการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ย จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ทั่วประเทศ (Quintile by Income) ปี 2531-2558

กลุ่มประชากรตามระดับรายได้	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2552	2554	2556	2558
รายได้เฉลี่ยของประชากร (บาท/คน/เดือน)															
กลุ่ม 10% ที่ 1 (จนที่สุด)	190	233	288	352	483	563	510	635	787	763	939	1,123	1,246	957	1,484
กลุ่ม 10% ที่ 2	297	359	454	549	762	881	826	1,015	1,230	1,403	1,610	1,945	2,442	2,811	3,126
กลุ่ม 10% ที่ 3	384	461	586	720	994	1,154	1,089	1,340	1,603	1,911	2,126	2,543	3,105	3,652	3,951
กลุ่ม 10% ที่ 4	473	578	737	909	1,256	1,446	1,373	1,691	2,011	2,446	2,697	3,186	3,815	4,505	4,851
กลุ่ม 10% ที่ 5	585	716	921	1,145	1,565	1,788	1,724	2,109	2,503	3,082	3,376	3,917	4,620	5,500	5,887
กลุ่ม 10% ที่ 6	735	898	1,160	1,443	1,959	2,237	2,169	2,644	3,108	3,869	4,224	4,862	5,624	6,705	7,153
กลุ่ม 10% ที่ 7	941	1,146	1,489	1,859	2,525	2,847	2,831	3,387	3,931	4,951	5,371	6,135	6,930	8,285	8,730
กลุ่ม 10% ที่ 8	1,256	1,542	2,052	2,503	3,406	3,802	3,884	4,544	5,228	6,561	6,968	7,934	8,748	10,554	10,926
กลุ่ม 10% ที่ 9	1,829	2,280	3,100	3,660	4,935	5,580	5,775	6,495	7,397	9,284	9,741	11,068	12,098	14,286	14,768
กลุ่ม 10% ที่ 10 (รวยที่สุด)	3,962	5,573	7,947	9,021	11,890	13,250	13,646	15,564	17,247	22,835	23,564	26,673	31,449	33,351	32,759
รวม	1,066	1,379	1,874	2,217	2,978	3,356	3,383	3,942	4,505	5,710	6,061	6,939	8,007	9,061	9,363
การเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปีของรายได้เฉลี่ยของประชากร (ร้อยละ)															
กลุ่ม 10% ที่ 1 (จนที่สุด)		11.19	11.82	11.19	18.59	8.2	-4.69	12.29	11.96	-1.54	23.07	9.79	5.49	-11.59	27.52
กลุ่ม 10% ที่ 2		10.33	13.24	10.51	19.33	7.81	-3.14	11.45	10.62	7.03	14.73	10.42	12.78	7.55	5.6
กลุ่ม 10% ที่ 3		9.99	13.51	11.51	18.98	8.07	-2.83	11.52	9.83	9.58	11.28	9.8	11.05	8.81	4.09
กลุ่ม 10% ที่ 4		11	13.77	11.7	19.08	7.54	-2.5	11.56	9.46	10.8	10.27	9.08	9.87	9.04	3.83
กลุ่ม 10% ที่ 5		11.16	14.34	12.18	18.32	7.14	-1.81	11.18	9.35	11.56	9.53	8.02	8.96	9.53	3.51
กลุ่ม 10% ที่ 6		11.08	14.61	12.18	17.89	7.1	-1.52	10.96	8.78	12.25	9.17	7.55	7.84	9.61	3.34
กลุ่ม 10% ที่ 7		10.89	14.93	12.45	17.89	6.39	-0.29	9.83	8.04	12.97	8.47	7.11	6.48	9.78	2.69
กลุ่ม 10% ที่ 8		11.39	16.55	10.99	18.03	5.83	1.07	8.49	7.53	12.74	6.21	6.93	5.13	10.33	1.76
กลุ่ม 10% ที่ 9		12.32	17.99	9.02	17.42	6.54	1.75	6.23	6.94	12.76	4.92	6.81	4.65	9.05	1.69

กลุ่มประชากรตามระดับรายได้	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2552	2554	2556	2558
กลุ่ม 10% ที่ 10 (รวยที่สุด)		20.34	21.3	6.76	15.9	5.72	1.49	7.03	5.41	16.2	3.19	6.6	8.95	3.02	-0.89
รวม		14.67	17.96	9.15	17.18	6.34	0.41	8.27	7.14	13.37	6.15	7.24	7.7	6.58	1.67

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.
: ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นไป ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน มีการบันทึกข้อมูลรายได้ติดลบหรือขาดทุนรายได้ หมายถึง รายได้ประจำที่ไม่รวมรายรับอื่นๆ (เช่น เงินทุนการศึกษา มรดก พินัยกรรม ของขวัญ ประกันสุขภาพ ประกันภัยและประกันชีวิต/ประกันสังคม เงินถูกสลาก เงินรางวัล ค่านายหน้าและเงินได้จากการพนัน เป็นต้น)

ตารางผนวก 4 : สัดส่วนคนจน เมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค จำแนกตามจังหวัด ปี 2543-2558

ภาค	จังหวัด	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	5.86	6.35	4.07	2.88	3.51	2.33	2.36	2.25	7.74	1.91	1.06	1.64	2.01
	รวม	**5.86**	**6.35**	**4.07**	**2.88**	**3.51**	**2.33**	**2.36**	**2.25**	**7.74**	**1.91**	**1.06**	**1.64**	**2.01**
ภาคกลาง	นครปฐม	6.24	5.85	4.60	3.51	4.34	6.22	3.93	7.05	6.69	5.28	0.81	0.32	1.46
	นนทบุรี	1.69	3.50	7.57	2.26	1.25	0.99	2.15	1.33	1.20	0.65	0.83	0.19	0.62
	ปทุมธานี	7.30	8.42	3.84	2.95	2.93	1.54	4.72	0.94	3.64	0.16	0.11	0.11	0.26
	สมุทรปราการ	5.74	9.83	2.51	3.64	2.90	4.52	4.19	1.52	1.86	0.88	1.04	1.02	0.37
	สมุทรสาคร	27.86	10.98	9.54	16.44	9.29	14.85	7.31	8.98	3.43	5.99	5.04	3.11	1.05
	ชัยนาท	36.05	37.21	26.55	18.58	21.84	27.21	18.29	16.69	9.98	21.80	13.21	22.78	19.64
	พระนครศรีอยุธยา	12.79	19.68	26.13	6.57	6.38	9.67	7.08	5.57	6.87	3.86	1.60	2.74	2.04
	ลพบุรี	40.98	39.97	22.15	19.50	17.38	21.41	20.46	25.38	21.70	12.22	8.81	12.32	7.83
	สระบุรี	31.42	32.18	18.32	11.81	11.97	12.25	12.85	13.64	8.27	4.54	6.10	6.03	4.97
	สิงห์บุรี	31.65	25.04	25.32	20.67	14.49	22.15	14.72	22.42	9.46	8.89	2.87	6.02	6.08
	อ่างทอง	35.96	34.86	30.47	20.10	25.86	28.01	13.34	16.74	14.33	9.59	8.78	13.76	14.52

ภาค	จังหวัด	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
	จันทบุรี	44.38	21.47	18.09	10.56	8.99	13.36	10.35	10.36	11.85	13.89	13.00	8.66	3.69
	ฉะเชิงเทรา	22.68	17.33	14.23	13.97	8.29	12.51	9.56	12.58	7.95	3.10	1.84	3.77	2.44
	ชลบุรี	16.73	4.07	7.08	2.77	1.65	2.10	1.54	2.07	2.43	0.08	0.08	0.39	0.61
	ตราด	48.73	38.39	37.54	26.78	24.67	30.16	24.97	26.57	19.98	20.60	17.47	11.05	11.37
	นครนายก	41.99	37.98	28.54	14.72	17.03	23.98	20.25	22.22	12.24	11.96	12.38	9.18	7.55
	ปราจีนบุรี	30.67	22.73	20.71	9.66	6.16	11.70	10.41	7.87	14.78	8.02	8.25	5.77	1.68
	ระยอง	24.49	23.44	14.69	6.84	2.43	4.54	6.13	3.58	3.62	2.12	2.81	0.32	0.54
	สระแก้ว	69.50	69.72	68.80	56.26	48.22	46.25	41.73	40.70	26.91	15.25	13.42	12.52	11.04
	ราชบุรี	19.35	17.82	21.24	21.20	22.01	15.99	21.08	18.84	30.10	16.79	14.79	9.27	13.62
	กาญจนบุรี	55.70	53.90	37.34	28.15	34.98	19.84	16.37	15.27	32.19	17.82	13.04	17.53	17.63
	สุพรรณบุรี	68.92	35.06	26.59	19.47	24.44	28.58	30.48	24.77	26.76	24.31	13.34	12.70	8.88
	สมุทรสงคราม	13.77	22.14	20.57	25.80	28.75	12.77	1.64	11.55	6.74	2.25	4.83	2.25	2.57
	เพชรบุรี	41.91	38.80	34.01	14.33	18.55	24.76	16.92	12.19	8.35	7.97	7.81	2.44	3.03
	ประจวบคีรีขันธ์	47.29	36.96	31.74	17.11	18.86	17.65	15.85	25.82	12.84	7.02	8.45	4.21	6.38
	รวม	**28.75**	**23.42**	**18.80**	**12.85**	**12.15**	**12.83**	**11.18**	**10.77**	**10.36**	**6.94**	**5.40**	**4.95**	**4.30**
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	45.26	38.62	31.03	18.21	16.45	15.50	10.91	9.27	7.85	17.51	21.61	6.74	5.17
	ลำพูน	24.85	26.61	19.63	13.11	11.23	15.27	11.25	12.53	9.58	6.77	4.99	8.11	6.11
	ลำปาง	48.11	56.55	35.45	24.35	29.62	30.73	32.80	28.17	12.42	17.26	16.00	10.84	9.88
	อุตรดิตถ์	33.36	33.11	30.22	19.33	25.85	32.84	34.67	30.69	18.33	24.07	17.83	10.88	8.46
	แพร่	54.77	47.21	34.46	24.80	26.07	27.18	25.43	19.44	13.13	19.52	15.95	13.11	9.05
	น่าน	46.43	56.21	28.94	33.27	31.51	31.42	25.32	29.16	18.89	21.00	23.79	28.80	21.01
	พะเยา	53.82	44.88	41.54	27.52	23.14	31.73	24.60	22.80	11.12	16.41	22.02	16.52	10.71
	เชียงราย	61.71	34.06	31.53	32.83	23.44	38.14	28.84	25.39	17.74	24.58	22.20	26.83	17.22
	แม่ฮ่องสอน	72.83	56.74	59.47	69.55	74.40	70.39	74.39	70.39	58.85	63.17	65.16	46.08	32.19
	นครสวรรค์	46.27	33.91	39.35	33.37	29.95	37.13	25.15	22.10	13.36	17.34	13.21	9.62	2.78
	อุทัยธานี	53.78	63.06	42.04	26.77	33.60	34.70	17.48	20.44	24.11	13.28	18.58	11.24	3.85
	กำแพงเพชร	24.78	9.74	18.11	11.74	12.12	15.55	15.02	14.72	13.96	14.34	8.69	5.71	4.32

ภาค	จังหวัด	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
	ตาก	52.19	62.67	51.67	35.95	37.08	39.70	37.61	45.87	43.50	35.93	34.00	36.53	24.48
	สุโขทัย	55.82	53.40	28.79	31.29	41.53	35.71	25.84	25.75	13.40	9.25	17.11	15.59	7.43
	พิษณุโลก	50.27	35.62	25.38	21.82	20.80	26.02	18.92	20.07	13.58	10.77	5.17	9.11	5.15
	พิจิตร	36.61	17.95	23.43	15.32	22.89	13.62	9.07	5.51	6.82	3.89	1.21	1.21	3.16
	เพชรบูรณ์	69.00	57.54	43.90	32.56	30.98	35.60	27.70	29.36	23.25	11.05	10.88	4.39	4.14
	รวม	**49.08**	**41.03**	**33.29**	**26.11**	**25.99**	**29.05**	**23.38**	**22.33**	**16.09**	**17.40**	**16.76**	**13.19**	**8.78**
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	นครราชสีมา	52.27	35.81	29.34	31.37	24.97	23.63	16.44	22.20	14.64	16.05	17.43	17.06	11.55
	บุรีรัมย์	60.30	56.38	49.26	54.53	47.29	42.84	47.18	32.82	33.67	31.61	25.35	39.13	23.34
	สุรินทร์	73.75	60.48	51.44	34.15	35.90	32.79	25.52	17.03	25.90	18.42	10.82	14.40	9.79
	ศรีสะเกษ	62.13	62.54	45.51	43.19	48.93	54.87	58.73	55.79	35.89	36.07	19.32	13.47	3.01
	อุบลราชธานี	50.16	33.30	39.32	49.29	36.61	26.83	20.04	21.47	7.39	10.44	24.25	13.26	11.54
	ยโสธร	70.22	54.00	15.38	32.39	32.37	27.07	35.70	26.21	32.45	23.21	20.49	14.64	17.32
	ชัยภูมิ	62.96	36.26	51.62	42.39	39.74	39.63	35.88	26.88	23.74	16.32	15.83	9.48	5.64
	อำนาจเจริญ	64.00	51.10	37.79	31.52	25.93	29.86	21.89	19.06	14.80	22.12	19.34	17.67	14.26
	บึงกาฬ										3.87	3.01	4.12	2.34
	หนองบัวลำภู	76.50	62.75	53.92	30.78	27.64	22.39	24.77	19.58	13.95	30.18	27.38	16.17	9.71
	ขอนแก่น	49.11	35.58	25.08	31.89	20.09	14.00	15.88	16.26	9.31	11.05	7.32	12.54	5.38
	อุดรธานี	81.58	52.14	43.29	27.00	14.02	23.32	19.72	8.12	11.00	9.96	7.22	9.35	4.56
	เลย	51.18	37.66	40.08	26.35	24.87	27.87	31.39	25.83	14.16	10.37	6.61	10.01	9.64
	หนองคาย	49.19	30.95	19.46	21.47	16.57	23.73	13.36	14.90	7.99	9.44	8.99	6.49	4.26
	มหาสารคาม	49.32	39.67	35.30	26.40	22.22	33.98	30.60	22.45	12.36	20.32	17.53	17.03	9.94
	ร้อยเอ็ด	58.26	43.83	36.17	32.07	26.48	31.86	22.34	20.55	9.42	11.65	12.59	8.64	2.79
	กาฬสินธ์	51.08	37.31	47.74	40.79	40.23	57.00	51.18	51.64	28.55	39.80	31.03	42.67	17.78
	สกลนคร	64.87	41.29	48.04	27.60	27.60	28.18	22.29	28.90	24.41	34.25	22.46	23.58	17.19
	นครพนม	67.08	49.42	44.03	36.73	34.18	40.82	37.06	46.41	32.11	35.28	31.13	24.89	16.64
	มุกดาหาร	46.10	36.98	37.04	21.05	25.81	26.91	21.16	17.90	9.97	30.80	29.26	23.78	12.76
	รวม	**59.28**	**44.16**	**38.97**	**35.32**	**30.24**	**31.19**	**27.71**	**25.26**	**18.11**	**19.79**	**17.37**	**17.04**	**10.30**

ภาค	จังหวัด	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
ภาคใต้	นครศรีธรรมราช	53.79	24.87	22.57	17.70	19.20	14.86	10.36	10.67	11.24	10.87	9.91	11.53	11.87
	กระบี่	32.52	24.92	26.57	20.27	17.79	21.33	8.33	13.34	5.32	9.93	8.47	4.70	3.10
	พังงา	33.75	19.83	8.19	1.74	1.16	2.05	6.11	1.40	4.61	6.72	2.45	2.32	7.89
	ภูเก็ต	2.57	1.19	1.89	0.93	0.30	0.09	-	0.60	5.79	1.41	-	0.72	0.63
	สุราษฎ์ธานี	21.65	16.20	8.20	9.42	11.37	3.33	5.40	3.84	4.14	1.01	1.39	2.65	2.23
	ระนอง	44.49	22.38	22.54	13.35	16.60	16.55	12.32	14.48	9.20	19.66	15.31	15.85	12.06
	ชุมพร	26.86	34.18	22.09	14.83	12.30	17.07	7.54	3.64	2.96	3.80	3.12	4.95	5.85
	สงขลา	33.16	18.87	12.63	10.75	10.64	7.79	8.22	8.20	3.17	3.73	1.49	5.94	2.11
	สตูล	45.84	36.02	36.38	28.34	19.30	10.75	17.81	10.93	11.48	3.26	5.10	6.87	7.71
	ตรัง	30.82	22.51	17.66	8.56	11.40	10.66	13.31	15.67	8.23	11.77	9.21	11.08	7.39
	พัทลุง	37.11	30.04	17.86	14.89	17.19	19.63	19.38	10.73	8.42	17.96	15.24	17.71	13.06
	ปัตตานี	61.71	46.81	49.36	43.38	44.99	51.07	49.65	54.26	33.39	46.80	37.44	39.15	34.91
	ยะลา	55.04	47.50	40.79	24.24	28.27	29.45	38.66	22.63	13.38	21.93	22.42	32.83	21.04
	นราธิวาส	73.30	67.61	45.88	66.20	53.40	40.13	54.94	35.24	24.73	42.73	35.31	45.13	19.50
	รวม	**41.70**	**29.20**	**22.89**	**19.84**	**19.33**	**16.77**	**17.03**	**14.24**	**10.12**	**13.32**	**10.96**	**13.79**	**9.92**
ทั่วประเทศ		**42.33**	**32.44**	**26.76**	**21.94**	**20.04**	**20.43**	**17.88**	**16.37**	**13.22**	**12.64**	**10.94**	**10.53**	**7.21**

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

ภาคผนวก ข

ข้อมูลการกระจายรายได้

ข้อมูลการกระจายรายได้หรือความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

ปี พ.ศ.	เป้าหมายการกระจายรายได้	สัดส่วนรายได้ของประชากร ตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้(Quintile by income) (หน่วย:ร้อยละ)						ความเหลื่อมล้ำ กลุ่ม5/กลุ่ม1 (เท่า)
		กลุ่ม1 จนสุด	กลุ่ม2	กลุ่ม3	กลุ่ม4	กลุ่ม 5 รวยสุด	รวม	
	แผนฯ 1 ระยะที่2 (พ.ศ.2507-2509)							
	ไม่มีเป้าหมายการกระจายรายได้							
	แผนฯ 2 (พ.ศ.2510-2514)							
	ไม่มีเป้าหมายการกระจายรายได้							
	แผนฯ 3 (พ.ศ.2515-2519)							
	พยายามลดความเหลื่อมล้ำในระดับรายได้และความแตกต่างในระดับความเป็นอยู่ของประชากรในชนบท							
	แผนฯ 4 (พ.ศ.2520-2524)							
	ไม่มีเป้าหมายการกระจายรายได้							
	แผนฯ 5 (พ.ศ.2525-2529)							
	ไม่มีเป้าหมายการกระจายรายได้							
	แผนฯ 6 (พ.ศ.2530-2534)							
2531	ไม่มีเป้าหมายการกระจายรายได้	4.58	8.05	12.38	20.62	54.37	100.0	**11.88**
2533		4.29	7.54	11.70	19.50	56.97	100.0	**13.28**
	แผนฯ 7 (พ.ศ.2535-2539)							
2535	ลดความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนในประเทศ โดยใช้นโยบายและมาตรการยกระดับรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะในชนบทเป็นกรณีพิเศษ	3.96	7.06	11.11	18.90	58.98	100.0	**14.90**
2537		4.07	7.35	11.67	19.68	57.23	100.0	**14.07**
2539		4.18	7.55	11.83	19.91	56.53	100.0	**13.52**
	แผนฯ 8 (พ.ศ.2540-2544)							
2541	ลดช่องว่างการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มผู้มีรายได้สูงสุดและต่ำสุด โดยเน้นกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางลงมาถึงผู้มีรายได้น้อยให้มีสัดส่วนรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยเป็นร้อยละ 50 ของรายได้ประชาชาติ เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8	4.30	7.75	12.00	19.82	56.13	100.0	**13.06**
2543		3.95	7.28	11.51	19.85	57.42	100.0	**14.54**
	แผนฯ 9 (พ.ศ.2545-2549)							
2545	ไม่มีเป้าหมายการกระจายรายได้	4.18	7.69	12.06	20.11	55.95	100.0	**13.37**
2547		4.48	8.02	12.46	20.33	54.71	100.0	**12.22**
2549		3.79	7.63	12.17	20.16	56.25	100.0	**14.83**

ปี พ.ศ.	เป้าหมายการกระจายรายได้	สัดส่วนรายได้ของประชากร ตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้(Quintile by income) (หน่วย:ร้อยละ)						ความเหลื่อมล้ำ กลุ่ม5/ กลุ่ม1 (เท่า)
		กลุ่ม1 จนสุด	กลุ่ม2	กลุ่ม3	กลุ่ม4	กลุ่ม 5 รวยสุด	รวม	
	แผนฯ 10 (พ.ศ.2550-2554)							
2550	รายได้ของกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20แรกมีสัดส่วนไม่เกิน10เท่าของรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 ภายในปี 2554	4.21	7.96	12.53	20.35	54.95	100.0	**13.06**
2552		4.42	8.26	12.65	20.28	54.39	100.0	**12.30**
2554		4.61	8.64	12.79	19.58	54.38	100.0	**11.81**
	แผนฯ 11 (พ.ศ.2555-2559)							
	ลดช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ต่างๆ <u>ตัวชี้วัด</u> ♦ สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ♦ สัดส่วนรายได้ระหว่างพื้นที่							
2556	ลดสัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร	4.16	9.00	13.47	20.79	52.58	100.0	**12.64**
2558		4.92	9.40	13.93	20.99	50.76	100	**10.31**

ที่มา : แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 11, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผลโดย สศช.

หมายเหตุ : ตั้งแต่ ปี 2549 เป็นต้นไป มีการบันทึกข้อมูลรายได้ติดลบหรือขาดทุน

ภาคผนวก ค

วิธีการจัดทำเส้นความยากจนใหม่ ปีฐาน 2554 ที่ใช้วิเคราะห์ สถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำปี 2558

วิธีการจัดทำเส้นความยากจนใหม่ ปีฐาน 2554 ที่ใช้วิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำปี 2558

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ใช้เส้นความยากจน (Poverty line) เป็นเกณฑ์ในการประเมินสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งเส้นความยากจนสะท้อนมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำ (Minimum standard of living) ของสังคม เนื่องจากเส้นความยากจนชุดเดิมได้พัฒนาขึ้นเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมาโดยใช้โครงสร้างหรือแบบแผนการบริโภคของคนไทยในปี 2545 และโครงสร้างประชากรตามสำมะโนประชากรปี 2543 ที่เป็นข้อมูลล่าสุดในขณะนั้นเป็นฐานในการคำนวณ ประกอบกับ ในปัจจุบันมีข้อมูลสำมะโนประชากรปี 2553 ที่สามารถสะท้อนโครงสร้างประชากรที่เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ มาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำของสังคมไทยในปัจจุบันมีมาตรฐานที่สูงกว่าเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ปรับปรุงเทคนิควิธีการจัดทำเส้นความยากจนใหม่ เพื่อให้สามารถสะท้อนมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำของสังคมไทยที่เป็นปัจจุบันอย่างแท้จริง และช่วยให้การประเมินความยากจนมีความแม่นยำมากขึ้น

แนวคิดและเทคนิควิธีการจัดทำเส้นความยากจนใหม่

1. แนวคิด : ทฤษฎีอรรถประโยชน์สูงสุดของผู้บริโภค

เส้นความยากจนสะท้อนมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำ (Minimum standard of living) ของสังคมสมมติให้มาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำเท่ากับระดับอรรถประโยชน์ขั้นต่ำคือ u* คนที่มีอรรถประโยชน์ต่ำกว่า u* จัดเป็นคนจนความต้องการแคลอรี/โปรตีนของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับอายุและเพศนอกจากนี้ความต้องการบริโภคสินค้าในหมวดที่ไม่ใช่อาหารยังขึ้นอยู่กับพื้นที่ (ภาคและเขต) ที่อาศัยอยู่ดังนั้น Utility function จึงแตกต่างกัน

$$u = u\left[\frac{q_f}{r}, \frac{q_n}{n}\right] \qquad (1)$$

โดยที่ q_f และ q_n หมายถึง ปริมาณอาหารและสินค้าในหมวดที่ไม่ใช่อาหารที่บริโภค r หมายถึง ความต้องการสารอาหาร (แคลอรี/โปรตีน) ของแต่ละบุคคล และ n หมายถึง ความต้องการสินค้าในหมวดที่ไม่ใช่อาหาร

สมมติว่า p_f และ p_n คือ ราคาของอาหารและสินค้าที่ไม่ใช่อาหารเราสามารถ Maximize utility function โดย

$$u = u\left[\frac{q_f}{r}, \frac{q_n}{n}\right] \qquad (2)$$

ในขณะที่งบประมาณจำกัดจะได้

$$p_f \cdot q_f + p_n \cdot q_n \leq x \qquad (3)$$

เมื่อ x หมายถึง รายจ่ายหรือรายได้รวมซึ่งผู้บริโภคสามารถใช้จับจ่ายใช้สอยได้เมื่อ Maximization จะได้สมการความต้องการอาหารและสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร

$$q_f = r.g_f(x, rp_{f,} np_n) \qquad (4)$$

และ

$$q_n = n.g_n(x, rp_{f,} np_n) \qquad (5)$$

สมการข้างต้นคือ Marshallian demand functions (Marshall 1930) ถ้าแทนค่า (4) และ (5) ใน (3) จะได้สมการต้นทุน (Cost function) ซึ่งก็คือต้นทุนต่ำสุดที่บุคคลใช้เพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์ u

$$x = e(u, rp_{f,} np_n) \qquad (6)$$

แทนสมการ (6) ในสมการ (4) และ (5) จะได้ Hicksian food and non-food demand equations (Hicks 1957):

$$q_f = r.g_f(u, rp_{f,} np_n) \qquad (7)$$

และ

$$\mathrm{q_n = n.g_n(u, rp_{f,} np_n)} \qquad (8)$$

แทนค่า u=u* ในสมการ (7) และ (8) จะได้เส้นความยากจนด้านอาหารและเส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร

$$\mathrm{F = p_f q_f = r.p_f g_f(u^*, rp_{f,} np_n)} \qquad (9)$$

และ

$$\mathrm{NF = p_n q_n = n.p_n g_n(u^*, rp_{f,} np_n)} \qquad (10)$$

สมการ (9) และ (10) คือเส้นความยากจนด้านอาหารและเส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร ณ จุดที่แต่ละบุคคลได้รับอรรถประโยชน์ที่ระดับ u* ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีเส้นความยากจนที่แตกต่างกันขึ้นกับความต้องการแคลอรี/โปรตีน และความต้องการบริโภคสินค้าในหมวดที่ไม่ใช่อาหารเส้นความยากจนรวมคือผลรวมของเส้นความยากจนด้านอาหารและเส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร

จากสมการ (9) และ (10) ถ้าเรารู้ u* เราสามารถหาเส้นความยากจนด้านอาหารและเส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารได้ ซึ่งทั้งสองเส้นมีลักษณะ consistent ปัญหาคือเราจะกำหนด u* ได้อย่างไร

สมมติว่า c คือสูตรแปลงปริมาณอาหาร (q_f) เป็นปริมาณแคลอรี/โปรตีน ดังนั้น $c.q_f$ คือแคลอรี/โปรตีนที่ได้รับจากตะกร้าอาหาร q_f ซึ่งจะเท่ากับความต้องการแคลอรี/โปรตีน (r) จากสมการ (9) จะได้

$$\mathrm{c.g_f(u^*, rp_{f,} np_n) = 1} \qquad (11)$$

กำหนดให้ r, p_f , n and p_n.คงที่ ดังนั้น

$$F = p_f q_f = r p_f g_f(u^*) \quad (12)$$

เนื่องจากเส้นความยากจนด้านอาหารสามารถเขียนให้อยู่ในรูปของความต้องการแคลอรีหรือโปรตีนและ calorie cost หรือ protein cost ซึ่งก็คือค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารเพื่อให้ได้สารอาหาร 1000 แคลอรีหรือ 100 กรัมโปรตีน ดังนั้น สมการ (12) สามารถเขียนใหม่ได้ดังนี้

$$food\ cost = p_f g_f(u^*) \quad (13)$$

หมายความว่า calorie cost/protein cost ขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยคือราคาอาหารและอรรถประโยชน์ (u*) หมายถึง ต้นทุนอาหารที่แท้จริง (real calorie cost) หลังจากปรับราคาจะเท่ากับ

$$food\ cost^* = g_f(u^*) \quad (14)$$

เนื่องจาก $g_f(u^*)$ f เป็น monotonically increasing function ของ u* มีนัยว่าสมการ (14) เป็น monotonically increasing function ของ u* ซึ่งตรงกับ Lemma 1 (Lemma 1: ถ้าคนสองคนมีต้นทุนอาหารที่แท้จริงเท่ากัน ณ จุดที่ทั้งคู่ได้รับสารอาหารที่เหมาะสม หมายความว่าทั้งคู่ได้รับอรรถประโยชน์เท่ากัน) หมายความว่า เราสามารถกำหนดมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำ u* โดยใช้ต้นทุนอาหารที่แท้จริง (real calorie cost/protein cost) ซึ่งต้นทุนอาหารที่แท้จริงคำนวณได้จากผู้ที่มีรายได้ระดับล่าง ๆ

เส้นความยากจนด้านอาหาร

ข้อมูลจากกองโภชนาการกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อร่วมกันกำหนดความต้องการสารอาหารขั้นต่ำของคนไทย พบว่า คนไทยต้องการแคลอรีน้อยลงแต่ต้องการโปรตีนมากขึ้น ความต้องการสารอาหารขั้นต่ำนี้เป็นข้อมูลที่สำคัญที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณเส้นความยากจนด้านอาหาร

ตารางที่ 1 ความต้องการสารอาหาร (แคลอรี) และโปรตีนขั้นต่ำของคนไทย

อายุ	ความต้องการแคลอรี (กรัมต่อวัน)		ความต้องการโปรตีน (กรัมต่อวัน)	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
น้อยกว่า 1 ปี	800	800	16	16
1-3	1,000	1,000	19	19
4-5	1,300	1,300	25	25
6-8	1,400	1,400	28	28
9-12	1,700	1,600	42	42
13-15	2,100	1,800	61	57
16-18	2,300	1,850	62	48
19-30	2,150	1,750	57	52
31-50	2,100	1,750	57	52
51-70	2,100	1,750	57	52
ตั้งแต่ 71 ปีขึ้นไป	1,750	1,550	57	52

ที่มา: กองโภชนาการกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข 2003 (http://www.anamai.moph.go.th)

วิธีการในการคำนวณเส้นความยากจนด้านอาหาร ยึดตามทฤษฎีการบริโภคที่ derived มาจากรูปแบบการบริโภคที่ทุกคนได้รับอรรถประโยชน์เท่ากันไม่ว่าคน ๆ นั้นจะอาศัยอยู่ที่ในภูมิภาคใด

ทฤษฎีอรรถประโยชน์นี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า อรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับเป็น monotonicincreasing function ของต้นทุนสารอาหาร ดังนั้น คนที่มีรูปแบบการบริโภคที่แตกต่างกันย่อมมีต้นทุนสารอาหารที่ต่างกัน (หมายความว่าผู้ที่บริโภคอาหารราคาแพงย่อมต้องจ่ายเงินมากกว่า) ดังนั้น การกำหนดต้นทุนสารอาหารจะทำให้เราสามารถกำหนดระดับอรรถประโยชน์สำหรับรูปแบบการบริโภคที่แตกต่างกันได้ ทำให้เราได้ทั้ง "consistency" (อรรถประโยชน์เท่ากันถึงแม้จะอยู่คนละพื้นที่) และ "specificity" (ยอมให้รูปแบบการบริโภคแตกต่างกันได้)

ดังนั้น เส้นความยากจนด้านอาหารถูกกำหนดโดยต้นทุนสารอาหารและต้นทุนโปรตีน (calorie costand protein cost) ของประชากร 10% ที่จนที่สุด เนื่องจากสะท้อนพฤติกรรมของกลุ่มคนจนได้ตรงกว่าการใช้ quintile1 (20% ของประชากรที่จนที่สุด) โดยที่ต้นทุนสารอาหารนี้คำนวณโดยใช้ราคาในแต่ละพื้นที่ (ภูมิภาคและเขต) ของอาหารแต่ละรายการเพื่อให้สะท้อนความแตกต่างของพื้นที่ (ภาค/เขต)

เส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร

แนวคิดในการคำนวณเส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร จากรูปที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอรรถประโยชน์กับค่าใช้จ่ายด้านอาหารและค่าใช้จ่ายรวม (ซึ่ง derived มาจาก consumer theory) เมื่อเรากำหนดเส้นความยากจนด้านอาหาร (จุด C บนเส้นค่าใช้จ่ายด้านอาหาร) บุคคลจะได้อรรถประโยชน์เท่ากับ u_2 ที่จุด B อรรถประโยชน์ที่จุดนี้เราสามารถคำนวณหาค่าใช้จ่ายรวมได้ (จุด D) ซึ่งสะท้อนถึงเส้นความยากจนรวม (BD) ที่มีความคงเส้นคงวาระหว่างเส้นความยากจนด้านอาหาร (BC) และเส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร (CD)

รูปที่ 1 แนวคิดในการคำนวณเส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร

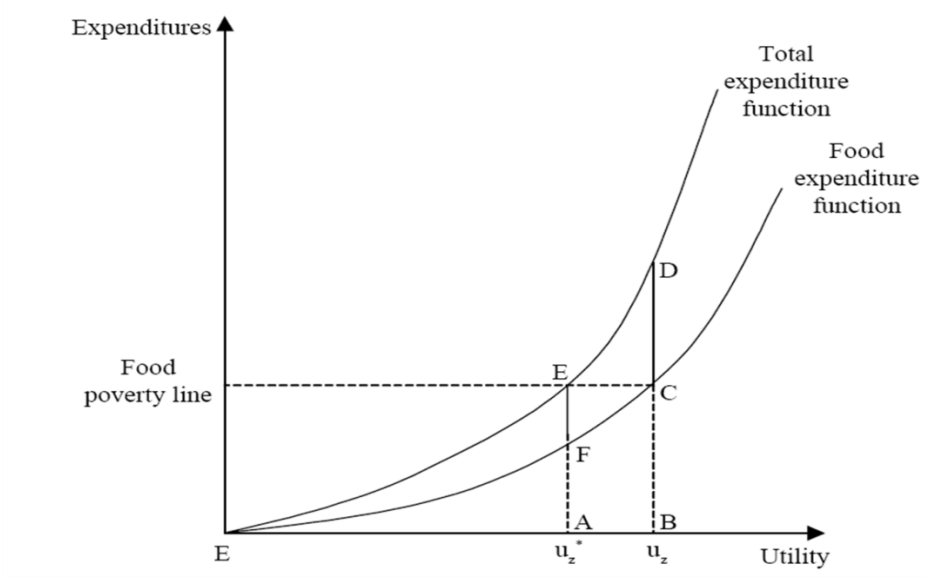

ในการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้มีขั้นตอนในการคำนวณดังนี้

นั่นคือ เราต้องหาครัวเรือนตัวแทน (จุด C) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายสำหรับใช้เป็นค่าใช้จ่ายในหมวดที่ไม่ใช่อาหารของคนจน การหาจุด C ทำได้โดยการหาคนที่มีค่าใช้จ่ายด้านอาหารเท่ากับเส้นความยากจนด้านอาหารพอดี หรือ Poverty line food ratio (PL food) มีค่าเท่ากับ 100 แต่ในทางปฏิบัติการจะพบครัวเรือนตัวแทนที่มีค่า PL food เท่ากับ 100 พอดีนั้นคงมีน้อย และไม่เพียงพอต่อการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ต้องแยกเป็นระดับพื้นที่ (ภูมิภาคและเขต) ดังนั้น การเลือกครัวเรือนตัวแทนจึงกำหนดให้เลือก ครัวเรือนที่มีค่า PL food อยู่ระหว่าง 90-110 เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่เป็นตัวแทนมากขึ้น และตรงตามทฤษฎี คือค่า PL food ยิ่งแคบยิ่งดี เพื่อให้แน่ใจว่า utility ที่ได้จากการบริโภคอาหารเท่าหรือใกล้เคียงกับ utility ที่ได้จากการบริโภคสินค้าในหมวดที่ไม่ใช่อาหาร นอกจากนี้ ได้เลือกตัดทั้งรายจ่ายที่เห็นว่าไม่จำเป็น (ค่ารักษาพยาบาลคนไข้นอก ค่าซื้อยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ ค่าเล่าเรียนในโรงเรียนเอกชน ค่าการศึกษาอื่น ๆ) และตัดครัวเรือนตัวอย่างที่อยู่ใน decile6 - decile10 เพราะรายจ่ายดังกล่าวไม่น่าจะเหมาะสมในการใช้เป็นเครื่องสะท้อนรายจ่ายในหมวดที่ไม่ใช่อาหารของคนจน จากนั้นจึงหาค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารของกลุ่มนี้ ก็จะได้เส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร

โดยแบ่งกลุ่มหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารขั้นพื้นฐาน อิงตามข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนออกเป็น 9 กลุ่มดังนี้

- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น ค่าเช่า ค่าซ่อมแซมบ้าน เป็นต้น
- ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องใช้ในบ้าน และค่าดำเนินการในครัวเรือน เช่น ค่าน้ำค่าไฟ เป็นต้น
- ค่าจ้างบุคคลที่ให้บริการครัวเรือน เช่น ค่าคนรับใช้ คนงาน เป็นต้น
- ค่าเสื้อผ้า ได้แก่ ค่าซื้อเสื้อผ้า ชุดกีฬา ค่าจ้างตัดเย็บ ดัดแปลงและซ่อมแซมเสื้อผ้า ค่าเช่า และค่าจ้างซักรีด
- ค่ารองเท้า ได้แก่ ค่าซื้อรองเท้า ค่าจ้างซ่อมแซม ค่าเช่า และค่าทำความสะอาด
- ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล เช่น ค่าของใช้ส่วนบุคคล และค่าบริการส่วนบุคคล (ค่าเสริมสวย นวด)
- ค่ารักษาพยาบาล เช่น ค่าซื้อยา ค่ารักษาพยาบาล ทันตกรรม ตรวจสุขภาพ เป็นต้น แต่ไม่รวมค่ารักษายาบาลคนไข้นอก (รายการ 7.2)
- ค่าเดินทางและการสื่อสาร ได้แก่ การเดินทางตามปกติ การเดินทางในโอกาสพิเศษ และการสื่อสาร แต่ไม่รวมค่าซื้อยานพาหนะ (รายการ 8.1) และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ (รายการ 8.2)
- ค่าใช้จ่ายการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียนในสถานศึกษาของรัฐ ค่าหนังสือ เครื่องเขียนและอุปกรณ์ค่าเรียนพิเศษ แต่ไม่รวมค่าเล่าเรียนในโรงเรียนเอกชน (รายการ 9.2) ค่าการศึกษาอื่น ๆ (รายการ 9.5)

การประหยัดจากขนาด (Economy of scale)

เนื่องจากค่าใช้จ่ายบางรายการสามารถใช้ร่วมกันได้โดยไม่ทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมาก เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายในบ้าน ค่าแสงสว่าง การอยู่คนเดียวหรืออยู่สองคนอาจมีค่าใช้จ่ายเท่า ๆ กันได้ ในขณะที่ค่าใช้จ่ายบางอย่างก็ไม่สามารถใช้ร่วมกันได้ เช่น ค่ารักษาพยาบาล หรือใช้ร่วมกันได้น้อย เช่น ค่าเสื้อผ้า ค่ารองเท้า

ถ้าเรายอมให้ค่าใช้จ่ายบางหมวดสามารถใช้ร่วมกันได้ เส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารจะเป็นผลรวมของ

$$MNFPL = \sum_{n=1}^{9} MNFPL_n$$

เมื่อ $MNFPL_n$ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของสินค้าที่ไม่ใช่อาหารหมวด j โดยที่ j หมายถึงสินค้าหมวด 1-9 กำหนดขนาดของการประหยัดจากขนาดให้แต่ละหมวดสินค้า (economy of scale parameter)

$$NFPL_{hm} = k * MNFPL_n * HS_h^{(\theta_n - 1)}$$

ถ้า $\boldsymbol{\theta_n}$ เท่ากับ 1 หมายความว่า สินค้าหมวด j เป็นสินค้าที่ไม่สามารถใช้ร่วมกันได้ แต่ถ้า $\boldsymbol{\theta_n}$ เท่ากับ 0 หมายความว่า สินค้าหมวดดังกล่าวเป็นสินค้าที่ใช้ร่วมกันได้อย่างสมบูรณ์ โดยที่จำนวนผู้ใช้ไม่มีผลทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นค่า k เป็นค่าคงที่ ดังนั้น ค่าเฉลี่ยของ $NFPL_{hn}$ เท่ากับ ค่าเฉลี่ยของ $MNFPL_{jn}$ ซึ่งหมายความว่าการยอมให้มีการประหยัดจากขนาดในแต่ละครัวเรือนไม่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยของประชากร

สิ่งที่เราจะต้องกำหนดก็คือระดับของการประหยัดจากขนาดในแต่ละหมวดสินค้า ($\boldsymbol{\theta_n}$) แต่เนื่องจากยังไม่มีงานศึกษาวิจัยใดที่จะใช้อ้างอิงได้ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงกำหนดระดับการประหยัดจากขนาดโดยใช้ประสบการณ์ โดยมีดังแสดงไว้ในตาราง 2

ตารางที่ 2 ระดับการประหยัดจากขนาดของหมวดสินค้าต่าง ๆ

หมวด	รายการ	Economy of Scale Parameter ($\boldsymbol{\theta_n}$)
0	อาหาร	0.9
1	ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	0.2
2	ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน	0.2
3	ค่าจ้างบุคคลที่ให้บริการครัวเรือน	0.2
4	ค่าเสื้อผ้า	0.9
5	ค่ารองเท้า	0.9
6	ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	1.0
7	ค่ารักษาพยาบาล	1.0
8	ค่าเดินทางและการสื่อสาร	สัดส่วนคนทำงานและนักเรียน
9	ค่าใช้จ่ายการศึกษา	สัดส่วนนักเรียน

2. ขั้นตอนการคำนวณเส้นความยากจนใหม่

รูปที่ 2 แสดงเทคนิคในการคำนวณเส้นความยากจนใหม่ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการคำนวณดังนี้

รูปที่ 2 เทคนิคการคำนวณเส้นความยากจนใหม่

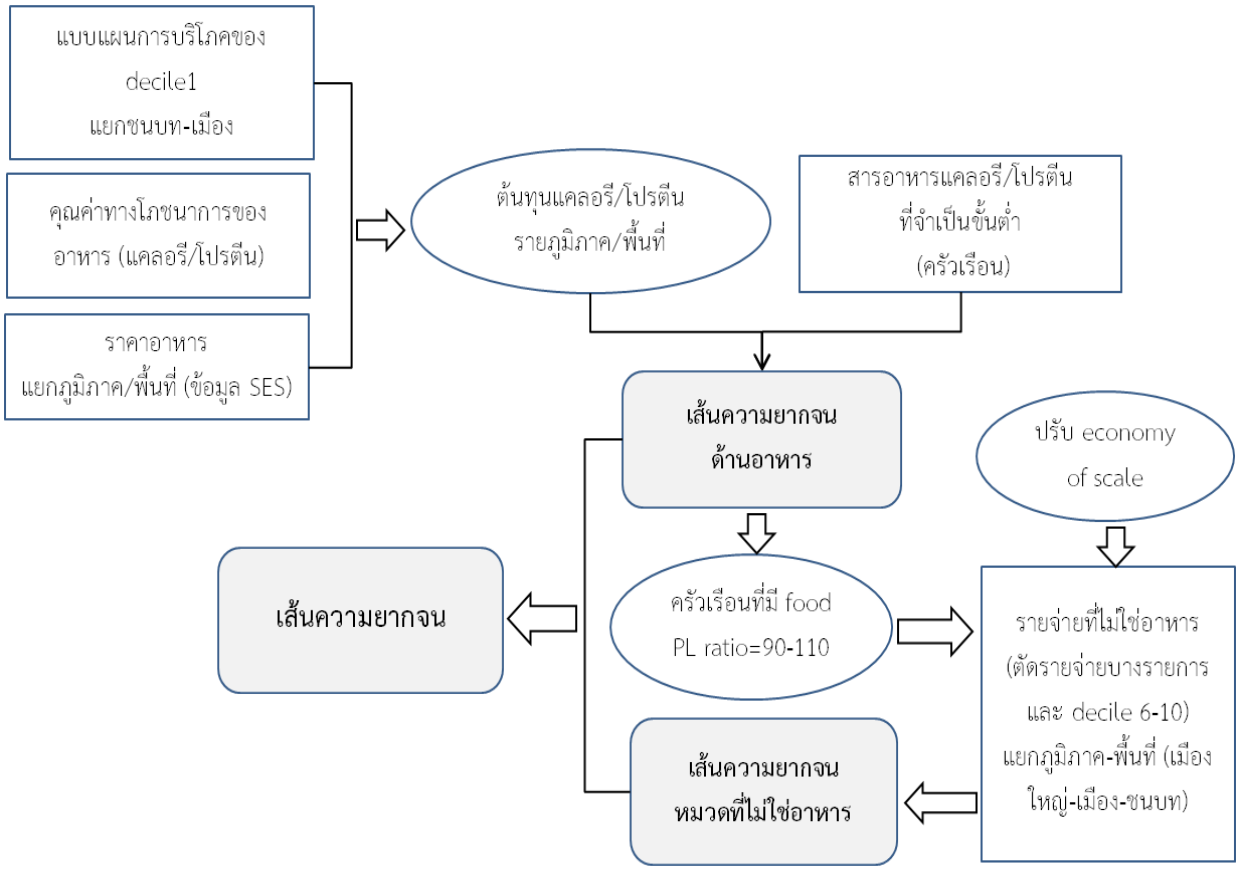

2.1 การคำนวณเส้นความยากจนด้านอาหาร

1) ใช้แบบแผน (ปริมาณ) การบริโภคอาหารของคนที่อยู่ใน decile1หรือ 10% ของประชากรที่จนที่สุด จากการจัดลำดับด้วยรายจ่ายบริโภคต่อหัว (per capita consumption expenditure) โดยแยกเป็นแบบแผนการบริโภคของคนเมืองและคนชนบท(Q_{ai}) เพื่อใช้เป็นตะกร้าอาหารสำหรับคำนวณต้นทุนสารอาหาร

โดยที่ a หมายถึง เขตเมืองและเขตชนบท i หมายถึงรายการอาหาร

2) แบบแผนการบริโภคนี้จะนำไปคำนวณหาปริมาณพลังงาน (แคลอรี) และปริมาณโปรตีนที่ได้รับ ($CalD1_a$ และ $ProD1_a$)

$$CalD1_a = \sum_i (Q_{ai} * C_i)$$

$$ProD1_a = \sum_i (Q_{ai} * Pt_i)$$

หรือ

calories/protein obtained = ผลรวมของ (ปริมาณการบริโภคอาหารแต่ละรายการ$_a$ x ปริมาณแคลอรี/โปรตีนที่ได้จากอาหารแต่ละรายการ)

3) คำนวณต้นทุนสารอาหารและโปรตีน (Cost of calories/protein) ในแต่ละพื้นที่ (9 พื้นที่) (5 ภูมิภาค 2 เขต ยกเว้นกรุงเทพฯ ซึ่งไม่มีเขตชนบท) ดังนี้

$$CalCost_r = \frac{\sum_{i=1}^{n}(Q_{ai} * P_{rai}) * 1000}{CalD1_a}$$

$$ProCost_r = \frac{\sum_{i=1}^{n}(Q_{ai} * P_{rai}) * 100}{ProD1_a}$$

หรือ

calories cost = ผลรวมของรายจ่ายอาหารทุกรายการในแต่ละพื้นที่ x 1000 /calories obtained$_a$

protein cost = ผลรวมรายจ่ายอาหารทุกรายการในแต่ละพื้นที่ x 100 /protein obtained$_a$

4) คำนวณปริมาณแคลอรีและโปรตีนขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับสมาชิกในครัวเรือน และหาค่าเฉลี่ยต่อหัว (p_cal$_h$ และ p_pro$_h$) โดยใช้ข้อมูลความต้องการพลังงานและโปรตีนสำหรับแต่ละช่วงอายุและเพศ (cal_requireและpro_require) มาคำนวณหาปริมาณแคลอรีและโปรตีนที่แต่ละครัวเรือนควรได้รับในแต่ละวัน และเมื่อหารด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (n) จะได้ปริมาณพลังงาน (แคลอรี) และโปรตีนเฉลี่ยต่อหัวของแต่ละครัวเรือน

$$Pcal_h = \frac{\sum_{i=1}^{n} age\&sex_i * cal_require}{n}$$

$$Ppro_h = \frac{\sum_{i=1}^{n} age\&sex_i * pro_require}{n}$$

5) คำนวณจำนวนเงินที่ครัวเรือนต้องใช้เพื่อให้ได้แคลอรีหรือโปรตีนใน 1 เดือน (30 วัน)

$$Ecal_h = \left[\left(\frac{30 * \ Pcal_h}{1000} \right) * \ CalCost_r \right] * HS_h^{(\theta_n - 1)}$$

$$Epro_h = \left[\left(\frac{30 * \ Ppro_h}{100} \right) * \ ProCost_r \right] * HS_h^{(\theta_n - 1)}$$

หรือ

ต้นทุนแคลอรี 1 เดือน = แคลอรีเฉลี่ยต่อหัว x 30 / 1000 x calories cost x (ขนาดของครัวเรือน) $^{(0.9-1)}$

ต้นทุนโปรตีน 1 เดือน = โปรตีนเฉลี่ยต่อหัวที่ x 30/ 100 xprotein cost x (ขนาดของครัวเรือน) $^{(0.9-1)}$

การคูณขนาดของครัวเรือน(θ-1) เป็นการปรับ economy of scale โดยให้ θ = 0.9 หมายถึงการประหยัดจากขนาดของค่าใช้จ่ายด้านอาหาร ซึ่งสมมติว่าเท่ากับ 0.9 มีนัยว่าค่าใช้จ่ายด้านอาหารสามารถแบ่งกันได้ระหว่างสมาชิกในครอบครัว แต่ไม่มากนัก

6) เปรียบเทียบเส้นความยากจนด้านอาหารของครัวเรือนที่คำนวณโดยใช้ความต้องการด้านแคลอรีและโปรตีน (calorie-base and protein-base) และเลือกค่าที่สูงกว่าสำหรับใช้เป็นเส้นความยากจนด้านอาหารของครัวเรือน เส้นความยากจนด้านอาหารของแต่ละครัวเรือนที่คำนวณได้นี้ แสดงว่าครัวเรือนสามารถได้รับทั้งแคลอรีและโปรตีนตามปริมาณขั้นต่ำที่ครัวเรือนควรจะได้รับ

$$Fline_h = \max(Ecal_h \ , Epro_h)$$

2.2 การคำนวณเส้นความยากจนในหมวดที่ไม่ใช่อาหาร (non-food poverty line)

การคำนวณเส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารยังคงยึดทฤษฎีเรื่องอรรถประโยชน์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) คำนวณหา Poverty Line food ratio (PL food) ซึ่งเท่ากับค่าใช้จ่ายด้านอาหารต่อหัวของครัวเรือน หารเส้นความยากจนด้านอาหาร คูณ 100 ถ้า PL food มีค่าเท่ากับ 100 หมายความว่าค่าใช้จ่ายด้านอาหารต่อหัวของครัวเรือนเท่ากับเส้นความยากจนด้านอาหาร แต่เนื่องจากจำนวนครัวเรือนที่จะเป็นตัวแทนดังกล่าวอาจมีจำนวนน้อยเกินไป เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ดีกว่าจึงใช้วิธีคำนวณหาเลือกครัวเรือนที่มีค่า PL food อยู่ระหว่าง 90-110

$$PLfood_h = \frac{FExp_h}{Fline_h} * 100$$

2) เมื่อได้ครัวเรือนที่อยู่ช่วง PL food แล้ว ให้ตัดรายจ่ายในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารบางรายการ ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาลคนไข้นอก (รายการ 7.2) ค่าซื้อยานพาหนะ (รายการ 8.1) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ

(รายการ 8.2) ค่าเล่าเรียนในโรงเรียนเอกชน (รายการ 9.2) ค่าการศึกษาอื่นๆ (รายการ 9.5) และตัดตัวอย่างครัวเรือนที่อยู่ใน decile6-decile10 เนื่องจากรายการใช้จ่ายดังกล่าว และรายจ่ายของครัวเรือนในกลุ่ม decile 6-decile10 ไม่ควรจะถูกนับรวมเพื่อสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายในหมวดที่ไม่ใช่อาหารของคนจน

3) หาค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารของกลุ่มที่เหลือ แยกเป็น 9 พื้นที่ โดยที่พื้นที่กรุงเทพฯ จะรวมเมืองใหญ่ ได้แก่ สมุทรปราการ เชียงใหม่ ภูเก็ต และตรัง เพื่อให้มีจำนวนตัวอย่างมากเพียงพอในการเป็นตัวแทนการคำนวณรายจ่ายที่ไม่ใช่อาหารของคนกรุงเทพฯ จะได้รายจ่ายในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารเฉลี่ยต่อหัว (per capita non-food expenditure) ของครัวเรือนกลุ่มดังกล่าว จำแนกตามพื้นที่โดยแบ่งกลุ่มสินค้าที่ไม่ใช่อาหารออกเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าจ้างบุคคลที่ให้บริการครัวเรือน ค่าเสื้อผ้า ค่ารองเท้า ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่ารักษาพยาบาล ค่าเดินทางและการสื่อสาร ค่าใช้จ่ายการศึกษา

$$NF_{rj} = \sum_{h=1}^{n} NF_{hrj} \Big/ n_{rj}$$

4) คำนวณค่าใช้จ่ายในหมวดที่ไม่ใช่อาหารของแต่ละครัวเรือน โดยใช้ค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารทั้ง 9 กลุ่ม และแยกตามพื้นที่ และปรับการประหยัดจากขนาด (Economy of scale)

$$NFPL_{hj} = k * MNFPL_j * HS_h^{(\theta_n - 1)}$$

เมื่อ $MNFPL_j$ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของสินค้าที่ไม่ใช่อาหารหมวด j โดยที่ j หมายถึงสินค้าหมวด 1-9 กำหนดขนาดของการประหยัดจากขนาดให้แต่ละหมวดสินค้า (economy of scale parameter)

5) หาผลรวมของรายจ่ายหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารทั้ง 9 หมวด จะได้เส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหารของครัวเรือน (non-food poverty)

$$NFline_h = \sum_{j=1}^{9} MNFPL_n$$

2.3 เส้นความยากจนของครัวเรือน

เส้นความยากจนของครัวเรือน คือ ผลรวมของเส้นความยากจนด้านอาหาร และเส้นความยากจนในหมวดสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร

$$PovLine_h = Fline_h + NFline_h$$

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100
โทรศัพท์ 0 2281 8831 โทรสาร 0 2281 2803
http://www.nesdb.go.th